

BORSA
İSTANBUL

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
DEĞERLEMESİNDE
YENİ YAKLAŞIM

Çok Boyutlu Kurumsal Sürdürülebilirlik

Bankacılık
Sektörü
Değerlemesi

PROF. DR. GÜLER ARAS

DOÇ. DR. NURAY TEZCAN

DOÇ. DR. ÖZLEM KUTLU FURTUNA

ARŞ. GÖR. EVRİM HACIOĞLU KAZAK

YAYIN ADI:

Sürdürülebilirlik Değerlemesinde Yeni Yaklaşım:
Çok Boyutlu Kurumsal Sürdürülebilirlik Modeli
– Bankacılık Sektörü Değerlemesi

HAZIRLAYANLAR:

Prof. Dr. Güler ARAS,
Doç. Dr. Nuray TEZCAN,
Doç. Dr. Özlem KUTLU FURTUNA,
Arş. Gör. Evrim HACIOĞLU KAZAK

BASIM YERİ: İstanbul

BASIM TARİHİ: Mart, 2020

ISBN: 978-975-461-565-4

Yıldız Teknik Üniversitesi

**Finans Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik
Merkezi (CFGS) Yayınları**

Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 4110 sayılı Yasa ile değişik 5846 sayılı FSEK'nu uyarınca, kullanılmadan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekil ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
DEĞERLEMESİNDE
YENİ YAKLAŞIM

Çok Boyutlu Kurumsal Sürdürülebilirlik

Bankacılık Sektörü
Değerlemesi

PROF. DR. GÜLER ARAS
DOÇ. DR. NURAY TEZCAN
DOÇ. DR. ÖZLEM KUTLU FURTUNA
ARŞ. GÖR. EVRİM HACIOĞLU KAZAK

ÖNSÖZ

Bu çalışma, kurumsal sürdürülebilirlik performansının ölçümünde ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlara ilave olarak, finans ve kurumsal yönetim boyutlarını kapsayan, çok boyutlu ve özgün bir yaklaşımı temel almaktadır. Yapılan araştırma aynı zamanda bankacılık sektörünün sürdürülebilirlik performansının ölçümü ve bu alandaki gelişimini sağlayacak öneriler üretilmesine yönelik olarak tasarlanmıştır. Araştırma sonuçları çerçevesinde, bankacılık sisteminin sürdürülebilir olması ve aynı zamanda daha sağlıklı işleyen bir finansal sistemin desteklenmesi için gerekli iyileştirmeler ile değişim ve dönüşümlerin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Bu proje fikrinin temeli 2000’li yılların başından itibaren süregelen çok disiplinli yaklaşımın sonucu olan akademik çalışmalarıma dayanmaktadır. Bu süreçte yapmış olduğum araştırmalar, kurumsal performans değerlemesinde finansal bilginin tek başına yeterli olmadığını, finansal olmayan bilgiyi de içeren entegre kurumsal performans değerlemesi ihtiyacını ortaya koymuştur. Artık günümüzde finansal olmayan bilginin zaman içerisinde kurumların finansal performans sonuçlarını etkilediği belirgin bir şekilde görülmektedir. Bu çalışma, çok boyutlu sürdürülebilirlik yaklaşımı kullanılarak, Bankacılık Sektörü uygulamalarının kurumsal sürdürülebilirlik göstergeleri açısından analiz edilerek değerlendirilmesi yönüyle uluslararası literatürdeki benzerlerinden ayrılmaktadır.

Bu araştırma aynı zamanda, TÜBİTAK tarafından desteklenen ve **TÜBİTAK başarı öyküleri arasında seçilen** “Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansının Ölçülmesinde Alternatif Bir Model Önerisi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama” başlıklı projenin (No:115K708) bir bölümünü içeren çıktısını oluşturmaktadır. Yürütücülüğünü yaptığım bu kapsamlı projenin araştırma ekibinde Doç. Dr. Nuray Tezcan ve Doç. Dr. Özlem Kutlu Furtuna ve proje bursiyeri olarak Arş. Gör. Evrim Hacıoğlu Kazak yer almaktadır. Bu vesileyle, başta TÜBİTAK olmak üzere, projenin başarısına katkı sağlayan ve destek veren tüm kurum ve kişilere teşekkür ediyorum.

Araştırmanın kitap olarak basımına ve bu yolla yaygın etkisinin artırılmasına olanak sağlayan Borsa İstanbul’a değerli katkıları için teşekkür ederim. Araştırma sonuçlarının Türkiye’de sürdürülebilir bankacılığın gelişimine katkı sağlamasını, sektöre, tüm ilgili kesimlere ve düzenleyici kurumlara yararlı olmasını dilerim.

PROF. DR. GÜLER ARAS
Mart, 2020

YÖNETİCİ ÖZETİ

Sürdürülebilirlik kavramı, 1987 yılında yayımlanan Brundtland Raporu'ndan bu güne kadar geçen zamanda, ulusal ve uluslararası düzeyde giderek önem kazanmıştır. “Ortak Geleceğimiz” adlı bu raporda sürdürülebilir kalkınma, “gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme imkanlarını tehlikeye atmadan bugünkü kuşakların ihtiyaçlarını karşılamak” olarak tanımlanmıştır. Sürdürülebilirlik yaklaşımının işletme düzeyindeki tanımı olan kurumsal sürdürülebilirlik ise şirketlerin tüm paydaşları için uzun vadeli ve sürdürülebilir değer yaratmak amacıyla, finansal ve ekonomik faktörlerin yanı sıra çevresel ve sosyal faktörleri şirket faaliyetlerine ve karar mekanizmalarına uyarlanması olarak ifade edilebilir.

Sürdürülebilirlik, tüm kurumlar için önemli olmakla birlikte ekonominin istikrarlı ve sağlıklı büyümesinde kilit role sahip finansal kurumlar açısından ayrıca önem taşımaktadır. Bankalar, yatırımların finansmanı, kullanılan fonlar ve diğer finansal ürün ve hizmetler yoluyla çevresel, sosyal ve ekonomik etki yaratan başlıca kurumlardır. Bu açıdan, bankaların finansal ürün ve hizmetlerini sürdürülebilir kalkınmayı destekleyecek şekilde ele alma şekli olan sürdürülebilir bankacılık uygulamalarının analizi son yıllarda artarak önem kazanmaktadır.

Öte yandan, kurumsal sürdürülebilirliğin temel göstergeleri olan ekonomik, çevresel ve sosyal faktörlerin kurumların sürdürülebilirlik uygulamaları için artık tek başına yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Bu göstergeler ile birlikte, iyi bir yönetsel yapı ve kurumsal yönetim uygulamaları ile finansal göstergelerin güçlü olması, kurumsal sürdürülebilirliği tamamlayan bileşenlerdir. Bu çerçevede, çalışmada sürdürülebilirlik değerlemesinde ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlara ek olarak, “finans” ve “kurumsal yönetim” boyutlarını da içeren, çok boyutlu bir kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı temel alınmıştır. Finansman gibi güçlü bir araçla her sektörü dönüştürebilme etkisi olan bankacılık sektörünün sürdürülebilirlik uygulamalarının bu çok boyutlu yaklaşım ile değerlemesi literatürde ilk olma özelliği taşımaktadır.

Kurumsal sürdürülebilirlik raporlamasının, tüm paydaşlar ile bilgi paylaşımında etkin rol oynadığı bilinmektedir. Farklı boyuttaki kurumsal sürdürülebilirlik bilgilerinin açıklanma düzeyinin görülmesi, ayrı ayrı bilgi kullanıcıları açısından yeterli olmadığından bu bilgilerin kapsamlı ve etkileşimli şekilde sunulması yatırım kararlarının alınmasında kolaylaştırıcı bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu duruma ek olarak, elde edilen sonuçların sürdürülebilir değer yaratmada bütünsel bir şekilde değerlendirilmesi ayrıca önem kazanmaktadır. Araştırmada, sürdürülebilir bir bankacılık sisteminin oluşturulmasını ve finansal sistemin daha sağlıklı işlemlerini desteklemek amacıyla bankaların sürdürülebilirlik uygulamaları büyüteç altına alınmıştır. Çalışmada, Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative - GRI), Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi (United Nations Environmental Programme Finance Initiative -UNEP FI), Association of Chartered Certified Accountants - ACCA, Ekvator Prensipleri Finans Kuruluşları (Equator Principles Financial Institutions - EPFI) raporlama çerçeveleri ve ilgili literatür temel alınarak, bankacılık sektörüne özgü, “Ekonomik”, “Çevresel”, “Sosyal”, “Yönetsel” ve “Finansal” olmak üzere kurumsal sürdürülebilirliğin beş boyutunu temsil eden toplamda 139 gösterge (kriter) belirlenmiştir. Türk Bankacılık Sektörü’nde araştırma döneminde yayınlanan tüm sürdürülebilirlik raporları içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. İçerik analizi sonucunda elde edilen ve bu kitapta paylaşılan bulgular, projenin ilerleyen aşamalarında Bütünleşik Entropi ve TOPSIS (Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution) yöntemleri de kullanılarak bankaların kurumsal sürdürülebilirlik performanslarının ölçümü için girdi olarak kullanılmıştır.

Araştırma sonuçları kamu bankası, özel banka farklılaşması, katılım bankası, geleneksel bankalar ve kalkınma bankacılığı açısından ayrı ayrı ele alınarak değerlendirilmiş, kurumsal sürdürülebilirliğin öncü göstergeleri belirlenerek, çalışma kapsamında yer alan bankaların birbirlerine göre üstün yönleri ve farklılıkları ortaya konulmuştur. Özetle, genel bulgular aşağıdaki şekildedir.

- Araştırma kapsamında ele alınan bankaların sürdürülebilirlik açıklamalarının yarısından fazlasının sosyal açıklamalardan oluştuğu, ardından yönetsel, çevresel, ekonomik ve finansal sürdürülebilirlik açıklamalarının olduğu görülmektedir. ‘Topluma katkı’, ‘insan kaynaklarını geliştirme’, ‘insan hakları’ ve ‘ürün sorumluluğu’ açıklamaları olmak üzere dört ana başlığı içeren sosyal açıklamaların, yıl bazında ve tüm yılların ortalamasına bakıldığında toplam sürdürülebilirlik açıklamaları içerisinde en büyük paya sahip olduğu görülmektedir. Bu durumun nedenlerinin temelinde, bankaların bu alanda zorunlu uygulama ve açıklamalarının bulunması yer almaktadır. Bu çerçevede, bankaların gönüllülük esasına dayanan uygulama ve açıklamalara daha az yer vermiş olması dikkati çekmektedir.

- Toplam sürdürülebilirlik açıklamalarının %18’ini oluşturan çevresel açıklamaların yıllar itibarıyla dağılımı incelendiğinde, en düşük açıklama düzeyinin %14 ile 2011 yılında gerçekleştiği görülmektedir. Sonraki yıllarda bu oran artarak birlikte 2009 yılındaki seviyeye (%23) ulaşamamıştır. Bu durum, Türkiye’deki sürdürülebilirlik uygulamalarının başlangıcının, çevresel uygulamalara dayanmasından kaynaklanmaktadır. Ekonomik yönden gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan ve enerji kullanımı açısından dışa bağımlı olan Türkiye’de enerji verimliliği, enerji tasarrufu ile yenilenebilir ve alternatif enerji kaynaklarının hayata geçirilmesinin gerekliliği kaçınılmazdır. Bu çerçevede, enerji tüketimi ile ilgili kurumsal uygulamaların ve finansman yöntemlerinin çeşitlendirilerek kaynakların arttırılmasında bankacılık kesimi büyük rol oynamaktadır.

- Kamu bankaları ile özel bankalara ait kurumsal sürdürülebilirlik açıklamalarının, yaklaşık % 50’sinin sosyal sürdürülebilirlik göstergelerine ilişkin olduğu görülmektedir. Bu bulgu, bankaların sosyal farkındalık konularını önemseydiğini göstermekle birlikte kamu bankalarının, özel bankalara göre bu boyutta açıklama düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer sosyal göstergeler açısından önemli bir farklılaşma görülmemekle birlikte, özel bankaların insan kaynakları uygulamaları açısından kamu bankalarına göre daha yüksek açıklama düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, kamu bankalarının özel bankalara göre sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik boyutlarında daha fonksiyonel olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan sonuçlar, kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde ise kamu bankalarına göre özel bankaların daha aktif olduğunu vurgulamaktadır.

- Araştırma kapsamında ele alınan tek kalkınma bankasının inceleme dönemi boyunca yayınladığı dört rapor değerlendirilmiştir. Türkiye’deki sürdürülebilirlik uygulamalarının başlangıcının, çevresel uygulamalara dayanmasından dolayı ilk raporunda çevresel sürdürülebilirlik uygulamalarına ağırlık veren bankanın, ikinci raporunda yönetsel boyuta ilişkin açıklamalara, son iki raporunda ise en çok sosyal sürdürülebilirlik açıklamalarına ağırlık verdiği görülmektedir.

- Çalışmanın son aşamasında ise, önerilen model ile Türkiye’de faaliyet gösteren ve sürdürülebilirlik raporu yayınlayan bankaların kurumsal sürdürülebilirlik performansları karşılaştırılmıştır. Sürdürülebilirlik performans ölçümü yapılan bankalar arasında katılım bankasının da bulunması, sektörün genelikle birlikte geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı kapsamında karşılaştırmaya imkân sağlamıştır. Sürdürülebilirlik açıklamaları içerik analizi ile değerlendirildiğinde, geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı arasında önemli sayılabilecek bir fark olmadığı dikkati çekmektedir. Ayrıca, sürdürülebilirlik göstergelerinin önem dereceleri belirlendikten (Entropi Yöntemi) sonra, bankaların kurumsal sürdürülebilirlik performans puanları TOPSIS yöntemi ile hesaplanmıştır. Geleneksel bankaların performanslarının sürdürülebilirliğin her bir boyutunda farklılaştığı, açıklama sayısı bakımından son sıralarda yer alan katılım bankasının, kurumsal sürdürülebilirlik performans puanının ise yedi banka içerisinde ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Bu sonuç, sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamaların sayısından çok niteliğinin önemli olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Elde edilen bir diğer bulgu ise bankaların sürdürülebilirliğin tek bir boyutunda göstermiş oldukları yüksek performansın, entegre sürdürülebilirlik performansının yüksek olacağını garanti etmemesidir. Bu çerçevede, bankaların entegre sürdürülebilir performansa sahip olması, tüm boyutlarda dengeli bir performans göstermelerini gerektirmektedir.

Bu çalışmada önerilen *çok boyutlu sürdürülebilirlik performans değerlemesi* ile;

- Sektörde yer alan her sınıftaki tüm bankaların ayrı ayrı sürdürülebilirlik performanslarının objektif temele dayalı bir şekilde ölçümü,
- Sürdürülebilirlik performans puanlarının beş boyut (*ekonomik, finansal, sosyal, çevresel, yönetsel*) bazında ve bütünsel olarak kurum bazında belirlenebilmesi,
- Kurumlar arasında karşılaştırma ve sıralama yapılabilmesi,
- Bankaların gelişim alanlarının net bir şekilde belirlenebilmesi ve buna yönelik önerilerin geliştirilmesi,
- Elde edilen sonuçlar çerçevesinde, politika belirleyici ve düzenleyici kurumlar için öneriler sunulabilmesi

mümkün olmaktadır.

TÜBİTAK tarafından desteklenen ve TÜBİTAK başarı öyküleri arasında seçilen “*Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansının Ölçülmesinde Alternatif Bir Model Önerisi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama*” başlıklı projenin (115K708 No’lu) çıktılarından birini oluşturmaktadır. Kurumsal sürdürülebilirlik ölçümü gerek akademi gerekse iş dünyasında üzerinde önemle durulan, disiplinlerarası bir çalışma konusudur. Özellikle ülkemizde kurumların tüm iş süreçlerinde finansal performansın yanı sıra çevresel ve sosyal risklerini de iyi yönetmesinin gerekliliği öne çıkmaktadır. Diğer yandan, sürdürülebilirlik performansının ölçümü için zorunlu olan nitelikli verinin elde edilmesi ve işlenmesinde çeşitli zorlukların yaşanması, yapılacak ölçüm ile değerlemenin objektif bir metodolojik yaklaşımı gerektiriyor olması, bu alanda üretilen her özgün çalışmayı daha da önemli hale getirmektedir.

Bu çalışmada, sürdürülebilirlik performans değerlendirme modeli hâlihazırda sürdürülebilirlik raporu olan bankalar üzerinde uygulanmıştır. Önerilen yenilikçi model ile tüm sektörü kapsayacak şekilde performans değerlemesi yapmak mümkündür. Bir sonraki aşamada amacımız, verinin sürekli güncellenerek işlenebilmesi için büyük veri işlemeye uygun *metin tabanlı veri madenciliği algoritmaları geliştirilerek, kurumların entegre performansının değerlemesine yönelik finansal ve finansal olmayan bilginin birlikte işlendiği bir modeli* hem akademik literatüre hem de uygulamaya kazandırmaktır.

Prof. Dr. Güler ARAS

Kurucu Direktör

Yıldız Teknik Üniversitesi

Finans Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik Araştırma ve Uygulama Merkezi (CFGS)

EXECUTIVE SUMMARY

Sustainable Development Concept was used for the first time in 1987 in “Our Common Future” report released by the World Commission on Environment and Development (WCED). This report, known as the Brundtland Report, defines sustainable development as the “*development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs.*” The corporate sustainability at the enterprise level can be defined as adapting the sustainability indicators of economic, social and environmental factors to the business organizations and decision-making activities of the company for creating value for all stakeholders.

While sustainability is significant for all companies, it is also essential for financial institutions that play a key role in the stable growth of the economy. Banks may cause the environment or people to be affected indirectly by loans and other financial products. In that respect, the analysis of sustainable banking practices is gaining importance in recent years.

On the other hand, the main corporate sustainability indicators of economic, social and environmental factors seem to be insufficient for the sustainability practices of the companies. Along with these indicators; a good administrative structure, stability, soundness of financial indicators and corporate governance are seen as complementary factors for ensuring corporate sustainability. Therefore, all factors should be evaluated as a comprehensive way to measure the sustainability performance of companies.

Corporate sustainability reporting is known to play an active role in sharing information with all stakeholders. The fact that the disclosure level of corporate sustainability information is not adequate for the individual users, then presenting that disclosures in a multi dimensional and interactive way has been a facilitating factor. Additionally, it is also important to evaluate the results in a comprehensive way in creating sustainable value.

In that research, sustainability practices of banks have been magnified in order to provide a sustainable banking system and to support the healthy functioning of the financial system. The main indicators of banks’ *economic, social and environmental* and taking into consideration of the *governance and financial* factors with 139 criteria have been considered. Those related criteria have been taken from Global Reporting Initiative (GRI), United Nations Environmental Programme Finance Initiative (UNEP FI), the Association of Chartered Certified Accountants (ACCA), Equator Principles Financial Institutions (EPFI) reporting frameworks and related literature. According to the dimensions (economic, environmental, social, governance, financial) of corporate sustainability, content analysis are utilized with all corporate sustainability reports published by Turkish banks within the research period. The results of the study have been evaluated individually in terms of public, private bank differentiation, conventional, participation banks and development banking. In summary, the general findings are as follows.

- When the distribution of the banks’ sustainability disclosures, it is seen that more than half of the explanations belongs to social disclosures, and the rest of the disclosures are related with the governance, environmental, economic and financial sustainability following social ones. Social disclosures in terms of contribution to the society, human resources development, human rights and product liability disclosures, have the largest share in total sustainability disclosures when looking at the average of all years and year-on-year. The reason for this is the existence of

banks’ compulsory applications and explanations. Within this framework, it is noteworthy that banks have less voluntary sustainability related disclosures.

- The results reveal that environmental disclosures, which account for 18% of total sustainability disclosures has the lowest disclosure level in 2011 with a percentage of 14%. Although this percentage has increased in the following years, it has not reached the level (23%) in 2009. The main reason for this, the beginning of sustainability practices in Turkey have been based on environmental sustainability practices. Energy use, energy efficiency, energy saving, renewable energy and the importance of the implementation of alternative energy sources have gained importance in Turkey, as a developing economy.

- It is possible to say that social sustainability indicators consist about 50% of private and public banks’ total sustainability disclosures. Although this fact reveals that the banking sector gives high importance to social awareness issues and it is seen that the state banks have a higher efficiency in this dimension than private banks. Although there is no significant difference in terms of other criteria, it is determined that private banks have a higher level of disclosure than the public banks in terms of human resources practices. These results suggest that public banks are more functional in terms of social benefit, social impact and environmental sustainability than private banks. Additionally, private banks are more effective than public banks in managerial and corporate governance principles.

- In the Turkish Banking sector, the sustainability report of a single participation banking belongs to 2013. Furthermore, results also reveal that the levels of economic and financial sustainability disclosure of traditional and participation banks are close to each other and differentiate in environmental, social and managerial dimensions.

- Four corporate sustainability reports of single development bank have been evaluated. That bank’s environmental sustainability practices have gained much more importance than the other sustainability disclosures in the first report. In the second report, the disclosures on governance sustainability indicators and in the last two reports social sustainability disclosures have gained much more importance.

When the results of the study are evaluated comprehensively, it is clear that there are remarkable developments in the Turkish Banking Sector in terms of conscious sustainability practices. This development also supports the spread of sustainability practices by affecting other sectors through banks. For instance, through the implementation of sustainable financing practices, sustainability is extended to broad segments in credit evaluation processes, including environmental and social risks. In recent years, pioneering practices in green credit, social bond, integrated reporting and social entrepreneurship are seen in Turkish Banking Sector. All these developments support the sustainability of the banking system, which covers 90% of the financial system, and sustainable development.

This study is one of the outputs of the project titled “*An Alternative Approach for Corporate Sustainability Performance Measurement: An Application on Turkish Banking Sector*”, (No. 115K708) supported by TÜBİTAK (Scientific and Technological Research Council of Turkey) and awarded by

TUBİTAK with its success story. Corporate sustainability measurement and valuation is an area where both academia and business world are emphasized. In particular, the necessity of managing environmental and social risks of the business with financial performance of in Turkey stand out. On the other hand, the difficulty of obtaining and processing qualified data for the measurement of sustainability performance and the need for an objective methodological approach of measurement and valuation make the original work produced in this field more important.

Prof. Dr. Güler ARAS

Founding Director

Yildiz Technical University

Finance Governance and Sustainability Research Center (CFGs)

İÇİNDEKİLER

1	ÖNSÖZ
2	YÖNETİCİ ÖZETİ
6	EXECUTIVE SUMMARY
10	ŞEKİLLER LİSTESİ
12	KISALTMALAR LİSTESİ
13	GİRİŞ
16	KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
27	Kurumlar Açısından Sürdürülebilirlik
31	Yatırımcılar Açısından Sürdürülebilirlik
33	Sürdürülebilir ve Sorumlu Yatırımlar
35	FİNANSAL SİSTEM VE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
36	Sürdürülebilir Bankacılık Gelişimi
38	Sürdürülebilirlik Kilometre Taşları
43	KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK DEĞERLEMESİNDE YENİ YAKLAŞIM
44	Kurumsal Sürdürülebilirlik Değerlemesi
46	Sürdürülebilirlik Endeksleri
48	Sürdürülebilirlik Değerlemesinde Yeni Yaklaşım: Çok Boyutlu Kurumsal Sürdürülebilirlik Modeli
50	TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK UYGULAMALARININ ÇOK BOYUTLU YAKLAŞIM İLE DEĞERLEMESİ
51	Araştırma Hakkında
57	Bankacılık Sektörü Genel Değerleme Sonuçları
75	Uygulama 1: Kamu Bankaları & Özel Bankalar Farklılaşması
80	Uygulama 2: Kalkınma Bankası Örneği
82	Uygulama 3: Türk Bankacılık Sektöründe Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansı Karşılaştırması
88	DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER
92	KAYNAKLAR
98	EKLER
103	Özgeçmişler
105	CFGs Hakkında

ŞEKİLLER LİSTESİ

- 17 **ŞEKİL 1.** Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
- 18 **ŞEKİL 2.** Sürdürülebilir Kalkınmanın Tarihsel Gelişimi
- 20 **ŞEKİL 3.** Kurumsal Raporlamanın Tarihsel Gelişimi
- 20 **ŞEKİL 4.** Kurumsal Raporlama Diyaloğu Katılımcıları
- 26 **ŞEKİL 5.** S&P 500 Şirketleri Piyasa Değeri Bileşenleri
- 27 **ŞEKİL 6.** S&P 500 Şirketleri Piyasa Değeri Bileşenleri
- 28 **ŞEKİL 7.** Finansal Olmayan Bilginin Kurumsal Raporlamadaki Gelişimi
- 29 **ŞEKİL 8.** Kurumsal Raporlamada Küresel Eğilimler:
Finansal Olmayan Bilginin Raporlamadaki Yeri
- 30 **ŞEKİL 9.** Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Finansal Performans İlişkisi
- 30 **ŞEKİL 10.** Rakamlarla Dünyada ve Türkiye’de Sürdürülebilirlik Raporlaması
- 32 **ŞEKİL 11.** Yatırımcıların Finansal Olmayan Bilgi Talebi
- 45 **ŞEKİL 12.** Sürdürülebilirliğin Boyutları
- 49 **ŞEKİL 13.** Çok Boyutlu Kurumsal Sürdürülebilirlik Modeli
- 53 **ŞEKİL 14.** Araştırma Sürecinin Aşamaları
- 54 **ŞEKİL 15.** Sürdürülebilirlik Gösterge Havuzunun Oluşturulması
- 55 **ŞEKİL 16.** Çok Boyutlu Kurumsal Sürdürülebilirlik Modelinde
Göstergelerin Temel ve Alt Boyutlara Göre Dağılımı
- 56 **ŞEKİL 17.** İçerik Analizi Adımları
- 57 **ŞEKİL 18.** Bankacılık Sektörü’nün Sürdürülebilirlik Açıklamalarının
Boyutlara Göre Dağılımı
- 57 **ŞEKİL 19.** Bankacılık Sektörü’nün Sürdürülebilirlik Açıklamalarının
Boyutlara ve Yıllara Göre Dağılımı
- 58 **ŞEKİL 20.** Ekonomik Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Yıllara Göre Dağılımı
- 59 **ŞEKİL 21.** Ekonomik Sürdürülebilirlik Göstergelerine İlişkin
Açıklamaların Dağılımı
- 60 **ŞEKİL 22.** Finansal Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Yıllara Göre Dağılımı
- 60 **ŞEKİL 23.** Finansal Sürdürülebilirlik Göstergelerine İlişkin
Açıklamaların Dağılımı
- 61 **ŞEKİL 24.** Finansal Sürdürülebilirlik Göstergelerine İlişkin Açıklamaların
Yıllara Göre Dağılımı
- 62 **ŞEKİL 25.** Çevresel Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Yıllara Göre Dağılımı
- 62 **ŞEKİL 26.** Çevresel Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Alt Boyut
Bazında Dağılımı
- 63 **ŞEKİL 27.** Çevresel Sürdürülebilirlik Alt Boyutlarına İlişkin
Göstergeler ve Dağılımları
- 64 **ŞEKİL 28.** Enerji Tüketimi ve Tasarrufu Açıklamalarının
Yıllara Göre Dağılımı
- 65 **ŞEKİL 29.** Doğal Çevre Açıklamalarının Yıllara Göre Dağılımı
- 65 **ŞEKİL 30.** Sosyal Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Yıllara Göre Dağılımı
- 66 **ŞEKİL 31.** Sosyal Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Alt Boyut Bazında
Dağılımı
- 66 **ŞEKİL 32.** Sosyal Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Alt Boyut Bazında ve
Yıllara Göre Dağılımı
- 67 **ŞEKİL 33.** Topluma Katkı Açıklamalarının Gösterge Bazında Dağılımı
- 67 **ŞEKİL 34.** Topluma Katkı Açıklamalarının Gösterge ve Yıl Bazında Dağılımı
- 68 **ŞEKİL 35.** İnsan Kaynakları Açıklamalarının Gösterge Bazında Dağılımı
- 69 **ŞEKİL 36.** İnsan Kaynakları Açıklamalarının Gösterge ve Yıl Bazında Dağılımı
- 70 **ŞEKİL 37.** İnsan Hakları Açıklamalarının Gösterge Bazında Dağılımı
- 70 **ŞEKİL 38.** İnsan Hakları Açıklamalarının Gösterge ve Yıl Bazında Dağılımı
- 71 **ŞEKİL 39.** Ürün Sorumluluğu Açıklamalarının Gösterge Bazında Dağılımı
- 72 **ŞEKİL 40.** Ürün Sorumluluğu Açıklamalarının Gösterge ve Yıl Bazında Dağılımı
- 73 **ŞEKİL 41.** Yönetmelik Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Yıllara Göre Dağılımı
- 73 **ŞEKİL 42.** Yönetmelik Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Gösterge Bazında Dağılımı
- 74 **ŞEKİL 43.** Yönetmelik Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Gösterge ve
Yıl Bazında Dağılımı
- 76 **ŞEKİL 44.** Temel Sürdürülebilirlik Boyutları Bazında Kamu ve
Özel Banka Karşılaştırması
- 81 **ŞEKİL 45.** Kalkınma Bankası İçerik Analizi Sonuçları
- 84 **ŞEKİL 46.** Temel Sürdürülebilirlik Boyutları Bazında Geleneksel Bankacılık ve
Katılım Bankacılığı Karşılaştırması
- 87 **ŞEKİL 47.** Bankaların Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansı Puanları

KISALTMALAR LİSTESİ

- AB:** Avrupa Birliği
ABD: Amerika Birleşik Devletleri
ACCA: Association of Chartered Certified Accountants
BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BİST: Borsa İstanbul
BM: Birleşmiş Milletler
CDP: Karbon Saydamlık Projesi
CDSB: İklim Bilgilendirme Standartları Kurulu
ÇED: Çevresel Etki Değerlendirmesi
ÇKKV: Çok Kriterli Karar Verme
DJSI: Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi
DSI 400: Domini 400 Sosyal Endeksi
EBRD: Avrupa Kalkınma ve Yatırım Bankası
EIRIS: Etik Yatırım Araştırma Hizmeti
EPFI: Ekvator Prensipleri Finansal Kurumlar
ESG: Çevresel, Sosyal ve Yönetmel
ERTA: Entegre Raporlama Türkiye Ağı
FASB: Finansal Muhasebe Standartları Kurulu
FTSE: The Financial Times Stock Exchange
GRI: Küresel Raporlama Girişimi
IASB: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
IIRC: Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi
ISO: Uluslararası Standartlar Teşkilatı
OECD: Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü
PRI: Sorumlu Yatırım İlkeleri
SASB: Sürdürülebilir Muhasebe Standartları Kurulu
SKH: Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
SPK: Sermaye Piyasası Kurulu
S&P: Standart and Poor's Global Rating Şirketi
TBB: Türkiye Bankalar Birliği
UNEP: Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNEP-FI: Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi
UNGC: Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi
WCED: Dünya Kalkınma ve Çevre Komisyonu

Giriş

Günümüzde kurumların yalnızca yatırımcılar ve hissedarlarına karşı değil, aynı zamanda, etkileşimde oldukları tüm paydaşlarına ve topluma karşı sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri beklenmektedir. Şirketlerin tüm paydaşlarının ihtiyaç ve beklentilerini dikkate alarak faaliyetlerini sürdürmesi ve her tür işletme kararının gelecekteki etkilerini ve sonuçlarını önemsemesi doğal bir gereklilik haline gelmiştir.

Finansal sistemin istikrarlı ve sağlıklı bir biçimde işleyişi bütün ekonomiyi doğrudan etkilediğinden, sürdürülebilir finans sistemi için sağlıklı finansal kurumların varlığı önemlidir. Özellikle tasarrufları yatırımlara yönlendirme rolüne sahip bankalar, sürdürülebilir kalkınmada önemli bir etki yaratmaktadır. Reel sektörün sağlıklı büyümesinin temel güvencesi olan bankaların iyi yönetilmesi, mali açıdan güçlü olması ve sistem içindeki etkinliği kritik role sahiptir. Küresel ölçekte yaşanan 2008 krizinin nedenlerinin başında ekonominin temel aktörlerinden olan finansal kurumların ve yöneticilerinin kısa vadeli finansal hedeflerle hareket ederek aşırı risk almaları gelmektedir. Bu durum bütün sistemi tehlikeye atarak ekonominin tümünün katlanması gereken büyük bir maliyete yol açmıştır. Finansal sistemin sağlıklı ve etkin çalışmasının diğer sektörleri ve ekonomiyi de doğrudan etkiliyor olması bankaların performanslarının ve risklerinin sürekli değerlendirilmesini çok daha önemli hale getirmiştir. Aynı şekilde bankaların kullandığı krediler yoluyla yapılan yatırımlar ve diğer finansal ürünler doğrudan ve dolaylı olarak çevresel, ekonomik ve sosyal etkilere sahip olduğundan finansal açıdan desteklenecek firmaların ve sektörlerin seçiminde sürdürülebilirlik kriterleri önemli rol oynamaktadır.

İlk defa 1997 yılında John Elkington tarafından tanımlanan üçlü performans raporlaması (Triple Bottom Line-TBL); ekonomik, çevresel ve sosyal performansın birlikte raporlanmasını ifade etmektedir. Bu yaklaşıma göre, ekonomik, çevresel ve sosyal alanlardaki ilerleme birbirini tamamlamalıdır. İyi yönetilmesi ve dengeli ve birbiri ile ilişkili şekilde ele alınması gereken bu üç alan, kurumsal sürdürülebilirliğin temel boyutları olarak günümüze kadar gelmiştir. Bu duruma paralel olarak, son küresel ekonomik gelişmeler de dikkate alındığında kurumların sürdürülebilirlik uygulamalarının çok boyutlu bir yaklaşım ile değerlendirilmesi gerekliliğinin öne çıktığı görülmektedir. Kurumların çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik uygulamalarının devamlılığı için aynı zamanda iyi bir finansal performansa sahip olmaları gerekmektedir. Aynı şekilde, sürdürülebilir finansal performans için de kurumların çevresel ve sosyal risklerini de iyi bir şekilde yönetmeleri esastır. Finansal sürdürülebilirlik uygulamalarına ek olarak, kurumsal yönetim yapısındaki ve bileşimindeki şeffaflık, ilgili birim ve bireylerin hesap verebilirliğinin sağlanması açısından önem taşımaktadır. Yönetmelikler, en yüksek kurumsal yönetim organının kurumun amacını desteklemek üzere ne şekilde kurularak yapılandırıldığını ve bu amacın ekonomik, çevresel ve sosyal göstergelerle nasıl bir ilişki içinde olduğunu ifade etmektedir. Bu eğilimler ve gelişmeler doğrultusunda, temel sürdürülebilirlik bileşenlerinin yanı sıra finansal ve kurumsal yönetime ilişkin faktörlerin de kurumların sürdürülebilirlik performansının değerlemesinde dikkate alınması gerekliliği kaçınılmaz hale gelmiştir (Aras, 2015).

Çalışmada, literatürde ilk defa kullanılan çok boyutlu (ekonomik, çevresel, sosyal, yönetmelik, finansal) sürdürülebilirlik değerlemesi yaklaşımıyla, Türk Bankacılık Sektörü'nün sürdürülebilirlik uygulamaları, sektörde ilk raporun yayınlandığı tarihten (2009) başlanarak içerik analizi (content analysis) yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bu alandaki gelişimin boyutunun ve etkisinin kurumsal sürdürülebilirlik çerçevesinde analiz edilerek değerlendirilmesi bankacılık sisteminin gelecek

performansı açısından büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın temel amacı, Türk Bankacılık Sektörü'nde yer alan bankaların kurumsal sürdürülebilirlik uygulamalarını bütünsel olarak değerlendirmek ve kurumsal sürdürülebilirlik performanslarının ölçülebilmesi için girdi niteliğinde veri sağlamaktır.

Bu amaç doğrultusunda çalışmada öncelikle sürdürülebilirlik yaklaşımının şirketler, yatırımcılar için önemi aktarılmış ve çok boyutlu (ekonomik, çevresel, sosyal, yönetmelik, finansal) kurumsal sürdürülebilirlik modeli açıklanmıştır. Finansal sistem ve bankacılık sektöründe sürdürülebilirlik uygulamalarının tarihsel süreç içinde gelişimi paylaşılmıştır. Çalışmanın analiz kısmında ise *Türk Bankacılık Sektörü'nün Çok Boyutlu Kurumsal Sürdürülebilirlik Değerleme Yaklaşımı* ile sürdürülebilirlik uygulamaları analiz edilerek değerlendirme ve önerilere yer verilmiştir.

BÖLÜM 1

Kurumsal Sürdürülebilirlik

“Gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme imkanlarını tehlikeye atmadan bugünkü kuşakların ihtiyaçlarını karşılamak” olarak tanımlanan ‘sürdürülebilir kalkınma’ (WCED, 1987), 20. yüzyılın sonlarına doğru dünya genelinde ilgi odağı olmuş ve imzalanan uluslararası antlaşmalarla küresel uygulama planı haline gelmiştir. Eylül 2015’de düzenlenen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde kabul edilen “Dünyamızı Dönüştürmek: 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi” planı tüm dünyada sürdürülebilir kalkınmanın gündemini oluşturmaktadır. Bu plan çerçevesinde, 2030 yılına kadar ulaşılmak üzere 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı (Sustainable Development Goals) ve 169 sürdürülebilir kalkınma hedefi Birleşmiş Milletler üyesi ülkeler tarafından kabul edilmiştir.

Türkiye’de de bu gündem çerçevesinde, T.C. Kalkınma Bakanlığı tarafından “Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Kapsamında Türkiye’nin Mevcut Durum Analizi Projesi” başlatılmıştır. Söz konusu proje ile sürdürülebilir kalkınma amaçları ve hedefleri kapsamında Türkiye’nin mevcut durumunun ortaya konulması ve bu amaç ve hedeflerden Türkiye’nin politika ve öncelikleriyle örtüşenler ile politika, proje ve gösterge eksikliğinin olduğu alanların tespit edilmesi ve politika önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’ne ulaşılmasında tüm kurumların ve işletmelerin üzerlerine düşen sorumluluğu almaları beklenmektedir. Bu noktada, kurumların sürdürülebilirlik performanslarının ölçümü son derece önem kazanmıştır.

ŞEKİL 1. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

DR. GRO HARLEM BRUNDTLAND
Ortak Geleceğimiz adlı raporu sunan
Brundtland Komisyonu Başkanı

1972 - BİRLEŞMİŞ MİLLETLER STOCKHOLM KONFERANSI

Çevrenin korunması ve geliştirilmesi konusunun ilk kez tartışıldığı bu uluslararası konferans, çevresel ve ekolojik sorunların küresel boyutu ve kapsamı bakımından bir dönüm noktası olmuş; ekonomik ve sosyal gelişimin çevre ile bağlantısını vurgulayan ilkelerin geliştirilmesiyle bir çok ülkenin çevre politikalarını etkilemiştir.

1987 - BRUNDTLAND "ORTAK GELECEĞİMİZ" RAPORU

Sürdürülebilir kalkınma kavramı, ilk kez Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu için hazırlanan Brundtland raporunda, bugünün gereksinimlerini gelecek kuşakları kendi gereksinimlerini karşılama yetisinden mahrum bırakmamak koşuluyla karşılamak olarak tanımlanmıştır. Bu rapor, çevreye uygun ekonominin temel koşulunun "sürdürülebilir kalkınma" olduğunu belirtmektedir.

1992 - RIO ZİRVESİ

- Dünyadaki kaynakların tasarruflu kullanımı için uluslararası ortak çalışmaların önemi vurgulanmıştır.
- Ayrıca bundan önceki konferanslardan farklı olarak, merkezi yönetim kurumlarının yanında yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve çeşitli kesimlerden temsilcilerin de katılımı ile "çok sesli ve katılımcı" bir anlayışın gelişmesi sağlanmıştır.
- Çevre, ekonomi ve toplumsal alanlarda hükümetlerin ve ilgili kuruluşların gerçekleştirmeleri gereken etkinliklere yön veren ve 21. yüzyıla yönelik "Gündem 21" adı verilen bir eylem planı kabul edilmiştir.

1996 - BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İNSAN YERLEŞİMLERİ KONFERANSI (HABITAT II ZİRVESİ)

Herkes için yeterli konut ve kentleşmenin olduğu bir dünyada sürdürülebilir insan yerleşmelerinin gelişmesi konuları üzerinde müzakerelerde bulunulmuştur.

1997 - RIO+5 ZİRVESİ

- BM Özel Oturumu olarak düzenlenen bu zirve sonucunda, Rio Konferansı'nın bekleneni ve olması gerekeni verememiş olduğu, bu nedenle daha somut girişimlerde bulunulmasının gerekliliği vurgulanmıştır.
- Tüm ülkelerin sürdürülebilir kalkınma için Ulusal Gündem 21'lerini oluşturmasının, sürdürülebilir kalkınma eylem planlarını hazırlaması gerekliliği kabul edilmiştir.

2002 - JOHANNESBURG ZİRVESİ

- Yoksulluğun yok edilmesi, enerji arzını çeşitlendirilmesi ve yenilenebilir enerji kaynaklarının küresel paylaşımının artırılması, biyolojik çeşitlilik kaybının azaltılması, kurumsal sosyal sorumluluğun ve hesap verilebilirliğin artırılması ve devletler arası antlaşmaların ve ortak ölçütlerin etkin biçimde uygulanması ve Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma stratejilerinin oluşturulması için gerekli uygulamaların başlatılması kararları alınmıştır.

2012 - RIO+20 "İSTEDİĞİMİZ GELECEK"

- Ortak Vizyon olan, Politik Taahhüdün Yenilenmesi, Sürdürülebilir Kalkınma ve Yoksulluğun Azaltılması kapsamında Yeşil Ekonomi, Sürdürülebilir Kalkınmanın Kurumsal Çerçevesi, Eylem ve Takip Çerçevesi ve Uygulama Araçları konularını içeren "İstedığımız Gelecek - The Future We Want" başlıklı sonuç bildirgesi kabul edilmiştir.

2015 - COP 21: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ

- Bu sözleşme kapsamında, 2020 sonrası için ilk kez küresel ölçekte bütün ülkeler sera gazı emisyon azaltımı taahhüdünde bulunmuşlardır.

2015 - DÜNYAMIZI DÖNÜŞTÜRMEK: 2030 SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA GÜNDEMİ

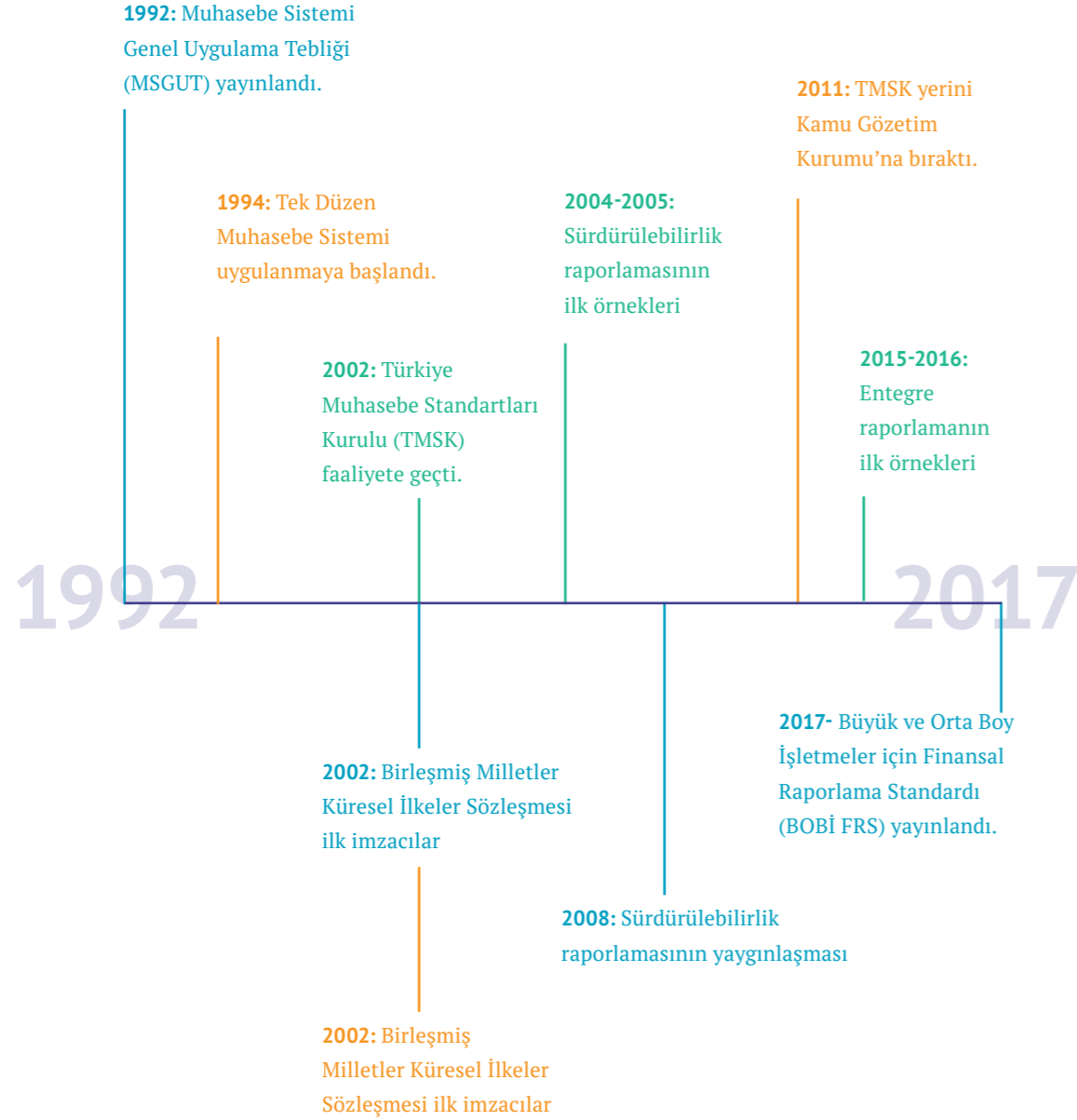
- Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde kabul edilen "Dünyamızı Dönüştürmek: 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi" planı tüm dünyada sürdürülebilir kalkınmanın gündemini oluşturmuştur. Bu plan çerçevesinde, 2030 yılına kadar erişilmek üzere 17 sürdürülebilir kalkınma hedefi (sustainable development goals - SDGs) Birleşmiş Milletler üyesi ülkeler tarafından kabul edilmiştir.

KURUMSAL RAPORLAMANIN GELİŞİMİ

ŞEKİL 3. Kurumsal Raporlamanın Tarihsel Gelişimi

KİLOMETRE TAŞLARI - TÜRKİYE

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İNİSİYATİFLERİ

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KÜRESEL İLKELER SÖZLEŞMESİ (UNITED NATIONS GLOBAL COMPACT - UNGC)

UN Global Compact, şirketleri sorumluluk sahibi olarak faaliyet göstermeye ve toplumu desteklemeye teşvik eden dünyadaki en geniş kurumsal sürdürülebilirlik girişimidir. UN Global Compact, kurumların tek başına finansal kaynaklarına değil, bununla birlikte insanlara, toplumlara ve gezegene değer katmalarını sağlamak için çaba göstermektedir. UN Global Compact, 162 ülkede 12,000'den fazla imzacısı ile dünyanın en geniş gönüllü kurumsal sürdürülebilirlik girişimi niteliğini taşımaktadır.

İNSAN HAKLARI

İLKE 1: İş dünyası, ilan edilmiş insan haklarını desteklemeli ve haklara saygı duymalı.

İLKE 2: İş dünyası, insan hakları ihlallerinin suç ortağı olmamalı.

ÇALIŞMA STANDARTLARI

İLKE 3: İş dünyası, çalışanların sendikalaşma ve toplu müzakere özgürlüğünü desteklemeli.

İLKE 4: Zorla ve zorunlu işçi çalıştırma uygulamasına son verilmeli.

İLKE 5: Her türlü çocuk işçi çalıştırılmasına son verilmeli.

İLKE 6: İşe alım ve işe yerleştirmede ayrımcılığa son verilmeli.

ÇEVRE

İLKE 7: İş dünyası, çevre sorunlarına karşı ihtiyati yaklaşımları desteklemeli.

İLKE 8: Çevresel sorumluluğu arttıracak her türlü faaliyete ve oluşuma destek vermeli.

İLKE 9: Çevre dostu teknolojilerin gelişmesini ve yaygınlaşmasını desteklemeli.

YOLSUZLUKLA MÜCADELE

İLKE 10: İş dünyası, rüşvet ve haraç dahil her türlü yolsuzlukla savaşmalı.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇEVRE PROGRAMI FİNANS GİRİŞİMİ

(UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAM FINANCE INITIATIVE – UNEP-FI)

1992’de kurulan UNEP FI, Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve küresel finans sektörü arasındaki bir küresel ortaklıktır. UNEP FI, çevresel, sosyal ve yönetim konularının finansal performans ve sürdürülebilir kalkınma üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için 200’den fazla banka, sigorta şirketi yatırımcı ve bir dizi ortak kuruluşla çalışmaktadır. Odak alanları,

- küresel ilkeleri ve standartları belirleme,
- öncü araştırma ve araçlar,
- kapasite geliştirme ve en iyi uygulamaları paylaşma,
- politika ve paydaş katılımı,
- ulusal, bölgesel ve küresel olaylar ve etkinliklerdir.

EKVATOR PRENSİPLERİ - FİNANSAL KURUMLAR (EQUATOR PRINCIPLES-FI)

Ekvator prensipleri, projelerdeki sosyal ve çevresel risklerin belirlenerek, değerlendirilmesi ve yönetilmesi için bir risk yönetimi çerçevesi sunmaktadır. Bu prensipler, öncelikli olarak sorumlu risk karar verme sürecini desteklemek ve gerekli özeni göstermek için asgari bir standart sağlamayı amaçlamaktadır. Temmuz 2015 itibarıyla, gelişmekte olan ülkelerde uluslararası proje finansman borcunun %70’ini kapsayan, ekvator prensiplerini benimseyen 80 finansal kurum bulunmaktadır.

SORUMLU YATIRIM PRENSİPLERİ

(PRINCIPLES FOR RESPONSIBLE INVESTMENT – PRI)

Yatırımcılar, güvene dayalı sorumlulukları ile tutarlı olarak, hak sahiplerine yönelik taahhütleri yerine getirme kabiliyetlerini arttırmak ve ayrıca yatırım faaliyetlerini toplumun daha geniş kesiminin çıkarları ile örtüştürmek amacıyla altı ilkeyi benimsemeyi ve uygulamayı taahhüt ederler. Bu prensipler, çevresel, sosyal ve yönetim konularının, yatırım analizi, karar verme ve mülkiyet politikaları ile ilgili süreçlere dahil edilmesini kapsamaktadır.

SÜRDÜRÜLEBİLİR BORSALAR GİRİŞİMİ

(SUSTAINABLE STOCK EXCHANGES INITIATIVE – SSE)

SSE girişimi, borsaların, yatırımcılar, şirketler ve düzenleyicilerle ilişki kurmaları için etkili bir platform sunmaktadır. SSE girişimi, borsaların bu aktörlerle nasıl çalışabileceğini araştırarak daha sürdürülebilir sermaye piyasaları yaratmayı amaçlamaktadır. Bu girişim özellikle, kurumsal şeffaflığı ve sonuçta sosyal, çevresel ve kurumsal yönetim konularında performansı geliştirmek ve sürdürülebilir yatırımı teşvik etmek için yatırımcılar, düzenleyiciler ve şirketler ile işbirliği içinde, borsaların ortak çalışmaları üzerine odaklanmaktadır.

SÜRDÜRÜLEBİLİR MUHASEBE STANDARTLARI KURULU

(SUSTAINABILITY ACCOUNTING STANDARDS BOARD – SASB)

SASB, dünya genelindeki işletmelerin, yatırımcıları için en önemli sürdürülebilirlik konularını tanımlamasına, yönetmesine ve raporlamasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. SASB standartları, şirketlerden, yatırımcılardan ve diğer piyasa katılımcılarından şeffaf, kamuya açık bir sürecin parçası

olarak kapsamlı geri bildirimlere dayanılarak geliştirilmiştir. Bu standartlar, sektöre göre farklılık göstermekle birlikte şirketlerin performanslarının karşılaştırılabilirliğini sağlamaktadır.

YEŞİL TAHVİL PRENSİPLERİ (GREEN BOND PRINCIPLES)

Yeşil Tahvil Prensipleri, güvenilir bir yeşil tahvil ihracı sürecinde ihraççılara kilit bileşenlere ilişkin bir yol haritası sunan gönüllü süreç rehberleridir. Bu prensipler yatırım yapılan yeşil tahvilin çevresel etkilerini değerlendirmek için yatırımcılara ihtiyaç duydukları bilgileri temin etmekte ve aynı zamanda piyasayı yapılan işlemleri kolaylaştıracak standart açıklamalara doğru yönlendirmektedir.

ULUSLARARASI ENTEGRE RAPORLAMA KONSEYİ

(INTERNATIONAL INTEGRATED REPORTING COUNCIL – IIRC)

Entegre düşünce ve raporlamaya ilişkin küresel boyutta çalışmalar 2010 yılında Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi’nin (International Integrated Reporting Council - IIRC) kurulması ile kurumsal bir yapı kazanmıştır. “*Kamu sektöründe ve özel sektörde kurumsal raporlama normu olarak entegre raporlamanın kullanıldığı, yaygın kurumsal uygulamalarda entegre düşünce yapısının uygulandığı bir dünya*” vizyonu çerçevesinde IIRC, kurumlara entegre rapor hazırlamalarında yön gösterecek, ilk tartışma dokümanını 2011 yılında yayımlamıştır. IIRC Türkiye’nin de içerisinde yer aldığı çok sayıda ülkeden akademisyen, kamu, sivil toplum ve özel sektör temsilcilerinden gelen görüşler çerçevesinde nihai Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi’ni (International IR Framework), 2013 yılında yayımlamıştır.

ENTEGRİ RAPORLAMA TÜRKİYE AĞI (ERTA)

Prof. Dr. Güler Aras (Bağımsız kurucu üye), Borsa İstanbul, TÜSİAD, Global Compact, TKYD, SKD, IIRC Türkiye Büyükelçisi, Argüden Yönetişim Akademisi ve ilk uygulama şirketleri olan Garanti Bankası ve Çimsa tarafından 21 Ekim 2015 tarihinde kurulan Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA), şirketlerin, finansal olmayan bilgilerini finansal bilgiler ile entegre bir şekilde raporlamalarını ve entegre düşüncenin yaygınlaştırılmasını amaçlamaktadır.

ERTA’nın temel amacı, Türkiye’deki kurumlar için yeni bir yaklaşım, yeni bir düşünce tarzı, yeni bir disiplin olan ‘Entegre Raporlama’yı Türkiye’deki tüm kuruluşlarda yaygınlaştırmak, farkındalık yaratmak ve uygulamalarına destek olmaktır.

KURUMSAL RAPORLAMA DİYALOĞU (CORPORATE REPORTING DIALOGUE)

Kurumsal Raporlama Diyalogu, kurumsal raporlama çerçeveleri ve standartları arasında daha fazla tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik sağlamak üzere ilgili kurumların bir araya geldiği bir platformdur. IIRC tarafından oluşturulan bu platform, kurumsal raporlamada önemli bir uluslararası etkiye sahip olan kilit standart belirleyiciler ve çerçeve geliştiriciler arasındaki işbirliğini, koordinasyonu ve uyumu güçlendirmek üzere çalışmaktadır.

ŞEKİL 4. Kurumsal Raporlama Diyalogu Katılımcıları

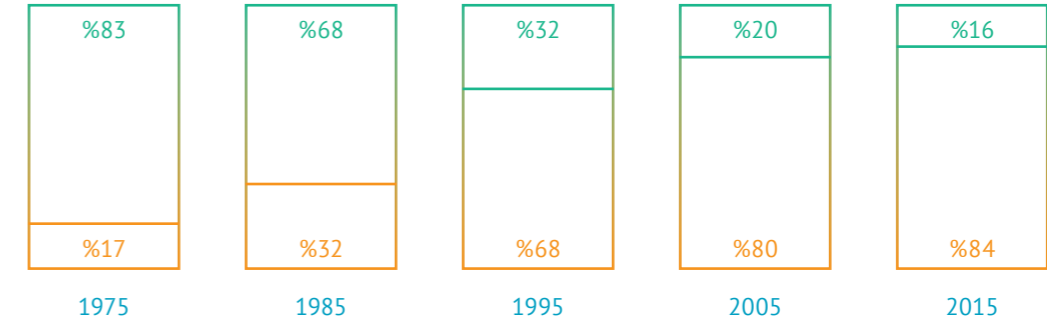
KURUMLAR AÇISINDAN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Sürdürülebilirlik, işletmeler boyutunda ele alındığında son dönemlerde yaşanan dönüşüm dikkate değerdir. Piyasa değeri bileşenlerinin son 40 yıl içerisindeki değişimi incelendiğinde, maddi olmayan varlıkların payının %17'den %87'ye yükseldiği görülmektedir (Ocean Tomo LLC, 2017). Piyasa değeri bileşenlerinin önemli bir kısmı strateji, kurumsal yönetim, güven, itibar, risk yönetimi, insan sermayesi, operasyonların meşruiyeti ve tedarik zinciri gibi maddi olmayan varlıklardan oluşmaktadır. Maddi ve maddi olmayan değerler arasında yaşanan bu önemli değişim, finansal tabloların tek başına şirketlerin değerinin önemli bir kısmını içermediğini göstermektedir. Bu değişim ve dönüşüm ayrıca, sürdürülebilirlik raporlarının geliştirilmesine ve yaygınlaşmasına yol açmıştır.

S&P 500 ŞİRKETLERİ PIYASA DEĞERİ BİLEŞENLERİ

Maddi Duran Varlıklar
Maddi Olmayan Duran Varlıklar

Kaynak: Ocean Tomo LLC, 2017

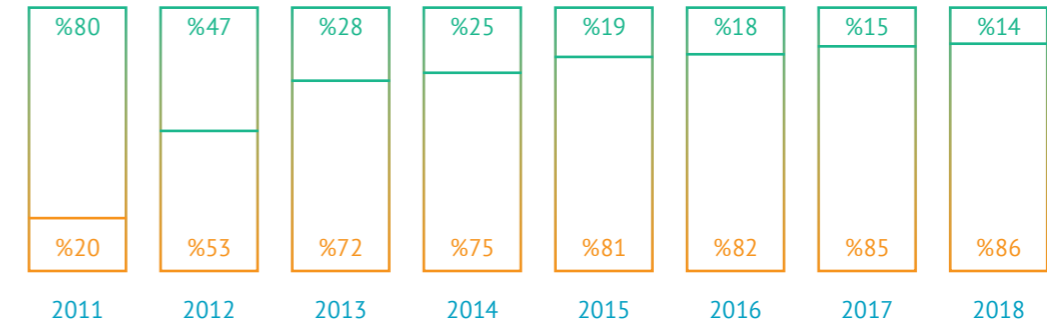

ŞEKİL 5. S&P 500 Şirketleri Piyasa Değeri Bileşenleri

S&P 500 ŞİRKETLERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASININ GELİŞİMİ

Sürdürülebilirlik Raporu Olmayanlar
Sürdürülebilirlik Raporu Olanlar

Kaynak: Governance & Accountability
Institute, Inc. 2019 Research

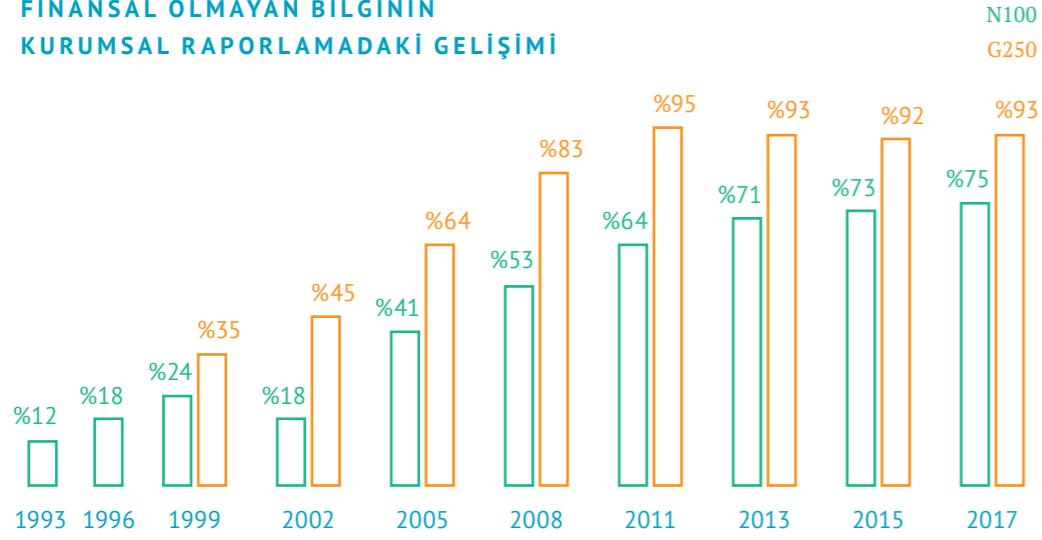

ŞEKİL 6. S&P 500 Şirketlerinde Sürdürülebilirlik Raporlamasının Gelişimi

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASINDAKİ GELİŞİMİN LOKOMOTİFİ

Son yirmi yılda sürdürülebilirlik raporlamasındaki gelişim incelendiğinde, dünyanın en büyük 250 şirketinin %93'ü ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu 49 ülkenin en büyük 100 şirketini kapsayan 4.900 şirketin %75'i sürdürülebilirlik performanslarını açıklayarak ana akım haline gelmiştir. Sürdürülebilirlik raporlaması ayrıca, 64 ülkede hükümet veya piyasa düzenleyicileri tarafından üretilen yaklaşık 400 politika aracı ile birçok alanda karar vericiler için ortak bir araç haline gelmiştir.

FİNANSAL OLMAYAN BİLGİNİN KURUMSAL RAPORLAMADAKİ GELİŞİMİ

N100: 49 ülkenin en büyük 100 şirketini kapsayan 4900 şirket (halka açık, kamu, özel, aile şirketleri)
G250: 2016 Fortune Global 500 sıralamasında listelenen en büyük 250 şirket.
*G250 çoğunlukla N100 araştırma örneğinin bir alt kümesidir. G250 örneğindeki 7 şirket N100'e dahil değildir.
Kaynak: KPMG, Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017

ŞEKİL 7. Finansal Olmayan Bilginin Kurumsal Raporlamadaki Gelişimi

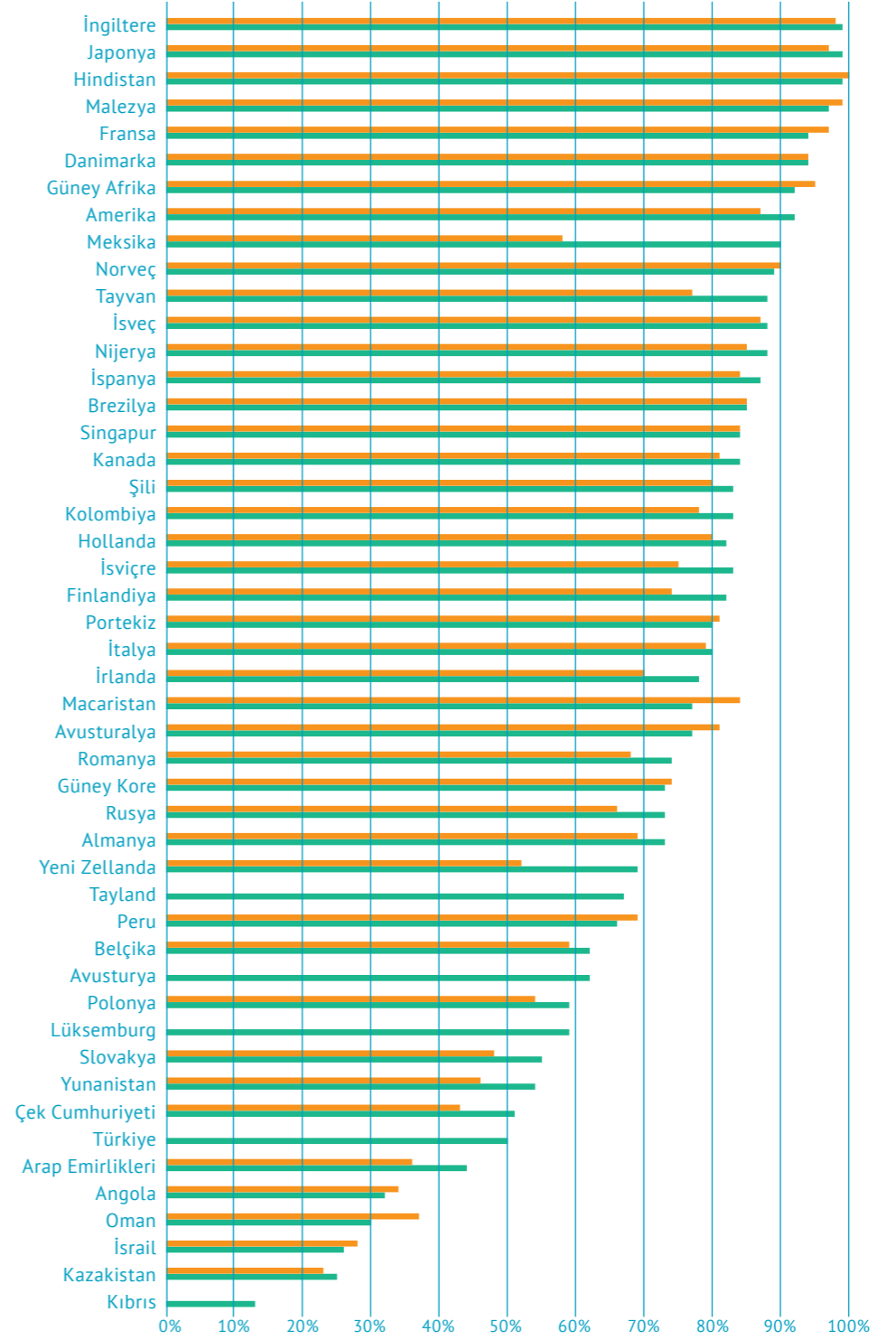
Yapılan araştırma sonuçları, hukuksal düzenlemelerin, borsa ve yatırımcı baskısının ulusal raporlama oranlarını yönlendirdiğini göstermektedir. Bu çerçevede, 2015'ten itibaren raporlamada en fazla artış gösteren üç ülke, Meksika (+32 puan), Yeni Zelanda (+17 puanlık) ve Tayvan (+11 puanlık) olmuştur. Birçok AB ülkesinde kurumsal sorumluluk raporlamasında da belirgin bir artış olduğu görülmektedir. Finlandiya, İrlanda, Yunanistan ve Çek Cumhuriyeti, 2015 ve 2017 arasında sekiz puanlık artış kaydederken, 2015 yılından itibaren Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki (BAE) kurumsal sorumluluk raporlama bildirimleri de 8 puan artmıştır.

Hukuksal düzenlemeler, borsa ve yatırımcı baskısı ulusal raporlama oranlarını yönlendiriyor.

Gelişmekte olan ülkelerde raporlama konusundaki farkındalık belirgin bir hızla artıyor.

KURUMSAL RAPORLAMADA KÜRESEL EĞİMLER: FİNANSAL OLMAYAN BİLGİNİN RAPORLAMADAKİ YERİ

2015
2017

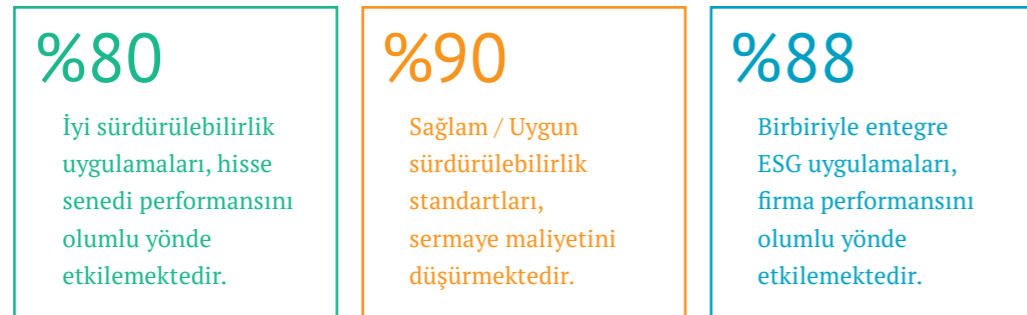
Kaynak: KPMG, Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017

ŞEKİL 8. Kurumsal Raporlamada Küresel Eğilimler: Finansal Olmayan Bilginin Raporlamadaki Yeri

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERFORMANSI VE FİNANSAL PERFORMANS İLİŞKİSİ

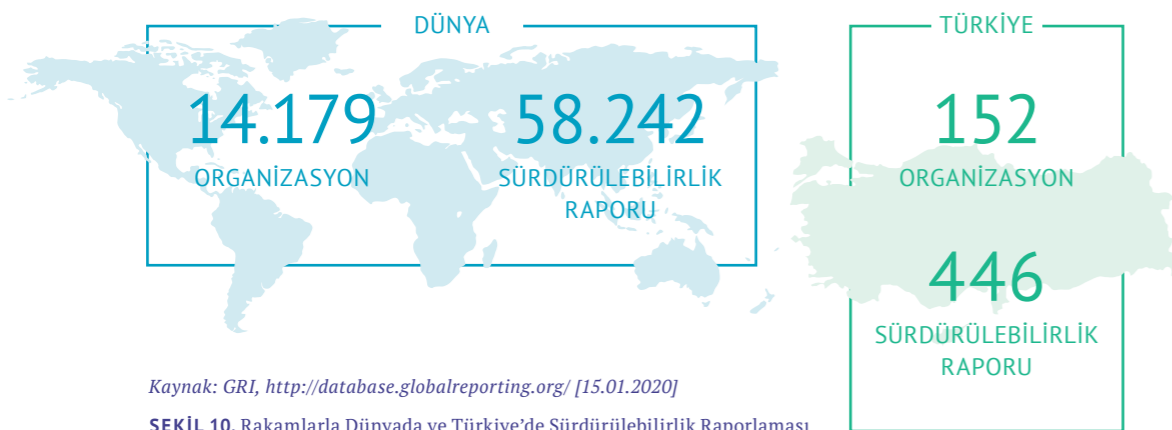
Literatürde, kurumsal sürdürülebilirlik performansı ve finansal performans arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok araştırma bulunmakla birlikte, Oxford Üniversitesi ve Arabesque Varlık Yönetim Şirketi'nin yapmış olduğu geniş kapsamlı meta çalışmada şu ana kadar yapılan araştırmaların büyük bir kısmı birlikte değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın, meta analizi sonuçlarına göre kurumsal sürdürülebilirlik ve finansal performans arasında güçlü bir korelasyon tespit edilmiştir. İncelenen kaynakların, % 80'i, iyi sürdürülebilirlik uygulamaları olan şirketlerin hisse senedi performanslarının olumlu yönde etkilendiğini göstermektedir. Bununla birlikte bu kaynakların, % 90'ı sağlam/uygun sürdürülebilirlik standartlarının sermaye maliyetini düşürdüğünü belirtmekte ve %88'i ise birbiriyle entegre ESG uygulamalarının firmanın performansını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Kaynak: The University of Oxford's Smith School of Enterprise & the Environment and Arabesque Asset Management ortak çalışması

ŞEKİL 9. Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Finansal Performans İlişkisi

Kaynak: GRI, <http://database.globalreporting.org/> [15.01.2020]

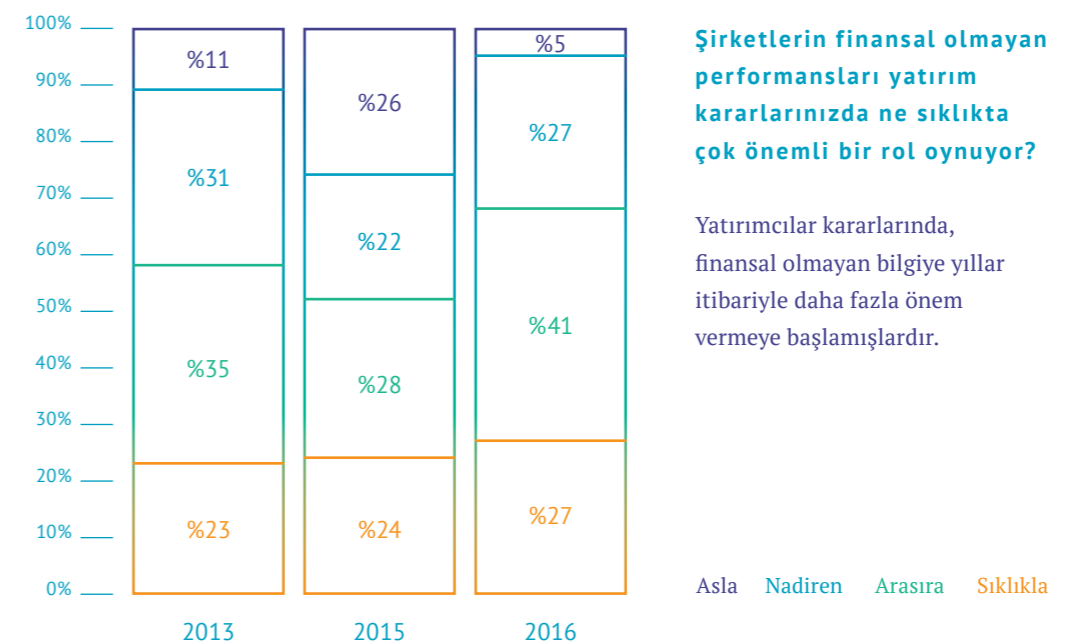
ŞEKİL 10. Rakamlarla Dünyada ve Türkiye'de Sürdürülebilirlik Raporlaması

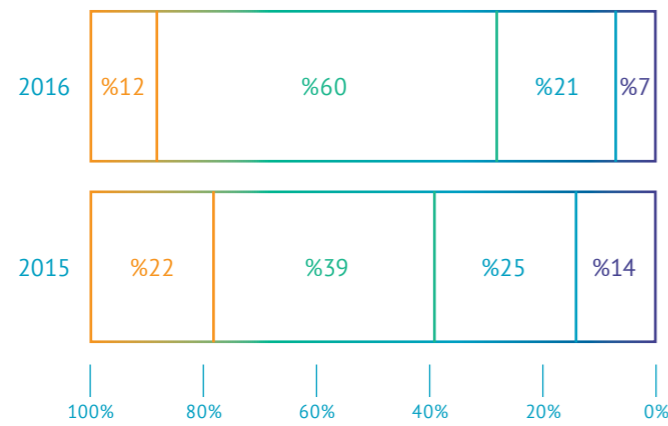
YATIRIMCILAR AÇISINDAN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Birçok araştırma, yatırımcıların kurumsal sürdürülebilirlik ile ilgili beklentilerinin ve taleplerinin arttığını göstermekle birlikte kurumsal yatırımcıların yatırım kararlarında kurumların ESG performanslarını dikkate aldıklarını, bununla birlikte kurumların sürdürülebilirlik ve yönetim gibi konularda bilgi paylaşımının hem miktar ve hem de niteliğini yetersiz bulduklarını göstermektedir (Aras, Dünya Gazetesi, [19.04.2019]). “Değişmesi gereken nedir” diye bakıldığında, uzun vadeli değer yaratma konusunun kurumlar tarafından içselleştirilmesi gereğinin ilk göze çarpan nokta olduğu görülmektedir.

Şirketler ve yatırımcılar arasındaki güvenilir iletişimin ve nitelikli bilgi paylaşımının gelişmiş ekonomilerde, yatırım kararlarını önemli düzeyde etkilediği ve yatırımcı ile şirket arasında daha uzun vadeli, kalıcı ilişkilerin kurulmasına imkân verdiği bilinmektedir. Bunun en önemli faydası ise yatırımcı güveninin tesis edilerek daha derin ve sürdürülebilir sermaye piyasalarının oluşturulmasıdır.

Küresel yatırımcı araştırmasına göre yatırımcılar, kurumsal raporların iyileştirilmesi gerektiğini düşünmekte ve yine yatırımcıların % 66'sı strateji, riskler ve fırsatlar ile değer bileşenlerine ilişkin yapılan açıklamaların, yatırım kararlarını doğrudan etkilediğini belirtmektedir. Aynı araştırmanın bir başka sonucuna göre ise yatırımcıların % 88'i bir şirketin raporlama kalitesinin, yönetim kalitesi konusundaki algılarını etkilediğini belirtmektedir.

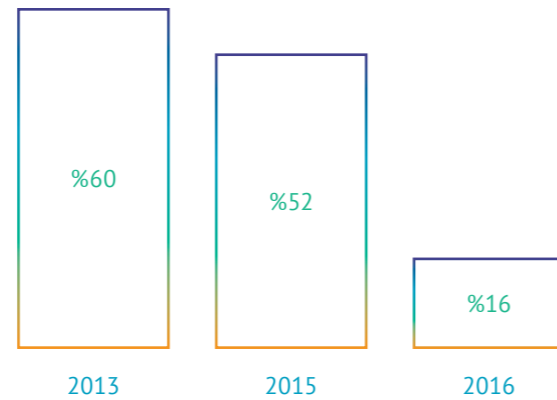
Şirketler iş modellerini etkileyen çevresel, sosyal ve yönetsel risklerini yeterli düzeyde açıklıyor mu?

Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre yatırımcılar, şirketlerden daha fazla finansal olmayan bilgi talep etmektedir.

Evet Hayır, ama şirketler bu risklerini daha kapsamlı açıklamalı Hayır Bilmiyorum

“Finansal olmayan açıklamalar daha az önem taşır / nadiren finansal etki yaratır.” diyen katılımcıların yüzdesi:

Yatırımcıların, açıklanan bilginin kalitesi ile ilgili beklentileri yıllar itibarıyla önemli bir artış göstermiştir.

Kaynak: EY, 2017 Araştırma Raporu

ŞEKİL 11. Yatırımcıların Finansal Olmayan Bilgi Talebi

Bu noktada, ESG bilgileri için tek bir çerçeveye evrensel bir dil oluşturulması önem taşımaktadır. Finansal bilgilerle ilgili olarak, ortak dili başarmak üzere çok önemli yol katedilmiştir. Uzun vadede böyle bir standart çerçevenin finansal olmayan bilgileri de içerecek şekilde geliştirilmesi kaçınılmaz olarak görünmektedir. Geçiş sürecinde ise yatırımcılar ve şirketlerin ortak bir dilde konuşmayı öğrenebilmeleri için kurumlara, beklentiler ile değerlendirme kriterleri konusunda rehberlik edecek bir “sözlük” sağlanması önemli bir gereklilik haline gelmiştir.

Sonuç olarak, yatırımcı güvenini sağlamanın yolu kurumların, hissedarlarıyla birlikte tüm paydaşları ve toplum için değer yaratabilme misyonunu gerçekleştirebilmeleri iyi bir kurumsal yönetim yapılması ve duyarlı yönetim yaklaşımına sahip olmalarını gerektirmektedir. Faaliyetlerinin bekleneni sağladığından emin olmak için ise yatırımcılarla etkin diyalog sağlanması büyük önem taşımaktadır. Belirsizliğin giderek arttığı dünyada güvenilir ve cazip piyasa konumunu güvence altına almak için bu konuların özellikle gelişmekte olan ekonomilerin gündeminde üst sıralarda yer alması gerekmektedir (Aras, Dünya Gazetesi, [19.04.2019]).

Eccles ve Serafeim (2014)’e göre, sürdürülebilirlik raporlarında sunulan verilerin şirketin iş modeli, stratejisi ve finansalları ile bağının kurulmaması, yatırımcıların şirketin sürdürülebilirlik performansının şirketin değer yaratma sürecine nasıl bir katkı sağladığını anlamasını zorlaştırmıştır. Mevcut raporlama yöntemlerinin yatırımcıların ve hissedarların beklentilerini karşılamada yetersiz kalması sonucunda entegre raporlama, şirketlerin bugün ve uzun vadede nasıl değer yarattığını anlatan bir raporlama biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Aras vd. (2019) gerçekleştirdikleri *Türkiye’de Entegre Raporlama: Mevcut Durum, Paydaşların Algı ve Beklentileri* konulu araştırma raporunda, kurumsal raporların temel kullanıcılarından olan kurumsal yatırımcıların sadece %24’ünün entegre raporlama konusunda bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Bu durum Türkiye’de kurumsal yatırımcıların konuya ilişkin farkındalıklarının ve bilgi birikimlerinin artırılmasına ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, kurumsal yatırımcılar şirketin gelecekteki stratejisinin, yatırım kararları için en önemli kriter olduğunu belirtmişlerdir. Bu çerçevede entegre raporlama, şirketlerin gelecekteki stratejisine yönelik sunduğu bilgiler ile yatırımcıların söz konusu bilgi ihtiyaçlarını karşılayabilecektir.

SÜRDÜRÜLEBİLİR VE SORUMLU YATIRIMLAR

“Sürdürülebilir ve sorumlu yatırım” en basit ifadeyle *riski azaltmak ve uzun vadeli getirileri artırmak için geleneksel yatırım anlayışını sürdürülebilirlik anlayışı ile birleştirmektir*. Sürdürülebilir ve sorumlu yatırım, finansal amaçlar ile birlikte sermayenin çevresel, sosyal ve yönetsel faktörlerin (ESG – Environment, Social and Governance) bütününe dikkate alacak şekilde yönetilmesini taahhüt etmektedir. (Aras, Dünya Gazetesi, [05.04.2019])

Çevresel faktörler; bir şirketin çevreyi olumlu veya olumsuz yönde etkileyen faaliyetlerinin herhangi bir yönüyle ilgilidir. (Örneğin, sera gazı emisyonları, yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, kimyasal kirlilik, atık yönetimi, su yönetimi, biyolojik çeşitlilik üzerindeki etki vb.)

Sosyal faktörler; sağlık ve eğitimin geliştirilmesi gibi toplumla ilgili konulardan, insan haklarına uyum, ayrımcılık yapmama ve paydaş katılımı dahil olmak üzere işyeri ile ilgili konulara kadar çeşitlilik gösterir. (Örneğin, işgücü standartları (tedarik zinciri, çocuk işgücü, zorunlu çalışma), yerel toplumla ilişkiler, yetenek yönetimi, sağlık standartları, örgütlenme özgürlüğü vb.)

Yönetsel faktörler; bir şirketin kurumsal yönetiminin, kültürünün, risk profiline ve diğer özelliklerinin kalitesi ile ilgilidir. Yönetim kurulunun sorumluluğu, sosyal ve çevresel konuların stratejik yönetimi konularını da içermektedir. Ayrıca, şeffaf raporlama, sorumlu yönetim gibi prensipleri vurgular. (Örneğin, yönetici ücreti, hissedar hakları, yönetim kurulu yapısı, rüşvet, yolsuzluk, paydaş diyalogu, lobicilik faaliyetleri vb.)

Karar alma süreçlerinde finansal getiriye ilave olarak çevresel, sosyal ve etik kaygıları da dikkate alan yatırım stratejilerine sahip olan sorumlu yatırımlar, dünyada özellikle son dönemlerde en önemli yatırım temalarından biri haline gelmiştir. Sorumlu yatırım, kaynakların verimli kullanılarak sürdürülebilir ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi amacıyla yönetim süreçlerinde şeffaflık ve hesap verebilirlik konularını destekleyen bir yaklaşımdır.

BÖLÜM 2

Finansal Sistem ve Bankacılık Sektöründe Sürdürülebilirlik

Global Sustainable Investment Review 2018 raporuna göre, ABD’de Sürdürülebilir yatırımların 11,9 trilyon Dolar ile 2016 yılına göre %37.5 arttığı görülmektedir. Avrupa’da ise ilgili yatırımların, 2016 yılına göre % 16.9 artarak 2018 yılı sonunda yaklaşık 14 trilyon Dolar olduğu görülmektedir. Sürdürülebilir yatırımların, beş bölgede 2018 yılında 2016 yılına göre %34 arttığı, toplam 30,7 trilyon Dolara ulaştığı görülmektedir.

Bölge	2016	2018	Değişim (%) 2016-2018
Avrupa	12,040 \$	14,075 \$	16.9
Amerika	8,723 \$	11,995 \$	37.5
Kanada	1,086 \$	1,699 \$	56.0
Avustralya/Yeni Zelanda	516 \$	734 \$	42.2
Japonya	526 \$	2,180 \$	314.4
Toplam	22,890 \$	30,683 \$	34.0

Global Sustainable Investment Review Raporu, 2018

“European SRI Study 2018 -Avrupa Sürdürülebilir ve Sorumlu Yatırım Çalışması- 2018” raporunda, yatırımcıların sürdürülebilir ve sorumlu yatırımları tercih etmesinde temel motivasyonun iklim değişikliği ve diğer çevresel sorunlar (%17), topluma katkıda bulunmak (%17), refah transferi (%16) olduğu, bu konuların ardından gelen diğer önemli motivasyonun ise finansal fırsatlar (%13) olduğu belirtilmiştir.

Türkiye’de ise ilk örneğin 2008 yılında ihraç edilen B Tipi Değişken Tema Çevre Fonu ve Koç Ülkem İçin Değişken Fon olduğu görülmektedir. Sosyal sorumlu yatırımlar duyarlılık düzeyi arttıkça, fonlara ilginin artacağı da bilinmektedir.

Dünyanın en büyük yatırımcı şirketi olan BlackRock’un CEO’su
Larry Fink’in 2019 yılı mektubunda şirketlere mesajı:

“Sizlerin sadece finansal sonuçlarınız ile ilgilenmiyoruz; bununla birlikte uzun vadeli hedeflere odaklanmanızı ve topluma fayda sağlamanızı bekliyoruz.”

SÜRDÜRÜLEBİLİR BANKACILIK GELİŞİMİ

Sürdürülebilir bankacılık, bankaların finansal ürün ve hizmetlerinin sürdürülebilir kalkınmayı destekleyecek biçimde ele alınmasını ifade etmektedir. Gelişmiş ülke uygulamalarında görüldüğü gibi Türkiye’de de 1970’li yıllara kadar sürdürülebilirlik, yalnızca ekonomik açıdan ele alınmış ve sürdürülebilir büyüme olarak algılanmıştır. 1970’li yıllardan sonra ise özellikle gelişmiş ülkelerin çevre konularına ağırlık vermesi ile birlikte çevresel sürdürülebilirlik konusu gündeme gelmiş ve bunu takip eden yirmi yıl içerisinde bu ülkelerde uygulanmaya ve yayılmaya başlamıştır. Türkiye’de ise bu konuda yapılan ilk yasal düzenleme 1983 yılında *2872 sayılı Çevre Kanunu’nun* yürürlüğe girmesi ile başlamıştır. Bu kanunun 10. Maddesi ile faaliyetleri çevre sorunlarına yol açabilecek yatırımlar, Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Raporu hazırlamaktan sorumlu tutulmuştur. 1993 yılında ise ilk ÇED yönetmeliği 21489 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

Türkiye’de finans sektöründe sürdürülebilirlik konularına farkındalığın artması, 2006 yılında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) ve Türkiye Bankalar Birliği (TBB) tarafından düzenlenen *Bankacılık Sistemi Etik İlkeleri Kılavuzu* ile başlamaktadır. Bu ilkelerin amacı sistemin büyümesi, hizmet kalitesinin artırılması ve bankaların paydaşları ile ilişkilerinin etik ilkelere uygun şekilde yürütülmesi için yol haritası belirlemektir (TBB, 2006).

2014 yılında ise *Türkiye Bankalar Birliği Sürdürülebilir Büyümede Finansal Sektörün Rolü Çalışma Grubu* tarafından, bankacılık ve finans sektörünün sürdürülebilir kalkınmaya vereceği katkı dahilinde iyi uygulamaları içeren bir rehber hazırlanmıştır. Bankacılık Sektörü Sürdürülebilirlik Kılavuzunda bankacılık ve finans sektöründe iyi sürdürülebilirlik uygulamaları yedi ilke kapsamında yapılandırılmıştır. Bu ilkeler aşağıdaki belirtildiği gibi sıralanmaktadır:

- Bankacılık faaliyetlerinden kaynaklanan sosyal riskin yönetimi ve etüdü,
- Bankacılık sektörünün iç etkilerinin yönetimi,
- İnsan hakları ve çalışan hakları,
- Paydaş katılımı ve iletişim,
- Kurumsal yönetim,
- Kapasite geliştirme ile izleme ve
- Raporlama

Bu şekilde Türk Bankacılık Sektörü’nde kurumsal sürdürülebilirlik faaliyetlerinin daha sistematik biçimde yönetilmesi amaçlanmıştır (TBB, 2014). Uluslararası ilkelere uygun olarak geliştirilen bankacılık sektöründe sürdürülebilirlik faaliyetlerinin şekillenmesinde, tüm dünyada kabul gören *Ekvator Prensipleri (Equator Principles)* etkili olmuştur. Proje finansman faaliyetlerinde çevresel ve sosyal risk değerlendirmesi için gönüllü kredi risk yönetim çerçevesinden ve kılavuz ilkelerden oluşan bu prensipler, 10 kategoride özetlenmiştir (Ekvator Prensipleri III Raporu, 2013). Bu kategoriler;

- Gözden geçirme ve kategorilere ayırma,
- Sosyal ve çevresel değerlendirme,
- Uygulanabilir sosyal ve çevresel standartlar,
- Eylem planı ve yönetim sistemi,
- Danışma ve bilgilendirme,
- Şikayet mekanizması,
- Bağımsız değerlendirme,
- Taahhüt,
- Bağımsız izleme ve
- Raporlama prensipleridir.

İlgili prensiplerin, 2003 yılında gönüllü olarak *Uluslararası Finans Kurumu’nun (International Finance Corporation-IFC) Çevre ve Sosyal Sorumluluk Standartları* esas alınarak 50 milyon ABD doları ve üzeri bütün projelerin finansmanında uygulanması 10 uluslararası banka tarafından kabul edilmiş, 2006 yılında ise kapsamı genişletilmiştir. 2015 yılı sonu itibarıyla, 10 milyon dolar ve üzeri bütün projelerin uygulanmasında 85 uluslararası finansal kuruluş tarafından gönüllü olarak kabul edildiği görülmektedir. Hollanda merkezli faaliyet gösteren ve Türkiye’de de faaliyetleri olan ING Bank’ın bu prensipleri benimsediği bilinmektedir.

UNEP FI gibi bazı uluslararası kuruluşlar, finansal kuruluşların çevresel ve sosyal farkındalığının artırılması konusunda ciddi bir çaba göstermekte ve uluslararası alanda belli büyüklüğe ulaşmış pek çok finansal kuruluş da bu çabalara olumlu yönde cevap vermektedir. Bunun en önemli göstergesi, Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans İnisiyatifi Taahhütnameleri’nde 2019 Ekim ayı itibarıyla 278 finansal kuruluşa ait imzanın yer almasıdır. Bu kuruluşların %60’ını bankalar (168 banka), %26’sını sigorta şirketleri (72 sigorta şirketi) ve %16’sını diğer finansal kuruluşlar (38 diğer finansal kuruluş) oluşturmaktadır.

Finansal kuruluşlarının bu taahhütnameyi imzalamış olmaları, sürdürülebilir kalkınma sürecindeki rollerini kabul ettikleri ve bütün faaliyetlerinde toplum refahı ile sağlıklı bir çevre için çevresel ve sosyal faktörleri dikkate alacakları anlamına gelmektedir. Türkiye’de Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB), bu taahhütnameyi imzalayan ilk banka olmuş, ardından Garanti Bankası ve Şekerbank da bu taahhütnameyi imzalamışlardır.

İlk olarak 2017 yılı sonu itibarıyla *Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi Platformu Sürdürülebilir Finansman Bildirgesi*’ni imzalayan yedi banka¹, 50 milyon dolar ve üstündeki projelerin finansmanında, projenin çevresel ve sosyal etkilerini de değerlendirme süreçlerine alacaklarını bildirmiş ve ilgili politikalarına bu kriterleri entegre edecekleri taahhüdünde bulunmuşlardır. Bildirgenin her sene gözden geçirilmesini gerektiren altıncı maddesi doğrultusunda Bildirge, Aralık 2018 itibarıyla güncellenmiştir. Yapılan güncelleme kapsamında bankaların çevresel ve sosyal etkisini değerlendirecekleri yatırım tutarı limiti 50 milyon ABD dolarından 20 milyon ABD dolarına indirilmiş ve ayrıca, imzacı bankalar görev tanımında çevresel ve sosyal unsurların olduğu en az bir personel istihdam edeceklerini taahhüt etmişlerdir. Yedi bankanın imzaladığı Sürdürülebilir Finansman Bildirgesi ile söz konusu bankalar, sürdürülebilirlik olgusunu geniş kesimlere ulaştırmada önemli rol oynamaktadır.

Finansal, teknik ve ekonomik konuların dikkate alındığı kredi değerlendirme süreçlerinde, çevresel ve sosyal konuların da değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Sürdürülebilir Finansman Bildirgesi’nde, kredilendirme faaliyetleri kapsamında ortaya çıkan sosyal ve çevresel risklerin tanımlanması, oluşabilecek riskin ve etkinin boyutunun saptanması, riski minimize etmek için yerine getirilmesi gereken yükümlülük ve uygulamaların tespiti ve bu tespitlerin karar verme süreçlerinde dikkat alınmasını içeren bir ‘Çevresel ve Sosyal Risk Yönetimi Sistemi’ uygulanması önerilmektedir.

¹ Akbank, Garanti Bankası, ING Bank, İş Bankası, Şekerbank, Yapı Kredi ve TSKB

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KİLOMETRE TAŞLARI

1993: İlk ÇED (Çevresel Etki Değerlendirmesi) Raporu yönetmeliğinin 21489 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanması (Türkiye’de bu konuda ilk yasal düzenleme 1983 yılında 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun yürürlüğe konulması ile yapılmıştır) ile başlamıştır. Bu kanunun 10. Maddesi ile faaliyetleri çevre sorunlarına yol açabilecek yatırımlar, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu hazırlamaktan sorumlu tutulmuştur.

2006: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) ve Türkiye Bankalar Birliği (TBB) tarafından düzenlenen Bankacılık Sistemi Etik İlkeleri Kılavuzunun yayınlanması

2007: İlk Türk Bankasının BM Küresel İlkeler Sözleşmesi’ne imza atması

2008: Türkiye’de ilk çevre dostu yatırım fonunun kurulması

2009: İlk bankacılık sektörü sürdürülebilirlik raporunun yayınlanması

2015:

- Bankacılık kriterlerinin BİST Sürdürülebilirlik Endeksi metodolojisine dahil edilmesi
- Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksine ilk Türk bankasının girmesi
- Ekvator (Equator) prensipleri; Dünya Bankasının özel sektör kolu olan IFC’nin öncülüğünde finans sektörü tarafından, proje finansmanında, sosyal sorumluluk ve çevre riskinin yönetilmesi konusunda emsal olarak kabul edilen prensiplerin, Hollanda merkezli faaliyet gösteren ve Türkiye’de de faaliyetleri olan ING Bank tarafından uygulanması

2016: Yedi bankanın koordinatörlüğünde 300 milyon dolarlık, 5 yıl vadeli ilk Yeşil/Sürdürülebilir Tahvil (Green/ Sustainable Bonds) ihracının gerçekleştirilmesi

2017:

- Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi Platformu Sürdürülebilir Finansman Bildirgesini imzalayan bankalar: Akbank, İş Bankası, Yapı Kredi Garanti Bankası, Şekerbank, ING Bank ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası.
- Bankacılık sektöründe ilk entegre raporun yayınlanması, TSKB

2018:

- İlk yeşil kredi ve sosyal bono ihracı
- İlk Türk Bankasının UNDP-FI Sorumlu Bankacılık Bildirgesi’ni imzalaması
- Bankacılık sektöründe ilk entegre faaliyet raporunun Kamuyu Aydınlatma Platformu’nda (KAP) yayınlanması, Garanti Bankası
- Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi Platformu Sürdürülebilir Finansman Bildirgesi’nin güncellenmesi

2019:

- Dünyada ve Türkiye’de ilk kez “Cinsiyet Eşitliği Kredisi” yapısının hayata geçirilmesi

2013:

- Türk Bankacılık Sektöründe Sürdürülebilirlik raporlamasında GRI tarafından A seviyesinde ilk değerlendirilmenin yapılması
- İlk ve tek katılım bankasının sürdürülebilirlik raporu hazırlaması

2014:

- Bankacılık Sektörü Sürdürülebilirlik Kılavuzunda bankacılık ve finans sektöründe sürdürülebilirlik iyi uygulamalarının yedi ilke kapsamında yapılandırılması
- BİST Sürdürülebilirlik Endeksinin oluşturulması
- BİST Sürdürülebilirlik Endeksi’nde ilk kamu bankasının yer alması
- İlk bankanın GRI 4 Kapsamlı kılavuzuna göre sürdürülebilirlik raporu hazırlaması
- BM Kadının Güçlendirilmesi Prensiplerine imza atan ilk Türk Bankası

TÜRKİYE'DE SÜRDÜRÜLEBİLİR BANKACILIK ALANINDA EN İYİ UYGULAMALAR

Türkiye'de 2019 yılı sonu itibarıyla, 53 banka faaliyet göstermektedir. Bu bankaların 32 tanesi mevduat bankası, 13 tanesi ise kalkınma ve yatırım bankası olup mevduat bankalarından 3'ü kamusal sermayeli, 9'u ise özel sermayeli bankadır. Türkiye'de aynı zamanda 6 katılım bankası bulunmaktadır.

Türkiye'de sürdürülebilirlik uygulamaları bilinçli bir şekilde öncelikle özel bankacılıkta başlamıştır. Özel bankaların durumuna bakıldığında, Türkiye'de özel sektöre ait ilk kalkınma ve yatırım bankası olan TSKB'nin sürdürülebilir bankacılık uygulamalarına öncülük ettiğini belirtmek gerekir.

AKBANK

AKBANK

2007'de BM Küresel İlkeler Sözleşmesi'ne imza atan ilk Türk bankası olmuştur.

2009 yılında Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative-GRI) İlkeleri'ne göre sürdürülebilirlik raporu yayınlayan ilk Türk mevduat bankası olduğu ve düzenli bir şekilde de yayınlamaya devam ettiği görülmektedir. Ayrıca, Karbon Saydamlık Projesi'nin 2010 yılı Global 500 Raporu'na Türkiye'den dahil edilen ilk ve tek şirket olarak aldığı yüksek puan ile Dünya Sektör Liderleri kategorisinde yer aldığı görülmektedir.

GARANTİ BANKASI

En fazla kurumsal sürdürülebilirlik raporu olan bankalardan biri olması ile birlikte raporlarının yayınladığı yıla ait en güncel GRI kılavuzuna göre hazırlanmış olması ve sürdürülebilirlik konusunda en önemli endekslerden birisi olan Dow-Jones Sürdürülebilirlik Endeksinde yer alan tek Türk Banka olması sebebiyle, sektörde ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, 2017 yılı toplam değer yaratımını, IIRC çerçevesi kapsamında entegre faaliyet raporu olarak yayınlayan Türkiye'deki ilk ve tek mevduat bankasıdır.

IFC ile yapılan anlaşma çerçevesinde Goldman Sachs'in 10.000 Kadın Programı katkısıyla, Türkiye'de sadece kadın girişimcilerin kullanımına yönelik ilk sosyal bono ihracını 2018 yılında gerçekleştirmiştir. UNDP-FI Sorumlu Bankacılık Bildirgesi'ni imzalayan ilk ve tek Türk Bankasıdır.

HALKBANK

Sürdürülebilirlik stratejilerinde daha çok KOBİ'leri, ülkedeki istihdam olanaklarını artıracak şekilde girişimci ve işletmecileri desteklediği görülmektedir.

Türk Bankacılık Sektöründe ISO 50001:2011 belgesi almaya hak kazanan ve ISO 14001:2015 Çevre Yönetim Sistemine entegre eden ilk kurum olma özelliğini taşımaktadır.

İŞ BANKASI

2008 tarihinde Türkiye'de ilk çevre dostu yatırım fonunu kurduğu görülmektedir.

Kadın Odaklı Yatırım Platformu; Kadın girişimciliğinin desteklenmesi amacıyla İş Bankası ile yüksek büyüme potansiyeli vadeden kadın liderliğindeki şirketleri doğru yatırımcılar ile bir araya getiren, kadın odaklı yatırım platformu olan Arya önemli bir işbirliğine imza atmıştır. Bu işbirliği kapsamında, İş Bankası ve Arya, kadın girişimcilere destek olmak ve gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla birlikte finansal okuryazarlık da dahil olmak üzere, eğitim ve seminerler düzenlemektedir.

TSKB

2009 yılında Türk bankacılık sektöründe ilk sürdürülebilirlik raporu ve 2017 yılında Türk finans sektöründe IIRC çerçevesi kapsamında ilk entegre rapor hazırlayan banka olma özelliğini taşımaktadır. Ayrıca, bankanın 2015 yılına ait son yayınladığı kurumsal sürdürülebilirlik raporunda, Kurumsal Raporlamada Şeffaflık Araştırması'nda En Yüksek Puan – BİST Kurumsal Yönetim Endeksi 2015, İklim Saydamlık Liderliği Ödülü - CDP-2015, Düşük Karbon Kahramanı Ödülü, Kurumsal Yönetim Derecelendirme Notu En Yüksek Kuruluş olduğu görülmektedir.

2016 yılında, yedi bankanın koordinatörlüğünde 300 milyon dolarlık, 5 yıl vadeli ilk Yeşil/ Sürdürülebilir Tahvil (Green/ Sustainable Bonds) ihracını gerçekleştirmiştir.

TSKB, Fransız Kalkınma Ajansı (AFD) ile birlikte tasarladığı Türkiye'deki iş sağlığı ve güvenliği yatırımları ile çalışma ortamında cinsiyet eşitliğini gözeterek, dünyanın ilk kadın temalı kredisi ile kadın istihdamını destekleyen şirketlerin yatırımlarına 100 milyon Euro tutarında finansman sağlamıştır. Ayrıca, finansman sağlanan bu şirketlerde, kadın istihdamında %15 oranında artış olduğu görülmüştür.

VAKIFBANK

2010 yılından bu yana yürütülmekte olan Türkiye Sürdürülebilir Enerji Finansman Programı (TurSEFF) kapsamında enerji verimliliği ya da yenilenebilir enerji projelerine yatırım yapmak isteyen KOBİ düzeyindeki endüstriyel firmalara ve ticari girişimcilere kredi sağlamaktadır. Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) tarafından geliştirilen program kapsamında toplam dört banka yer almakta olup VakıfBank, 140 milyon ABD Doları kaynak tutarı ile proje içerisinde tek kamu bankası olarak yer almıştır. Ayrıca, banka 2014 BİST Sürdürülebilirlik Endeksi'nde yer alan ilk kamu bankasıdır.

YAPI KREDİ BANKASI

Toplumsal sorun ve ihtiyaçlara cevap vermek üzere toplumsal gelişimin desteklenmesi için farklı alanlarda önemli projeler gerçekleştiren Yapı Kredi Bankası, bu projelerinde özellikle finansal okuryazarlık, eğitim ve kültür-sanat alanlarında önemli yatırımlar yapmaktadır.

ZİRAAT BANKASI

Tarımın Türkiye'deki en köklü temsilcisi konumunda olan Ziraat Bankası, tarım sektöründe faaliyet gösteren müşterilerine tarımsal üretim ve diğer finansman ihtiyaçlarına yönelik olarak işletme ve yatırım kredisi imkânı sunmaktadır.

BÖLÜM 3

Kurumsal Sürdürülebilirlik Değerlemesinde Yeni Yaklaşım

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK DEĞERLEMESİ

ÜÇLÜ PERFORMANS RAPORLAMASI (TRIPLE BOTTOM LINE)

İlk defa John Elkington (1997) tarafından kullanılan üçlü performans raporlaması (Triple Bottom Line-TBL), kurumsal sürdürülebilirliğin bileşenleri olarak ekonomik, sosyal ve çevresel performansın bir arada raporlanmasını ifade etmektedir. Bu yaklaşıma göre, ekonomik, çevresel ve sosyal alanlardaki ilerleme birbirini tamamlamalı ve dengeli olmalıdır. Şirket sürdürülebilirliğinin yönetim sistemlerinde içselleştirilebilmesi için bu göstergelere göre raporlama yapılması gerekmektedir. Birbiri ile ilişkili şekilde yönetilmesi gereken üç bu alan kurumsal sürdürülebilirliğin temel bileşenleri/boyutları olarak günümüze kadar gelmiştir. Üçlü performans raporlaması, tüm sürdürülebilirlik boyutlarının şirket bazında görünür hale gelmesine yardımcı olan raporlamadır.

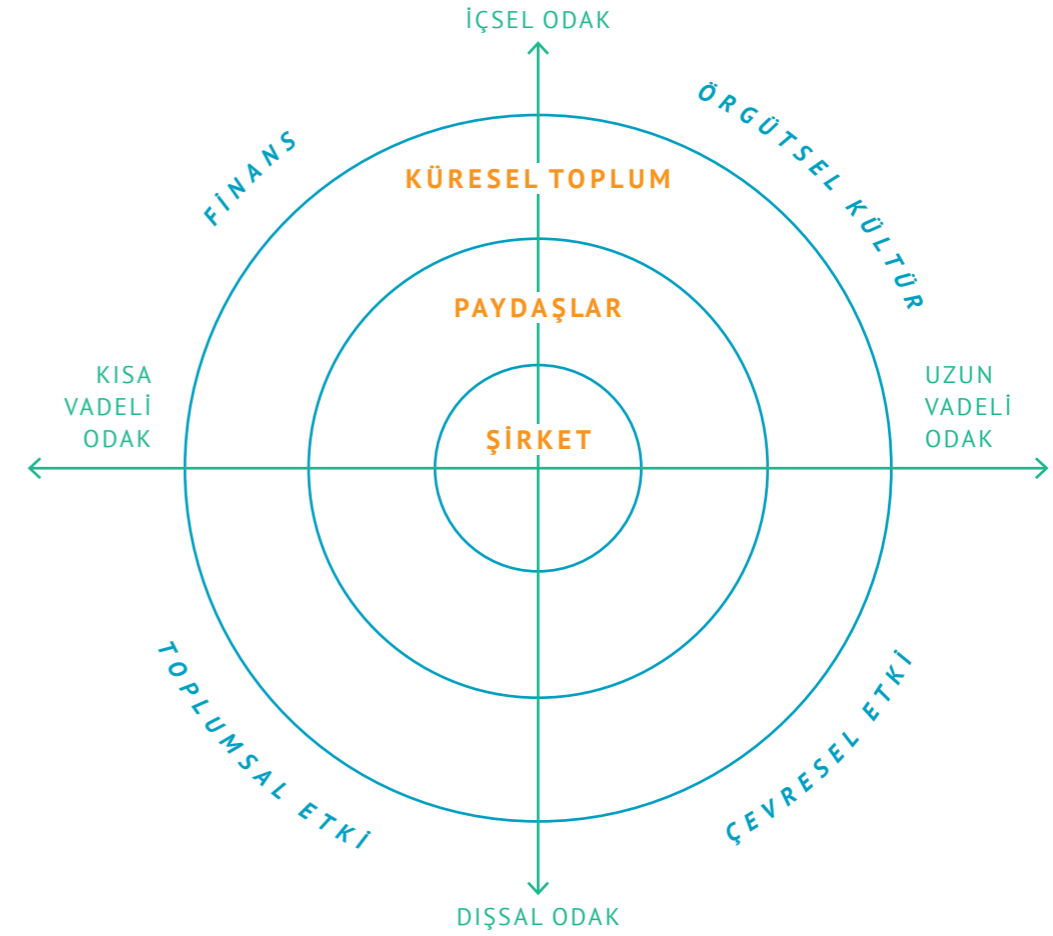
ESG YAKLAŞIMI

ESG, sürdürülebilirliğin “Çevresel (Ecological), Sosyal (Social) ve Yönetişim (Governance)” boyutlarını temsil etmektedir. ESG yaklaşımı büyük ölçüde, kurumsal raporlamayı küresel ölçekte standartlaştırmayı teşvik eden uluslararası bir organizasyon olan GRI tarafından geliştirilmiş ve popüler hale gelmiştir. TBL'nin aksine, ESG kriterleri ekonomik boyuta ekolojik ve sosyal boyutlar eklememekte, bunun yerine, şirketlerin rekabetçi piyasalarda hayatta kalmak istiyorlarsa, finansal olarak uygun olmaları gerektiğine işaret etmektedir. Uzun vadede, ekonomik başarı, herhangi bir şirket için olmazsa olmaz bir şarttır. ESG kriterlerini karşılamak, şirket faaliyetlerinin çevresel etkilerini (örneğin, emisyonlar, kaynak tüketimi), sosyal sonuçlarını (örneğin çalışanlar ve diğer paydaşlar) ve şirketin bütünlüğünü (integrity) garanti altına almak için kurulan yönetim düzenlemeleri ile uygulamalarını incelemek anlamına gelmektedir. ESG yaklaşımı, “ekolojik ve sosyal göstergeler” ile “yönetişim” kriterlerinin entegre bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini ve bir şirketin ekonomik başarısı için her üç boyutun da önemli olduğunu belirtmektedir.

ESG yaklaşımı, kurumsal sorumluluk için önemli bir altyapı olarak ortaya çıkmıştır (MacLean ve Rebernak, 2007; Waddock, 2008). 2010 yılının ortalarında, küresel ölçekli kurumsal yatırımcı ağı olan BM'nin “Sorumlu Yatırım İlkeleri” (PRI) tarafından onaylanmıştır. PRI üyeleri gönüllü olarak yatırım kararlarında ESG kriterlerini dikkate almaya ve yatırım yaptıkları şirketleri yönetim ve raporlama süreçlerini ESG kriterleriyle uyumlu hale getirilmesini teşvik etmeyi taahhüt etmişlerdir (Sorumlu Yatırım İlkeleri, PRI, 2010, s. 5, 21).

ESG+FINANS YAKLAŞIMI

Aras ve Crowther (2008), sürdürülebilirlik yaklaşımını benimseyen işletmelerin uzun vadede maliyet tasarrufu, sermaye kaynaklarına daha rahat ulaşım, sektörel standartların belirlenmesinde etkili olma ve kurumsal itibarın arttırılması gibi konularda rakiplerine göre avantaj sağladıklarını vurgulamaktadır. Bununla birlikte, son yıllarda araştırmacıların şirketlerin sadece hissedarlarına değil topluma da hesap verebilir olması konusunda görüş birliğine vardığı belirtilmekte ve şirketlerin sosyal değerlere önem vermesinin, toplumdaki duruşları açısından son derece önemli olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca, ortaklarının çıkarını koruyan, diğer bir ifadeyle tüm paydaş grubunun çıkarlarını önemsemeyen işletmelerin, günümüz koşullarında varlıklarını sürdürebilmelerinin neredeyse imkansız hale geldiği belirtilmektedir.

Kaynak: Aras, G. ve Crowther, D. (2008). “Governance and sustainability: An investigation into the relationship between corporate governance and corporate sustainability”. *Management Decision*, 46(3), 433-448.

ŞEKİL 12. Sürdürülebilirliğin Boyutları

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ENDEKSLERİ

DOW JONES SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ENDEKSİ

Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksleri (DJSI), ekonomik, çevresel ve sosyal kriterler ile şirketlerin performansını ölçmektedir. S&P Dow Jones Endeksleri, sürdürülebilirlik yatırımları konusunda uzman olan RobecoSAM ile yatırımcılara sürdürülebilirlik yatırım portföylerini yönetmek için objektif ölçütler sunma konusunda birlikte çalışmaktadır.

DJSI, belirli bir sektör içindeki şirketlerin çoğunluğundan daha iyi sürdürülebilirlik kriterlerini yerine getiren şirketleri endekse dahil etmektedir. Özel yatırımcı gereksinimlerini ele almak için, DJSI endeks ailesi, yaygın olarak sürdürülemez olarak kabul edilen belirli faaliyetlerde bulunan şirketleri hariç tutan alt endeksleri içermektedir (Örneğin, Etik Dışlama Alt Endeksleri).

FTSE4GOOD ENDEKSİ

FTSE4Good Endeks serisi, Çevresel, Sosyal ve Yönetişim (ESG) uygulamaları konusunda başarılı olan şirketlerin performansını ölçmek üzere oluşturulmuştur. Değerlemede kullandığı ESG kriterlerini şeffaf bir şekilde açıklayan FTSE4Good endeksleri, çok çeşitli piyasa katılımcıları tarafından da kullanılabilir bir metodoloji sunmaktadır. FTSE4Good endeksleri, sürdürülebilir yatırımlara yönelik finansal araç veya fonların oluşturulması, çevresel ve sosyal açıdan sürdürülebilir şirketlerin belirlenmesi, şirketlerin ilerleme ve başarılarının değerlendirilmesi ve sürdürülebilir yatırım portföylerine ait performansın izlenmesi için bir gösterge endeksi olarak kullanılmaktadır.

CARBON DISCLOSURE PROJECT (CDP) ENDEKSLERİ

CDP, tüm dünyada uyguladığı ana programların yanı sıra öncülük ettiği kampanya ve çevre hareketleri ile de son yıllarda iş dünyası ve politika süreçleri üzerinde etkin olan bir kuruluştur. CDP, dünyanın diğer lider çevre örgütleri GRI, Birleşmiş Milletler'in çevre ile ilgili örgüt ve projeleri (UNPRI, UNEP gibi) Caring for Climate, WWF, WBCSD, CDSB, Integrated Reporting ve WRI gibi kurumlarla işbirliği içinde çalışmakta ve özellikle çevre konusunda yönlendirici bir otorite olarak tüm girişim ve örgütlere destek vermektedir. Türkiye'de uygulanmakta olan Sürdürülebilirlik Endeksi çevre verileri yine CDP verileri referans alınarak toplanmaktadır. CDP'nin GRI ile olan işbirliği kapsamında çevre ile ilgili sorular birbir CDP soruları ile eşleştirilmiş ve böylece şirketler üzerindeki raporlama yükü hafifletilmeye çalışılmıştır.

CDP, dünyanın önde gelen şirketlerine çevresel politikalarını açıklamaları adına çağrıda bulunmaktadır. 2000 yılında Londra'da başlatılan CDP, dünyanın en yaygın çevre raporlama sistemine sahiptir ve iklim değişikliği, su kullanımı, şehir sürdürülebilirliği ve orman - risk konularına ait dünyanın en büyük kurumsal verisini elinde bulundurmaktadır. Şirketlerin, yatırımcıların ve hükümetlerin iklim değişikliği tehdidine karşı önlem almalarını sağlayacak bilgileri toplamak ve paylaşmak amacıyla kurulan CDP aracılığı ile 8000'den fazla kurum sera gazı emisyonları, iklim değişikliği stratejileri ve sürdürülebilir su kullanımı ile ilgili verileri kamuoyuna ve yatırımcılara gönüllü bir şekilde açıklamaktadır. Yatırımcılar adına toplanan veriler CDP tarafından hazırlanan analizler ve raporlar yardımıyla iş, yatırım ve politika yapım süreçlerinde kullanılmaktadır (CDP, 2019).

BIST SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ENDEKSİ

Borsalar şirketlerin çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim konularındaki risklere ilişkin politika oluşturmaları sürecinde onlara yol gösterme ve buna bağlı olarak şirketlerin sürdürülebilirlik politikalarına ilişkin bilgiyi de sorumlu yatırımcılara ileten bir platform oluşturma konusunda çok önemli bir misyona sahiptirler. Bu düşünceden hareketle, Borsa İstanbul şirketleri uluslararası sürdürülebilirlik kriterlerine göre değerlemeye tabi tutulmakta ve değerlemelerde sadece "kamuya açık" bilgiler kullanılmaktadır.

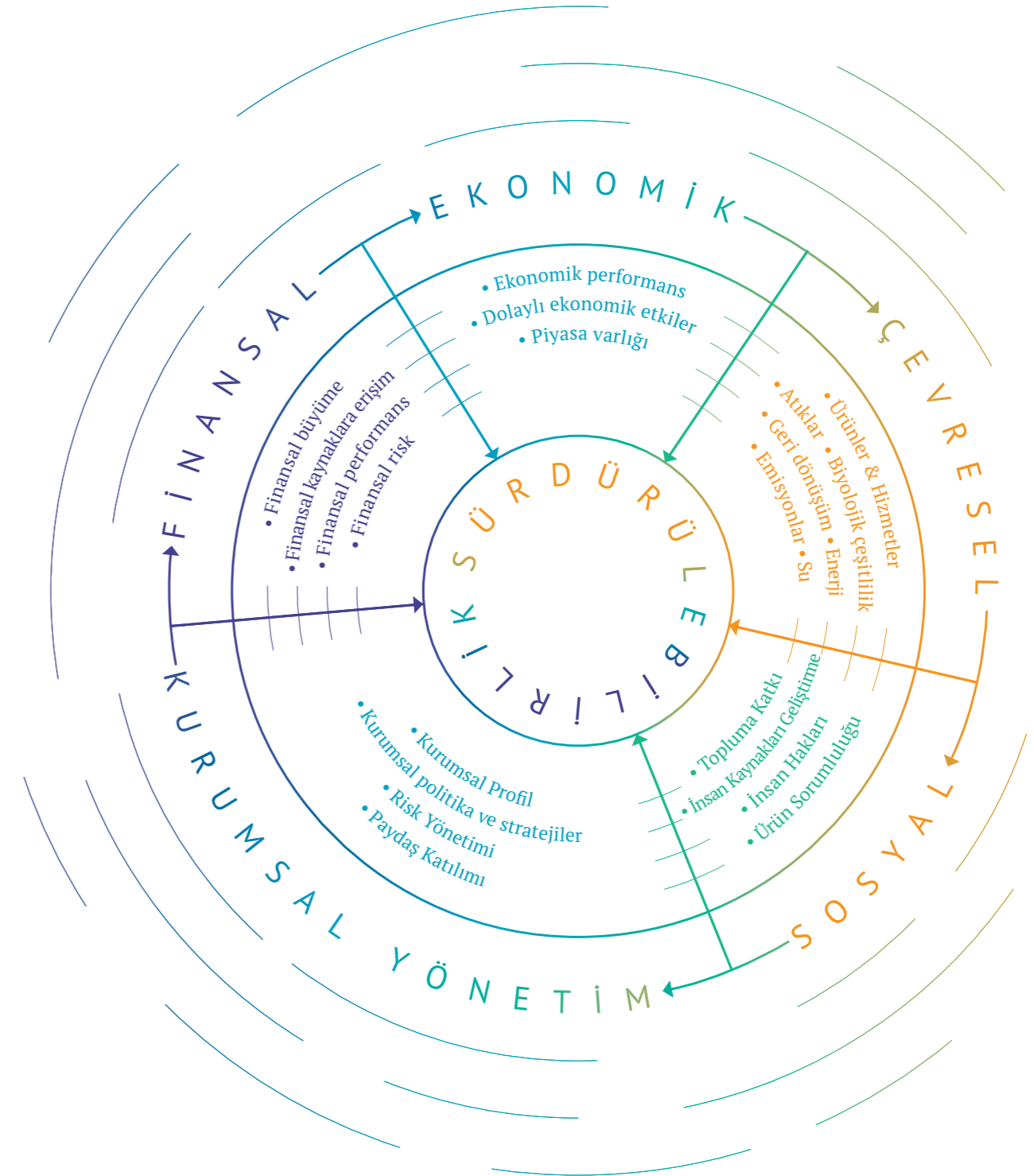
BIST Sürdürülebilirlik Endeksi için Kasım-Ekim olmak üzere yılda 1 endeks dönemi bulunmaktadır. 2014 yılında BIST 30 endeksinde yer alan şirketlerin değerlemeye alınmasıyla başlayan endeks için, 2018 yılı itibarıyla, BIST 50'de yer alan şirketler doğrudan değerlemeye alınırken, 2019 yılı itibarıyla, BIST 100 veya BIST Sürdürülebilirlik endekslerinde yer alan şirketlerden gönüllü olanlar değerlemeye alınmaktadır. "Değerlemeye tabi şirketler listesi" her yıl revize edilerek Borsa İstanbul tarafından ilan edilmektedir.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK DEĞERLEMESİNDE YENİ YAKLAŞIM: ÇOK BOYUTLU KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK MODELİ

Dünya genelinde yaşanan ekonomik gelişmeler, kurumsal sürdürülebilirliğin temel bileşenleri olan ekonomik, sosyal ve çevresel göstergelerin kurumların sürdürülebilirlik uygulamaları açısından artık yeterli olmadığını göstermiştir. Bu göstergelerin yanı sıra, iyi bir kurumsal yönetim yapısı ve finansal performans, kurumsal sürdürülebilirliği tamamlayan bileşenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir başka ifadeyle, kurumların sürdürülebilirlik performansının değerlendirilmesinde, temel sürdürülebilirlik faktörlerine ek olarak kurumsal yönetim ve finansal faktörlerinin de dikkate alınması kaçınılmaz hale gelmiştir (Aras, 2015). Bu gerekliliğin, ilk bakışta finansal performans ile sosyal ve çevresel performans arasında bir çatışma yarattığı düşünülse de, iyi bir finansal performansın, gelecekte sosyal ve çevresel alanda da iyi bir performansa katkı sağlayacağı dikkate alındığında bu yaklaşımın gerçeği tam olarak yansıtmadığı görülmektedir (Aras ve Crowther, 2009).

Kurumların çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik uygulamalarının devamlılığı için aynı zamanda iyi bir finansal performansa sahip olmaları gerekmektedir. Aynı şekilde, sürdürülebilir finansal performans için de kurumların çevresel ve sosyal risklerini de iyi bir şekilde yönetmeleri gerekmektedir. Sermaye yapıları, kar payı politikaları, fon sağlama kabiliyetleri, geçmiş yıllara göre finansal gelişimleri, finansal performansları hakkındaki yorumları ve kredi portföyleri, kurumların finansal sürdürülebilirliğine ilişkin temel göstergelerdir.

Araştırma kapsamında sürdürülebilirliğin ekonomik, sosyal ve çevresel olmak üzere üç temel boyutuna ek olarak kurumsal yönetim ve finans boyutlarının da dahil edildiği, şekilde görülen beş boyutlu özgün, etkin ve bütünsel bir kurumsal sürdürülebilirlik modeli öne sürülmektedir (Aras vd., 2017). Böylelikle sürdürülebilirlik, ekonomik, sosyal, çevresel, yönetsel ve finansal olmak üzere beş farklı boyutta, kapsayıcı bir model ile ele alınmaktadır.

Kaynak: Aras G., Tezcan N., Kutlu Furtuna Ö., 2018. "Multidimensional comprehensive corporate sustainability performance evaluation model: Evidence from an emerging market banking sector", Journal of Cleaner Production, no.185, pp.600-609.

ŞEKİL 13. Çok Boyutlu Kurumsal Sürdürülebilirlik Modeli

BÖLÜM 4

Türk Bankacılık Sektörü Sürdürülebilirlik Uygulamalarının Çok Boyutlu Yaklaşım ile Değerlemesi

ARAŞTIRMA HAKKINDA

ARAŞTIRMANIN AMACI

Türk Bankacılık Sektörü'nde ilk kurumsal sürdürülebilirlik raporunun yayınlandığı 2009 yılında başlayıp günümüze kadar gelen değişim dikkate değerdir. Bu alandaki gelişimin boyutunun ve etkisinin kurumsal sürdürülebilirlik çerçevesinde analiz edilerek değerlendirilmesi bankacılık sisteminin gelecekteki performansı açısından büyük önem taşımaktadır. Sürdürülebilirlik performans değerlendirilmesi, kurumların uzun vadeli gelişimini desteklemesinin yanı sıra, ülkenin sürdürülebilir kalkınmasına da doğrudan etki sağlamaktadır.

Bu doğrultuda araştırmanın temel amaçları, Türk Bankacılık Sektörü'nde yer alan bankaların kurumsal sürdürülebilirlik uygulamalarını bütünsel olarak değerlendirmek ve kurumsal sürdürülebilirlik performanslarının ölçülebilmesi için girdi niteliğinde veri sağlamaktır.

Araştırmada sürdürülebilirliğin bilinen temel boyutları olan ekonomik, sosyal ve çevresel boyutların yanısıra yönetsel ve finansal boyutların da gözönünde bulunduruluyor olması çalışmanın özgün tarafını oluşturmaktadır. Araştırma aynı zamanda, üretilen verinin kapsamı ve çalışma metodolojisi açısından bankacılık sektöründe kurumsal sürdürülebilirlik değerlendirilmesi için yapılan ilk çalışma özelliği taşımaktadır.

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Araştırma kapsamında 2009-2015 yılları arasında toplamda 27 sürdürülebilirlik raporu yayınlayan 9 banka ele alınmıştır. Sınıflandırmada, son yıl statüleri dikkate alınmıştır.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
MEVDUAT BANKALARI Kamusal Sermayeli Bankalar											
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	-	-	-	-	-	GRI G3.1	GRI G4	GRI G4	GRI değil	GRI değil	GRI değil
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	-	-	-	-	-	GRI G4	GRI G4	GRI G4	GRI Standartları	GRI Standartları	GRI Standartları
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O	-	-	-	-	-	-	GRI G4	GRI G4	GRI G4	GRI Standartları	GRI Standartları
MEVDUAT BANKALARI Özel Sermayeli Bankalar											
Akbank T.A.Ş.	-	GRI G3	GRI G3	GRI G3	GRI G3	GRI G3	GRI G4	GRI G4	GRI G4	GRI Standartları	GRI Standartları
Şekerbank T.A.Ş.	-	-	-	-	GRI G3.1	GRI G3.1	GRI G4	GRI G4	GRI Standartları	GRI Standartları	-
Türkiye İş Bankası A.Ş.	-	-	-	-	GRI G3.1	GRI G3.1	GRI G3.1	GRI G4	GRI Standartları	GRI Standartları	-
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	-	-	GRI değil	GRI değil	GRI değil	GRI G3.1	GRI G4	GRI G4	GRI Standartları	GRI Standartları	-
MEVDUAT BANKALARI Yabancı Sermayeli Bankalar											
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	-	-	GRI değil	GRI G3.1	GRI G4	GRI G4	GRI G4	GRI G4	GRI G4	GRI G4 & <IR>	GRI Standartları & <IR>
KALKINMA VE YATIRIM BANKALARI											
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	GRI G3	GRI G3	GRI G3.1	GRI G3.1	GRI G4	GRI G4	GRI G4	<IR>	<IR>	<IR>	<IR>
KATILIM BANKALARI											
Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	-	-	-	-	-	GRI G3	-	-	-	-	-
- Rapor yok	Araştırma Kapsamına Dahil Raporlar		Araştırma Sonrası Yayınlanan Sürdürülebilirlik Raporları				Araştırma Sonrası Yayınlanan Entegre Raporlar				

TABLO: 2009-2018 Döneminde Sürdürülebilirlik Raporu Yayınlayan Bankalar

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Finansal olmayan bilgilerin analiz edilebilir veriler haline dönüştürülmesi ve böylelikle bu bilgilerin finansal veriler ile birlikte değerlendirilmesi ile çok boyutlu kurumsal sürdürülebilirlik değerlemesi olanaklı hale gelmektedir. Araştırmada finansal olmayan bilgilerin modele dahil edilebilmesi amacıyla literatürde yaygın olarak kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Çok sayıda metinde belirli sözcük, sözcük grubu ya da kavramların varlığını tespit etmek için kullanılan içerik analizi yöntemi ile araştırmacılar, araştırılan sözcük, sözcük grubu ve kavramları sayısallaştırmakta ve metinde aktarılan mesaj hakkında çıkarımlarda bulunmaktadır (Krippendorff, 2013).

Çalışma kapsamında, çok boyutlu kurumsal sürdürülebilirlik değerlemesinde kullanılmak üzere belirlenen 139 gösterge (kriter) esas alınarak, bankaların sürdürülebilirlik raporları bir nitel veri analizi paket programı olan NVivo 11.0 Pro ile derinlemesine analiz edilmiştir. Sürdürülebilirlik raporlarındaki açıklamalar, belirlenen kriterler çerçevesinde "araştırmacılar" (coder) tarafından kodlanarak yapısal olmayan metin formatındaki kurumsal sürdürülebilirlik raporları, yapısal metin formatına dönüştürülmüştür. Bu aşamada gerçekleştirilen kodlamalarda, kelime ve sayfa temelli içerik analizine göre daha güvenilir olduğu belirtilen (Milne ve Adler, 1999) cümle temelli içerik analizi kullanılmıştır.

ARAŞTIRMA SÜRECİ

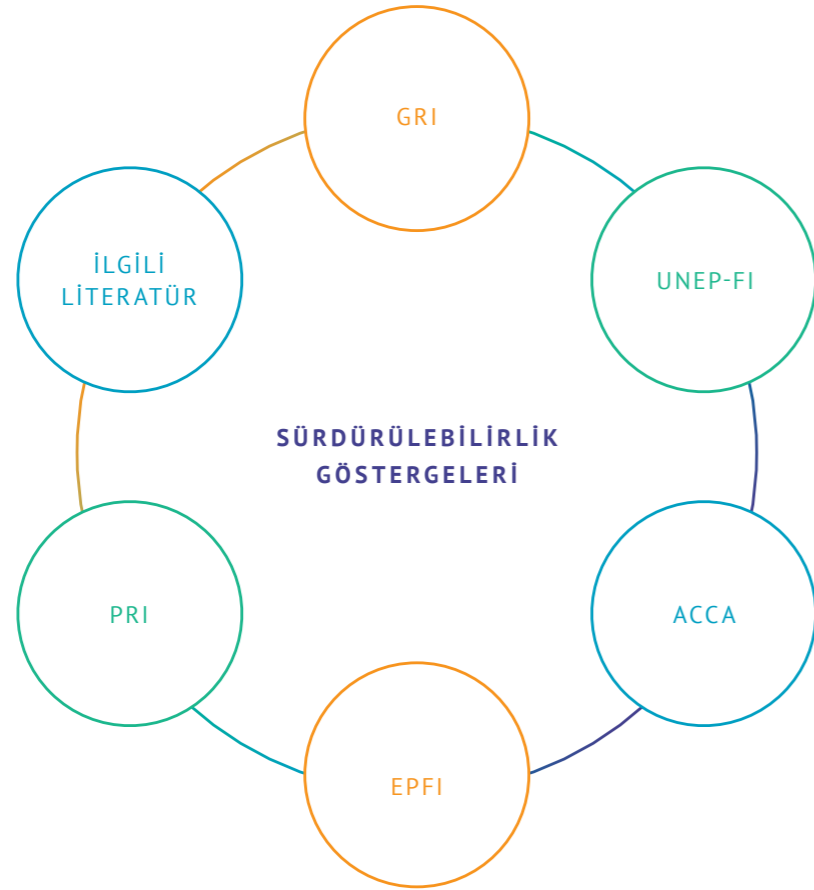
Araştırma süreci aşağıda Şekil'de verilmektedir.

ŞEKİL 14. Araştırma Sürecinin Aşamaları

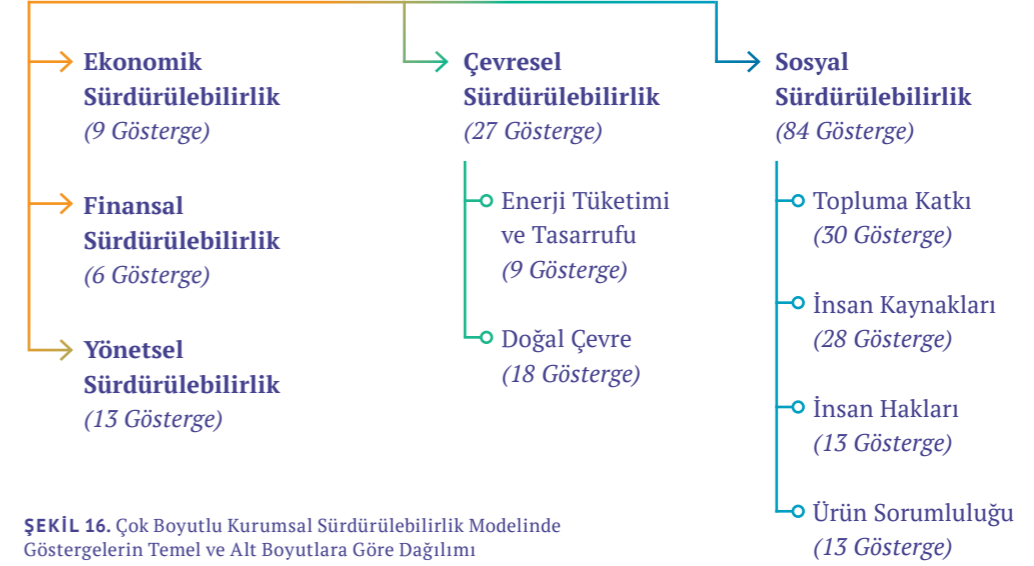
1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÖSTERGELERİNİN BELİRLENMESİ

Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative - GRI), Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi (United Nations Environmental Programme Finance Initiative -UNEP FI), Association of Chartered Certified Accountants (ACCA), Ekvator Prensipleri Finans Kuruluşları (Equator Principles Financial Institutions - EPFI) raporlama çerçeveleri ve ilgili literatür temel alınarak, bankacılık sektörüne özgü, “Ekonomik”, “Çevresel”, “Sosyal”, “Yönetmel” ve “Finansal” olmak üzere kurumsal sürdürülebilirliğin 5 boyutunu temsil eden toplamda 139 gösterge (kriter) belirlenmiştir. Bu göstergelerin herbiri, içerik analizlerinde kodlamada kullanılmak üzere, nitel veri analizi paket programında “node” olarak tanımlanmıştır. Kodlama, değerlendirilen sürdürülebilirlik açıklamasının ilgili olduğu göstergeye atanması işlemi ifade etmektedir.

ŞEKİL 15. Sürdürülebilirlik Gösterge Havuzunun Oluşturulması

ÇOK BOYUTLU KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK MODELİ

ŞEKİL 16. Çok Boyutlu Kurumsal Sürdürülebilirlik Modelinde Göstergelerin Temel ve Alt Boyutlara Göre Dağılımı

2. PİLOT İÇERİK ANALİZLERİ

Araştırma kapsamında, kurumsal sürdürülebilirlik performansı ölçümünde kullanılmak üzere belirlenen 139 gösterge esas alınarak, pilot bankaların sürdürülebilirlik raporları nitel veri analizi programı ile derinlemesine analiz edilmiştir. Güvenilirliğin artırılması açısından, her bir rapor, aynı anda 3 araştırmacı tarafından okunmuştur. Sürdürülebilirlik raporlarında yer alan metinsel açıklamaların, belirlenen sürdürülebilirlik göstergeleri (node'lar) doğrultusunda kodlanarak yapısal forma dönüştürülmesi aşamasında göstergelere ait daha önceden geliştirilen bir referans sözlük bulunmaması nedeniyle sürdürülebilirlik raporlarında yer alan tüm cümleler araştırmacılar tarafından tek tek okunarak ilgili node ile etiketlenmiştir. Bu çalışma ile farklı kelimelerle ifade edildiği halde aynı sürdürülebilirlik göstergesi hakkında bilgi veren cümleler aynı node altında toplanmış ve böylece cümlelerin doğru göstergelere atanması sağlanarak yanlış sınıflandırma olasılıkları azaltılmıştır.

Sürdürülebilirlik değerlemesinde kullanılacak kurumsal sürdürülebilirlik göstergelerinin seçilmesi için pilot içerik analizleri sonuçlarından faydalanılmıştır. Rapor ve gösterge (node) bazında açıklama sayılarını gösteren “node” sonuç raporu, NVivo programı üzerinden excel'e aktarılarak tüm raporlarda açıklama yapılan ortak göstergeler, hiç açıklama yapılmayan veya çok az açıklama yapılan göstergeler tespit edilmiştir. Bu tespit doğrultusunda birbiriyle ilişkili bazı göstergelerde birleştirilme yoluna gidilerek, sürdürülebilirlik değerlemesinde kullanılacak gösterge sayısı önce 104, daha sonra 86 olarak güncellenmiştir.

3. YÜZYÜZE GÖRÜŞMELER

Sürdürülebilirlik göstergelerinin belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen pilot içerik analizi sonuçlarının tartışılması amacıyla seçilen pilot bankaların Sürdürülebilirlik Komitesi'nde yer alan üyeler ve üst düzey yöneticiler ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler, içerik analizi sonuçlarını desteklemesi açısından ayrıca önem taşımaktadır.

4. İÇERİK ANALİZİ

Analiz kapsamında Türk Bankacılık Sektörü'nün sürdürülebilirlik değerlemesine temel teşkil edecek olan bankacılık sektörüne özgü "Ekonomik", "Çevresel", "Sosyal", "Yönetmel" ve "Finansal" olmak üzere beş boyutu temsil eden 86 gösterge belirlenmiştir. Ek 1'de Kurumsal Sürdürülebilirlik Göstergeleri Listesi yer almaktadır.

VERİLERİN KODLANMASI (INITIAL CODING)	KATEGORİLERİN BELİRLENMESİ (FOCUSED CODING)	TEMALARIN BELİRLENMESİ (SELECTING CODES)
<ul style="list-style-type: none">Sürdürülebilirlik Gösterge HavuzuPilot İçerik AnaliziYüzyüze Görüşmeler	<ul style="list-style-type: none">İçerik Analizi	<ul style="list-style-type: none">Analiz Edilebilir Veri Setinin OluşturulmasıAnaliz Sonuçlarının Değerlendirilmesi

ŞEKİL 17. İçerik Analizi Adımları

5. ANALİZ EDİLEBİLİR VERİ SETİNİN OLUŞTURULMASI VE SONUÇLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sürdürülebilirlik raporlarının hazırlanmasına rehberlik eden GRI kılavuzlarının zamanla ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilmesi ve güncellenmesinin etkisiyle kurumsal sürdürülebilirlik raporlarında yapılan açıklamaların kapsam ve düzeyinde değişiklikler gündeme gelmekte ve raporların karşılaştırılabilirliği sağlanamamaktadır. Bu sebeple, gösterge değerlerinin yıllar itibariyle karşılaştırılabilir olmasını sağlamak amacıyla göstergeler hakkında yapılan açıklama sayısı yerine oransal değerler kullanılmıştır. (Örneğin ekonomik bir göstergenin değeri, o göstergeye ait yapılan açıklama sayısının ekonomik boyutta yapılan toplam açıklama sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir.)

Son aşamada, Türk Bankacılık Sektörü'nde faaliyet gösteren ve sürdürülebilirlik raporu yayınlayan bankaların sürdürülebilirlik açıklamaları, Kamu Bankaları - Özel Bankalar, Geleneksel Bankacılık-Katılım Bankacılığı ve Kalkınma Bankası özelinde farklı bakış açıları ile ele alınarak değerlendirilmiş ve benzerlikler ile farklılıklar araştırılmıştır. Ayrıca, performans ölçümü yapılmıştır.

ARAŞTIRMA SONUÇLARI

Araştırma sonuçları aşağıdaki alt başlıklar çerçevesinde sunulmuştur.

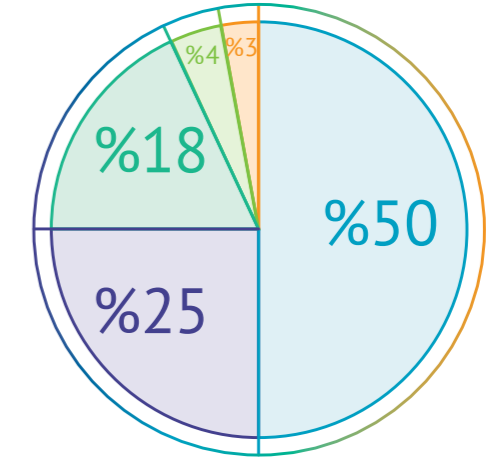
- I. Bankacılık Sektörü Genel Değerleme Sonuçları
- II. Uygulama 1: Kamu Bankaları & Özel Bankalar Farklılaşması
- III. Uygulama 2: Kalkınma Bankası Örneği
- IV. Uygulama 3: Türk Bankacılık Sektöründe Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansı Karşılaştırması

BANKACILIK SEKTÖRÜ GENEL DEĞERLEME SONUÇLARI

Çalışmada elde edilen sonuçlar, Türk bankacılık sektöründe yer alan sürdürülebilirlik uygulamalarının yıllar itibariyle gelişimini ve değişimini ortaya koymak üzere bütünsel bir bakış açısıyla sunulmuştur.

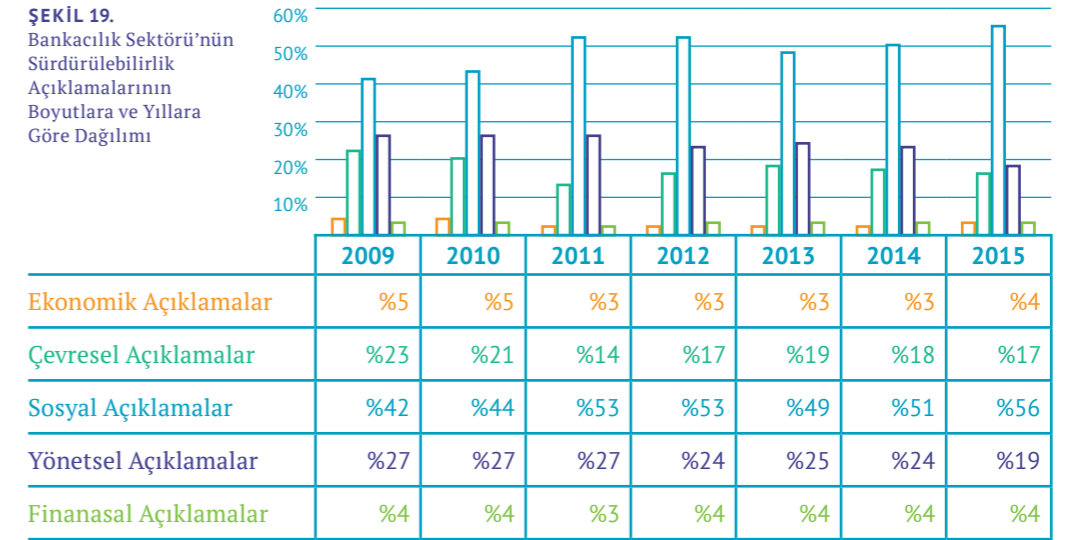
Araştırma kapsamında, Türk Bankacılık Sektörü'nde 2009-2015 yılları arasında yayınlanan 27 sürdürülebilirlik raporu analiz edilmiştir. Yayınlanan raporlarda yer alan sürdürülebilirlik açıklamalarının dağılımına bakıldığında, açıklamaların %50'sinin sosyal, %25'inin yönetmel, %18'inin çevresel, %4'ünün ekonomik ve %3'ünün de finansal sürdürülebilirlik açıklamalarından oluştuğu görülmektedir. Bu bulgular, bankacılık sektöründe, kurumsal sürdürülebilirlik raporlarında ekonomik, çevresel, yönetmel ve finansal sürdürülebilirlik açıklamalarına göre sosyal açıklamalara daha fazla yer verildiğini göstermektedir. Araştırma kapsamında belirlenen 86 sürdürülebilirlik göstergesinden 44'ü sosyal sürdürülebilirlik boyutunu temsil etmektedir.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇIKLAMALARI

ŞEKİL 18. Bankacılık Sektörü'nün Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Boyutlara Göre Dağılımı

Ekonomik Açıklamalar
Çevresel Açıklamalar
Sosyal Açıklamalar
Yönetmel Açıklamalar
Finansal Açıklamalar

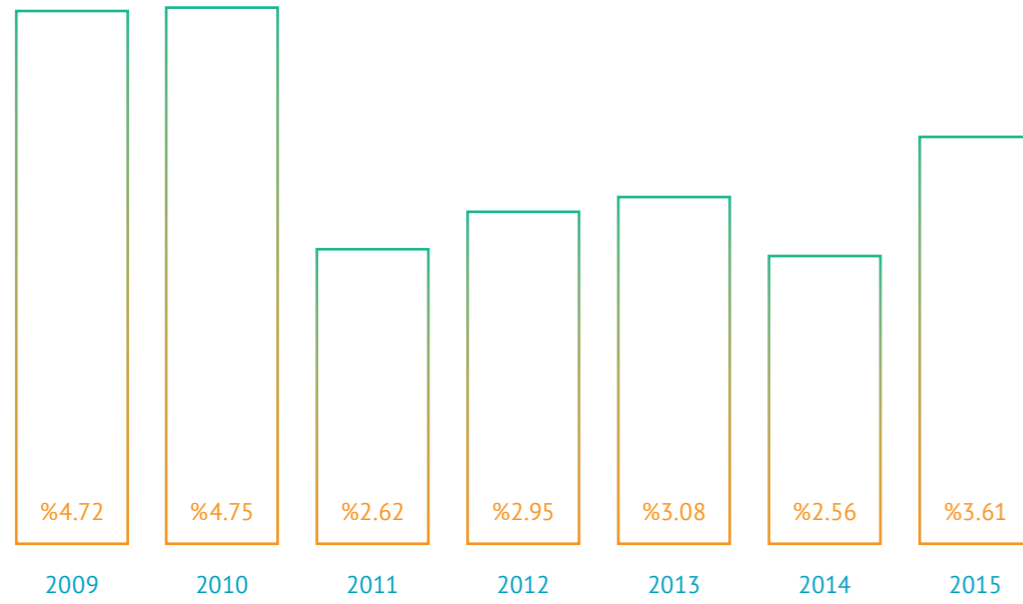

ŞEKİL 19. Bankacılık Sektörü'nün Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Boyutlara ve Yıllara Göre Dağılımı

TEMEL VE ALT BOYUTLAR BAZINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇIKLAMALARI

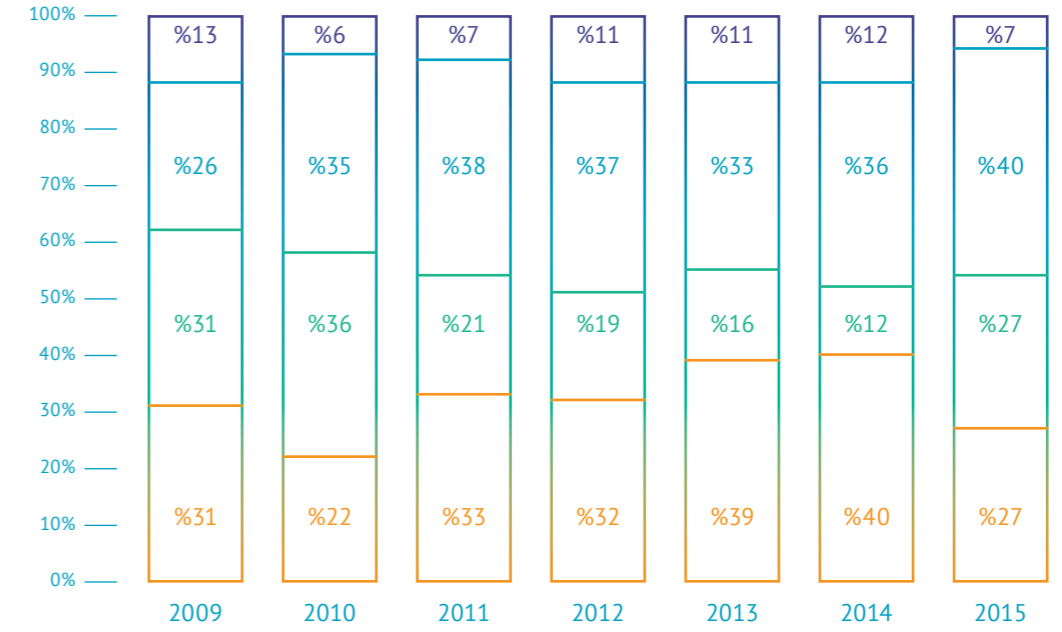
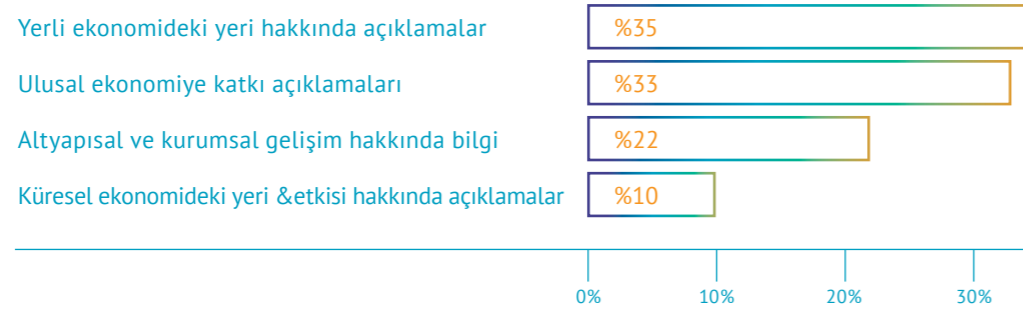
EKONOMİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇIKLAMALARI

Ekonomik sürdürülebilirlik açıklamalarının toplam sürdürülebilirlik açıklamaları içindeki payının yıllar itibariyle dağılımı incelendiğinde, 2011 yılında %2,62 ile en düşük seviyede, 2010 yılında ise %4,75 ile en yüksek seviyede olduğu görülmektedir.

ŞEKİL 20. Ekonomik Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Yıllara Göre Dağılımı

Bu boyutun toplam sürdürülebilirlik açıklamaları içindeki payı, hem ekonomik boyuta ilişkin gösterge sayısının azlığı hem de konu ile ilgili bilgilerin finansal raporlar ve faaliyet raporları içinde paylaşılması nedeniyle %3 ile %5 arasında değişmekte ve toplam açıklamalar içerisinde diğer boyutlara kıyasla küçük bir paya sahip olduğu görülmektedir.

ŞEKİL 21. Ekonomik Sürdürülebilirlik Göstergelerine İlişkin Açıklamaların Dağılımı

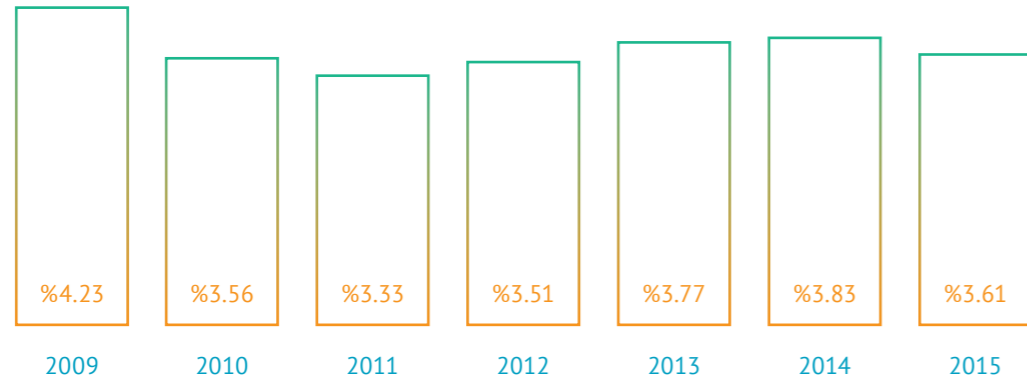
Küresel ekonomideki yeri & etkisi hakkında açıklamalar
Yerli ekonomideki yeri hakkında açıklamalar
Altyapısal ve kurumsal gelişim hakkında bilgi
Ulusal ekonomiye katkı açıklamaları

Analiz dönemi boyunca ekonomik sürdürülebilirlik açıklamalarının yıllar itibariyle değişimi incelendiğinde, küresel ekonomideki yer ile altyapısal ve kurumsal gelişim hakkındaki göstergelere ilişkin açıklamaların azaldığı görülmektedir. Bu azalışın nedeni, küresel bazı bilgilerin diğer boyutlar dahilinde verilmesidir. Diğer göstergelerde görülen artış ise bankaların değişen yapıları ile birlikte ulusal ekonomiye olan katkılarının arttığını göstermektedir.

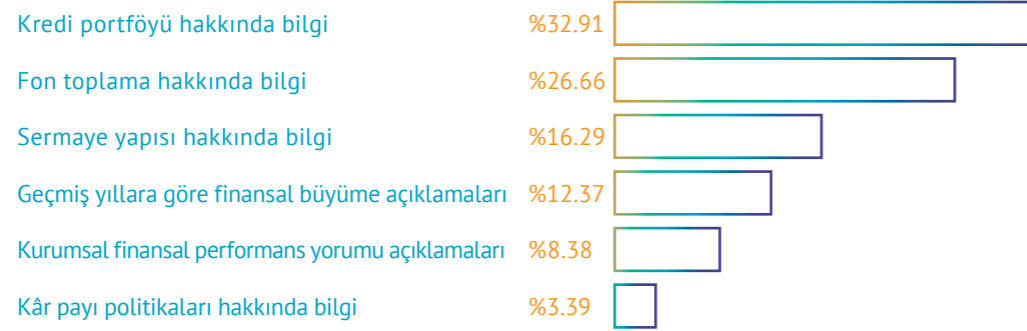
FİNANSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇIKLAMALARI

Kurumların çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik uygulamalarının devamlılığı ile iyi bir finansal performansa sahip olmaları yakından ilişkilidir. Ayrıca, sürdürülebilir finansal performansı arttırmak için kurumların çevresel ve sosyal risklerini de iyi bir şekilde yönetmeleri gerekmektedir. Kurumların finansal sürdürülebilirliklerini değerlendirmede sermaye yapıları, kar payı politikaları, fon sağlama kabiliyetleri, geçmiş yıllara göre finansal gelişimleri, finansal performansları hakkındaki açıklamaları ve kredi portföyleri dikkate alınmaktadır.

Bankaların sürdürülebilirlik raporlarında en az açıklamanın yapıldığı boyut olan finansal boyutun, toplam sürdürülebilirlik açıklamalarının %4'ünü oluşturduğu görülmektedir. Bunun temel nedeni, bu göstergeler ile ilgili bilgilere finansal tablo ve dipnotlarda yatırımcı ile paylaşıyor olması nedeniyle ihtiyaç duyulmaması ve finansal olmayan göstergeler ve performans ile ilişkilendirme konusundaki farkındalık eksikliğidir. İlgili açıklamaların, yıllar itibarıyla dikkat çekici şekilde değişmediği, 2011 yılında %3,33 ile en düşük düzeye, 2009 yılında ise %4,23 ile en yüksek seviyede olduğu görülmektedir.

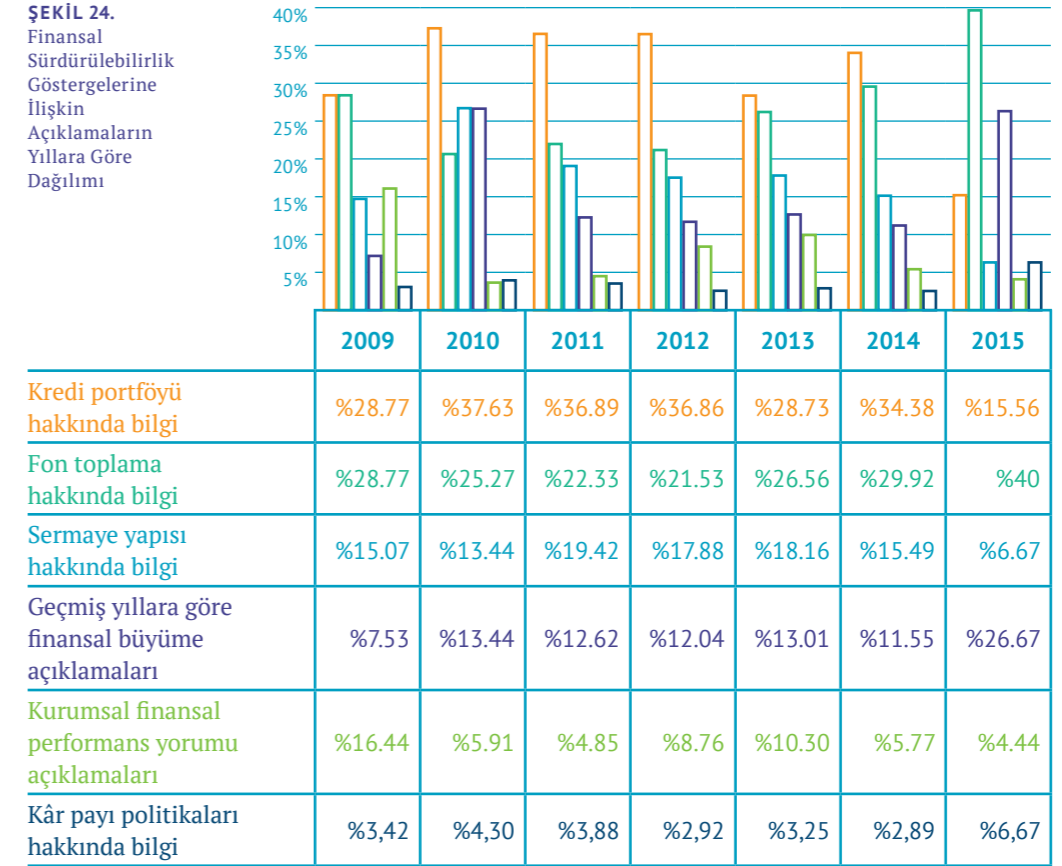

ŞEKİL 22. Finansal Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Yıllara Göre Dağılımı

ŞEKİL 23. Finansal Sürdürülebilirlik Göstergelerine İlişkin Açıklamaların Dağılımı

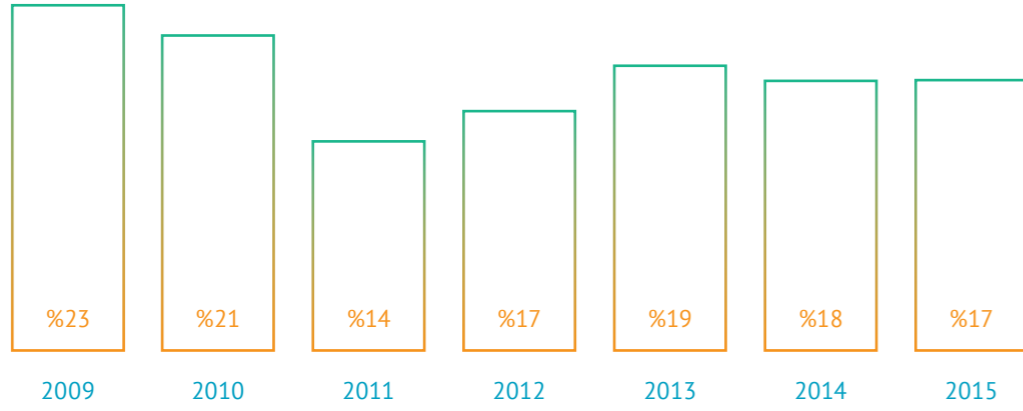
ŞEKİL 24. Finansal Sürdürülebilirlik Göstergelerine İlişkin Açıklamaların Yıllara Göre Dağılımı

Finansal sürdürülebilirlik açıklamaları içinde en yüksek açıklama düzeyine sahip olan göstergelerin sırasıyla kredi portföyü hakkında bilgi (%32,91), fon kaynakları hakkında bilgi (%26,66) ve sermaye yapısı hakkında bilgi (%16,29) olduğu görülmektedir. İlgili boyutta, en az açıklama yapılan göstergelerin ise sırasıyla diğer ekonomi açıklamaları ve dağıtılmayan karlar hakkında bilgidir. Araştırma kapsamında, dağıtılmayan karlar hakkında açıklama yapan tek bir bankanın olması dikkati çekmektedir.

ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇIKLAMALARI

Toplam sürdürülebilirlik açıklamalarının %18'ini oluşturan çevresel açıklamaların yıllar itibariyle dağılımı incelendiğinde, 2011 yılında %14 ile en düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Sonraki yıllarda bu oran artmasına rağmen 2009 yılındaki seviyesine ulaşamamıştır.

ŞEKİL 25. Çevresel Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Yıllara Göre Dağılımı

ŞEKİL 26. Çevresel Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Alt Boyut Bazında Dağılımı

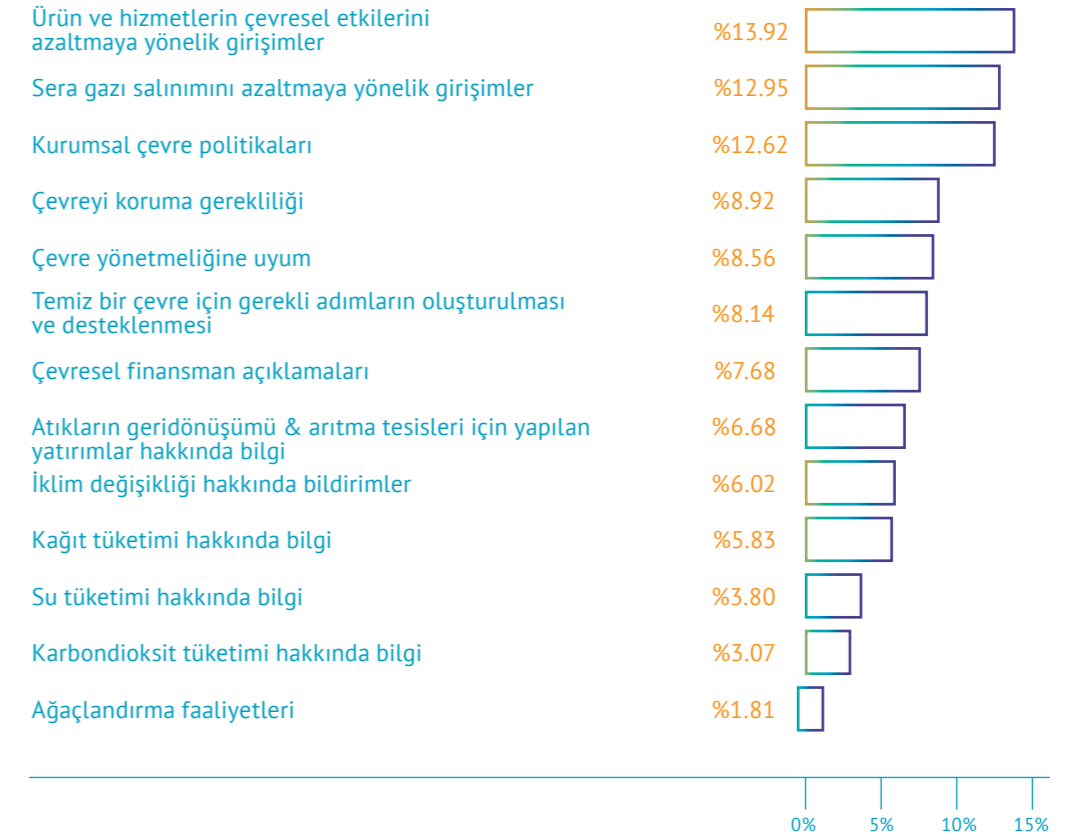
Türkiye'deki sürdürülebilirlik konusundaki farkındalığının ve uygulamaların başlangıcının çevresel sürdürülebilirlik ile başlamış olması nedeniyle ilk yıllarda ağırlıklı olarak bu alanda bilgi raporlamaya odaklanıldığı görülmektedir. Zamanla kurumlarda bu alandaki bilincin artması ve raporlama standartlarının oluşması ile birlikte bilgi açıklama yaklaşımları gelişmiştir.

Çevresel sürdürülebilirlik boyutunun iki alt boyundan biri olan "Enerji tüketimi ve tasarrufu" açıklamaları %30, "Doğal çevre açıklamaları" %70 paya sahiptir. Ekonomik yönden gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan ve enerji kullanımı açısından dışa bağımlı olan Türkiye'de enerji verimliliği, enerji tasarrufu ile yenilenebilir ve alternatif enerji kaynaklarının hayata geçirilmesi son derece önem kazanmaktadır. Bu nedenle enerji tüketimi ile ilgili açıklamaların toplam içindeki payının az olması, üzerinde önemle durulması gereken noktalardan birisidir.

ENERJİ TÜKETİMİ VE TASARRUFU AÇIKLAMALARI

DOĞAL ÇEVRE AÇIKLAMALARI

ŞEKİL 27. Çevresel Sürdürülebilirlik Alt Boyutlarına İlişkin Göstergeler ve Dağılımları

Çevresel açıklamalar, enerji tüketimi ve tasarrufu açıklamaları ile doğal çevre açıklamaları olarak iki ana başlık altında ele alınmıştır. Toplam çevresel açıklamaların %30'unu oluşturan **Enerji Tüketimi ve Tasarrufu Açıklamaları** bölümünde, bankaların yenilenebilir enerji yatırımları harcamaları (%20,28), enerji kullanımı verimliliği (%19,97) ve enerji tüketimini azaltmaya yönelik girişimler (%16,37) ile ilgili açıklamalar ilk üç sırada yer almaktadır. Bu durum bankaların kullandıkları krediler yoluyla yenilenebilir enerji yatırımlarına verdikleri önemi ve sağladıkları desteği ortaya koymaktadır.

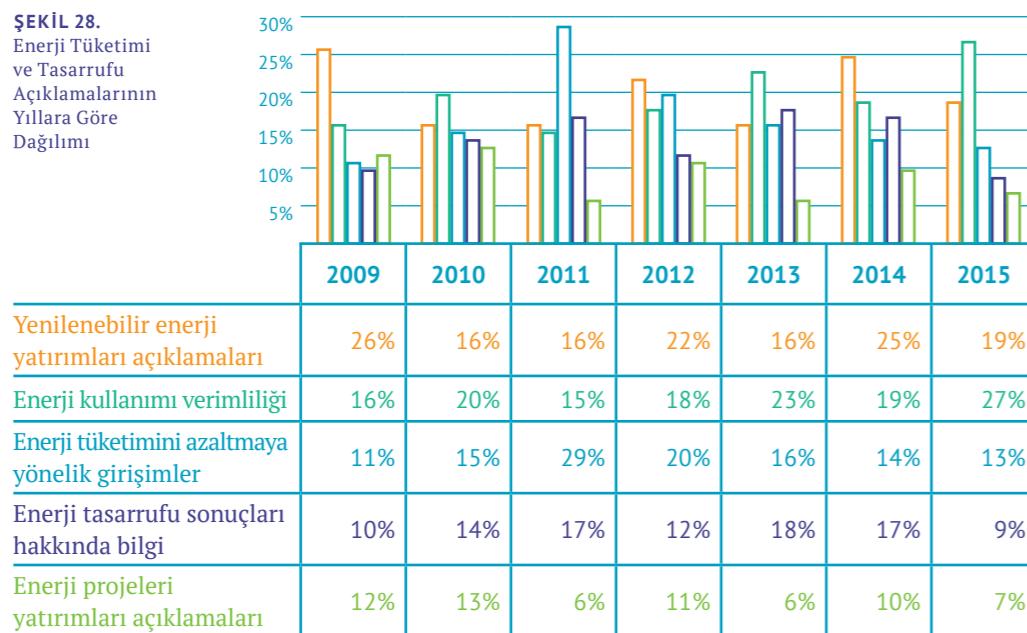
Çevresel açıklamaların %70'ini oluşturan **Doğal Çevre Açıklamaları** bölümünde, bankaların ürün ve hizmetlerin çevresel etkilerini azaltmaya yönelik girişimler (%13,92), sera gazı salınımını azaltmaya yönelik girişimler (%12,95) ve kurumsal çevre politikaları (%12,62) ile ilgili açıklamalar ilk üç sırada yer almaktadır. Bu sonuçlar, bankaların sundukları hizmetlerde çevrenin korunması ve bu konuda gerekli tedbirlerin alınması konusunda farkındalıklarının giderek arttığını göstermektedir.

Enerji tüketimi ve tasarrufu açıklamaları yıllar itibariyle değerlendirildiğinde “yenilenebilir enerji yatırımlarına” ait açıklamaların toplam içinde en yüksek paya sahip olduğu, ayrıca incelenen dönemde enerjinin verimli ve tasarruflu bir şekilde kullanımı ve bu durumun sonuçlarına ait açıklamaların önem kazandığı görülmektedir. Enerji projelerine yapılan yatırımlara ait açıklamaların yıllara göre değişkenlik göstermesi ise davranışlara ve uygulamalara yansıyan bilinç ve ekonomik faktörlerin etkisi olarak yorumlanabilir.

Doğal çevre açıklamalarında ise, bankaların ürün ve hizmetlerin çevresel etkilerini ve özellikle karbondioksit salınımını azaltma konusundaki girişimleri ve konu ile ilgili duyarlılıkları ön plana çıkmaktadır. Ayrıca kurumsal çevre politikaları hakkındaki açıklamaların da toplam sürdürülebilirlik açıklamaları içerisinde önemli bir yüzdeye sahip olduğu görülmektedir.

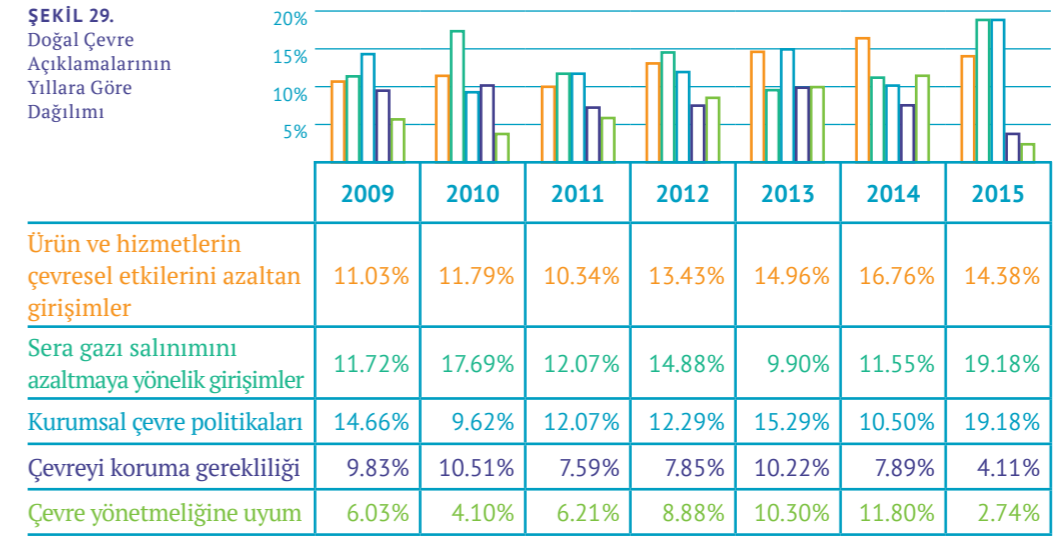
ENERJİ TÜKETİMİ VE TASARRUFU AÇIKLAMALARI

ŞEKİL 28. Enerji Tüketimi ve Tasarrufu Açıklamalarının Yıllara Göre Dağılımı

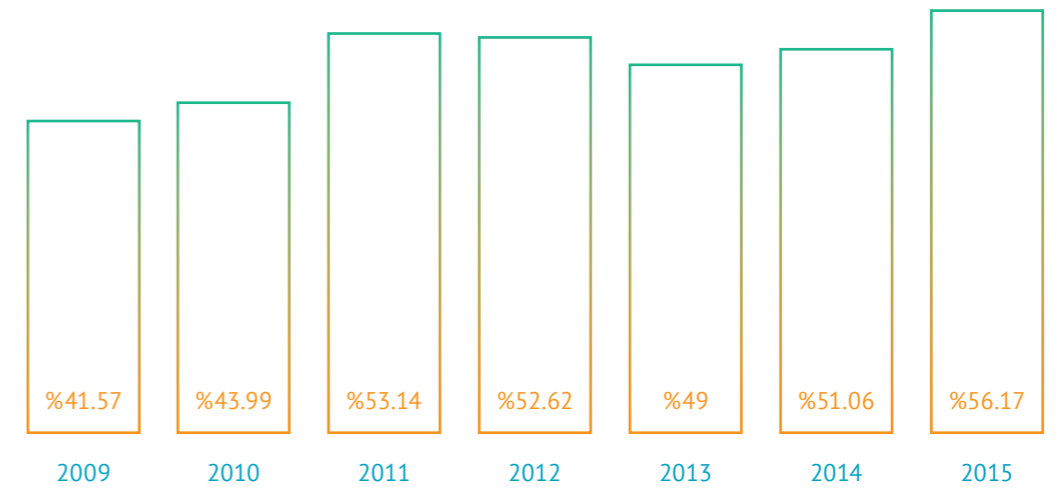
DOĞAL ÇEVRE AÇIKLAMALARI

ŞEKİL 29. Doğal Çevre Açıklamalarının Yıllara Göre Dağılımı

SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇIKLAMALARI

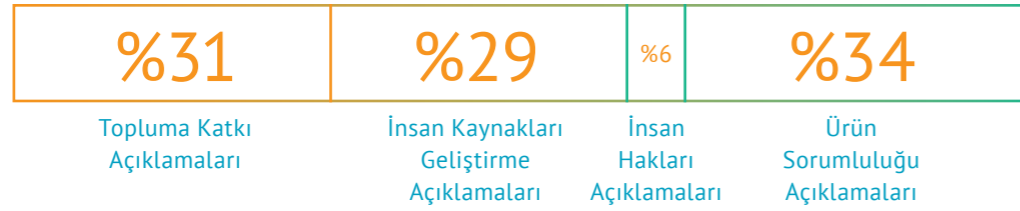
Sosyal sürdürülebilirlik açıklamaları, “Topluma katkı açıklamaları”, “İnsan kaynakları geliştirme açıklamaları”, “İnsan hakları açıklamaları” ve “Ürün sorumluluğu açıklamaları” olarak dört ana başlık altında ele alınmıştır.

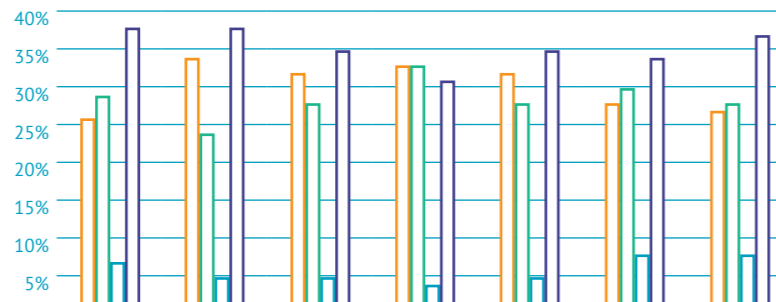
ŞEKİL 30. Sosyal Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Yıllara Göre Dağılımı

Toplam sürdürülebilirlik açıklamalarının %50'sini oluşturan sosyal açıklamaların yıllar itibariyle dağılımı incelendiğinde, 2009 yılında %41,57 ile en düşük düzeyde, 2015 yılında ise %56,17 ile en yüksek seviyede olduğu görülmektedir.

ŞEKİL 31. Sosyal Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Alt Boyut Bazında Dağılımı

ŞEKİL 32. Sosyal Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Alt Boyut Bazında ve Yıllara Göre Dağılımı

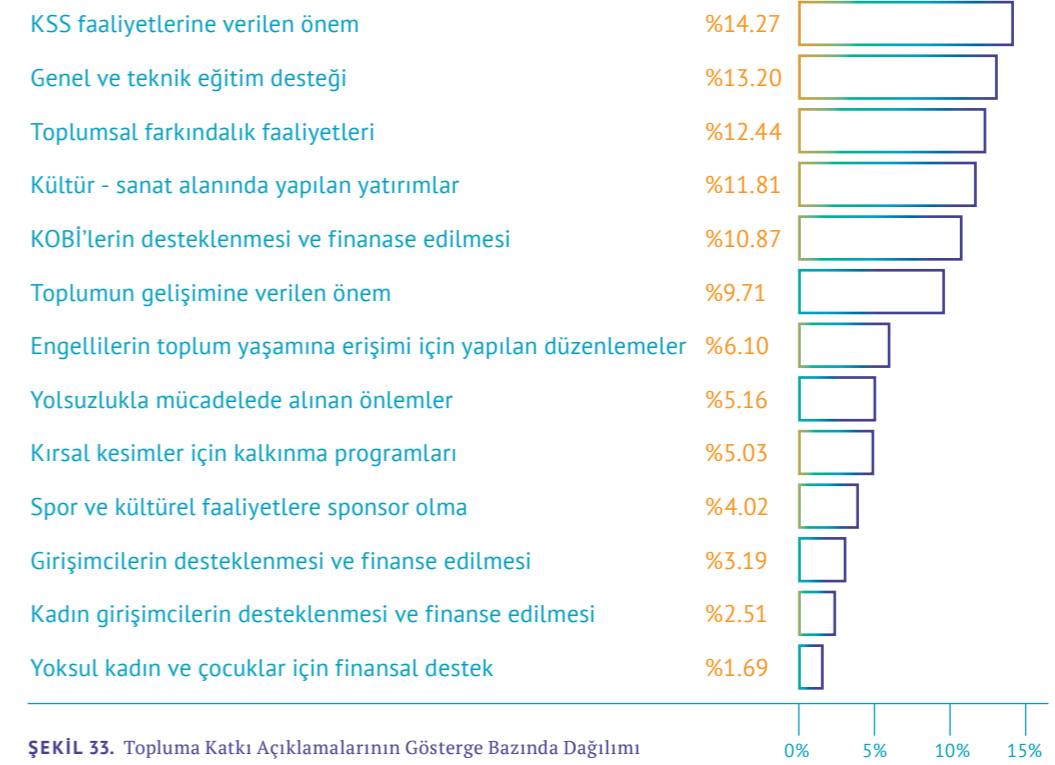

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Topluma Katkı Açıklamaları	26%	34%	32%	33%	32%	28%	27%
İnsan Kaynakları Geliştirme Açıklamaları	29%	24%	28%	33%	28%	30%	28%
İnsan Hakları Açıklamaları	7%	5%	5%	4%	5%	8%	8%
Ürün Sorumluluğu Açıklamaları	38%	38%	35%	31%	35%	34%	37%

Sosyal açıklamaların alt boyutları yıllar itibarıyla değerlendirildiğinde “ürün sorumluluğu açıklamaları” en büyük paya sahip olurken, insan haklarına ait açıklamaların ise toplam içinde en az paya sahip olduğu görülmektedir. İnsan hakları ile ilgili açıklamalar işyeri güvenliği, cinsiyet eşitliği, anne-babalık hakları ve sendika hakları konularında açıklamaları içermektedir. Bankacılık sektöründe bu konular ile ilgili uygulamaların zorunlu ve denetime tabii olması uygulamaların standart bir biçimde yürütülmesine neden olmaktadır.

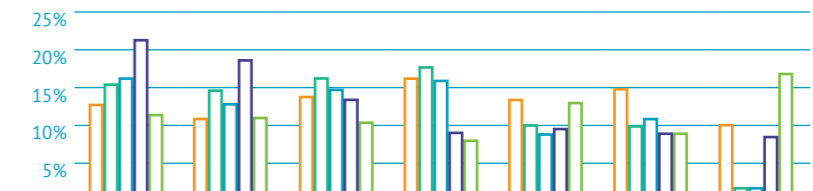
I. TOPLUMA KATKI AÇIKLAMALARI

Sosyal sürdürülebilirlik açıklamalarının %31’ini oluşturan Topluma Katkı Açıklamaları bölümünde, Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) faaliyetlerine verilen önem (%14,27), genel ve teknik eğitim desteği (%13,20) ve toplumsal farkındalık faaliyetleri (%12,44) kriterleri ilk üç sırada yer almaktadır.

ŞEKİL 33. Topluma Katkı Açıklamalarının Gösterge Bazında Dağılımı

ŞEKİL 34. Topluma Katkı Açıklamalarının Gösterge ve Yıl Bazında Dağılımı

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
KSS faaliyetlerine verilen önem	13.10%	11.24%	14.15%	16.57%	13.75%	15.18%	10.42%
Genel ve teknik eğitim desteği	15.78%	14.99%	16.60%	18.06%	10.38%	10.26%	2.08%
Toplumsal farkındalık faaliyetleri	16.58%	13.18%	15.09%	16.27%	9.19%	11.23%	2.08%
Kültür-sanat alanında yapılan yatırımlar	21.66%	18.99%	13.77%	9.40%	9.91%	9.29%	8.85%
KOBİ’lerin desteklenmesi ve finanse edilmesi	11.76%	11.37%	10.75%	8.36%	13.35%	9.29%	17.19%

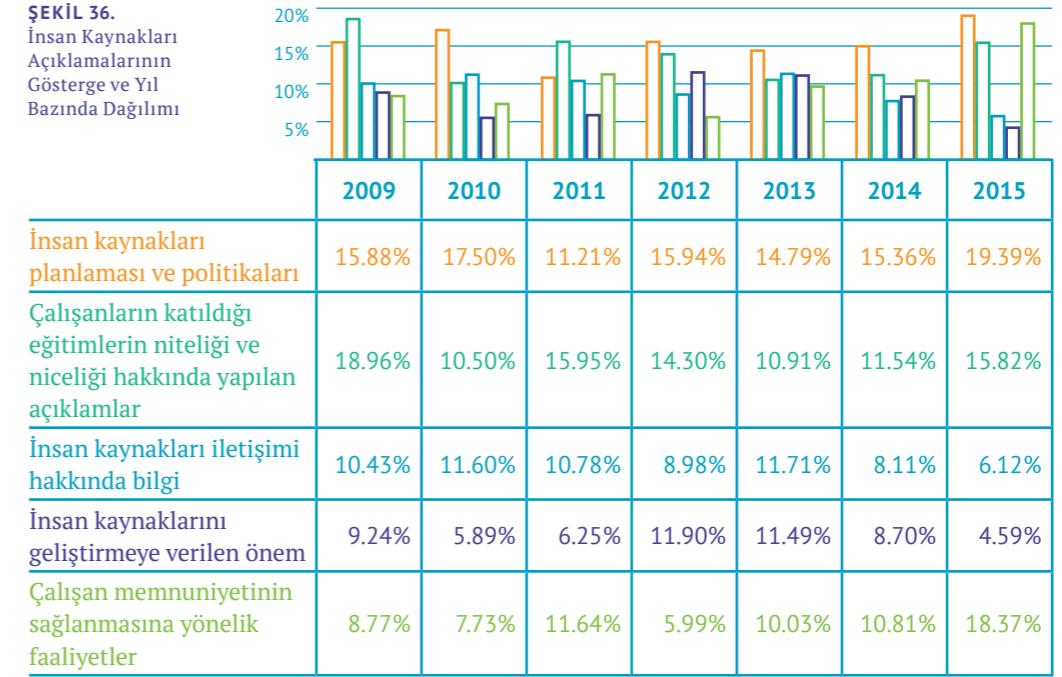
II. İNSAN KAYNAKLARINI GELİŞTİRME AÇIKLAMALARI

İnsan kaynaklarını geliştirme açıklamaları, sosyal sürdürülebilirlik açıklamalarının %29'unu oluşturmaktadır. Göstergelerin dağılımı incelendiğinde ilk üç sırada insan kaynakları planlaması ve politikaları (%15,40), çalışanların katıldığı eğitimlerin niteliği ve niceliği hakkında yapılan açıklamalar (%12,95) ve insan kaynakları iletişimi hakkında bilgi (%9,79) yer almaktadır.

ŞEKİL 35. İnsan Kaynakları Açıklamalarının Gösterge Bazında Dağılımı

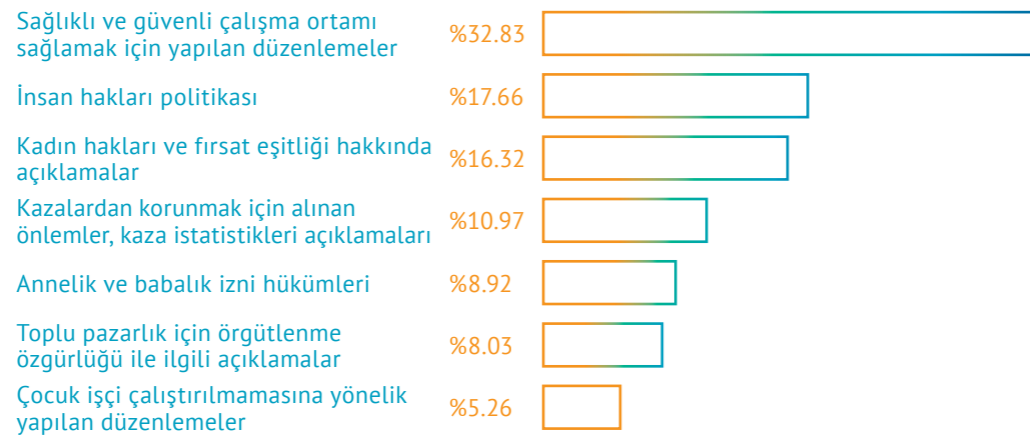
ŞEKİL 36. İnsan Kaynakları Açıklamalarının Gösterge ve Yıl Bazında Dağılımı

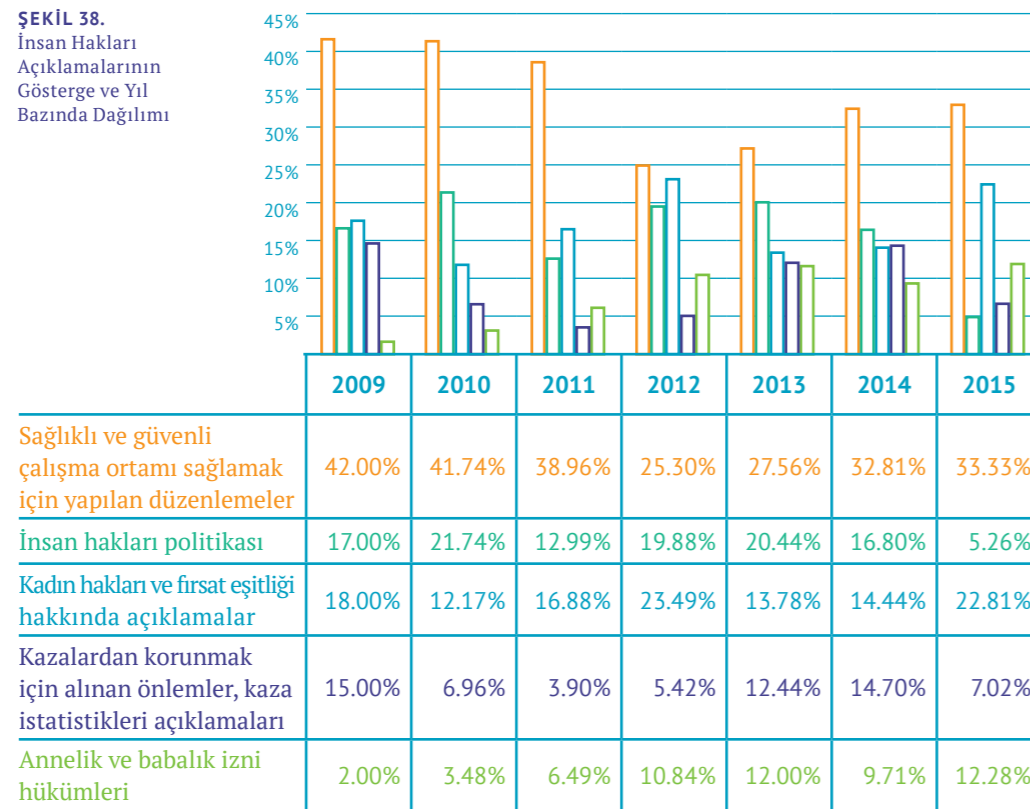
İnsan kaynakları açıklamaları incelendiğinde insan kaynağına verilen önem ve bu kaynağın geliştirilmesi konusunun bankaların öncelikleri arasında olduğu görülmektedir.

III. İNSAN HAKLARI AÇIKLAMALARI

Sosyal sürdürülebilirlik açıklamalarının %6'sını oluşturan İnsan hakları açıklamaları bölümünde, sağlıklı ve güvenli çalışma ortamı sağlamak için yapılan düzenlemeler (%32,83), insan hakları politikası (%17,66) ve kadın hakları ve fırsat eşitliği hakkındaki açıklamalar (%16,32) göstergeleri ilk üç sırada yer almaktadır.

ŞEKİL 37. İnsan Hakları Açıklamalarının Gösterge Bazında Dağılımı

ŞEKİL 38. İnsan Hakları Açıklamalarının Gösterge ve Yıl Bazında Dağılımı

Bankacılık sektöründe, "Sağlıklı ve Güvenli Çalışma Ortamı Sağlamak" konusu ile ilgili uygulamaların zorunlu ve denetime tabii olması uygulamaların standart bir biçimde yürütülmesine neden olmakta ve bu konuda açıklamalar raporlarda da ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte gönüllü uygulamalara ilişkin açıklamaların ise daha az sayıda olduğu görülmektedir.

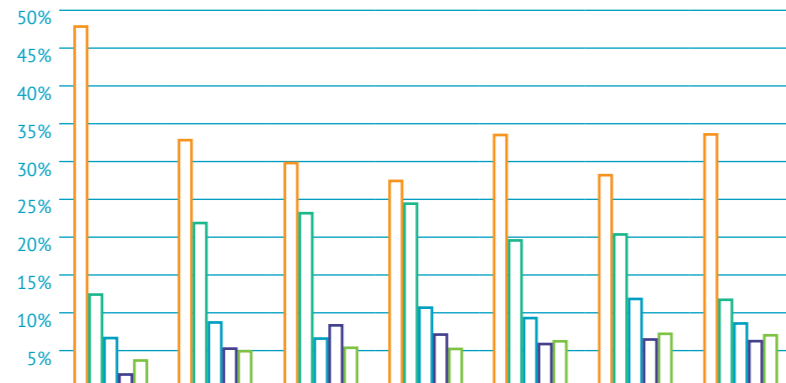
IV. ÜRÜN SORUMLULUĞU AÇIKLAMALARI

Ürün sorumluluğu açıklamaları, sosyal sürdürülebilirlik açıklamalarının %34'ünü oluşturmaktadır. Göstergelerin dağılımı incelendiğinde ilk üç sırada ürünler ve hizmetler hakkında bilgilendirme (%32,19), müşteri memnuniyetinin sağlanması yönelik uygulamalar (%20,79) ve müşteri hizmetleri ve tesisleri hakkındaki açıklamalar (%10,05) yer almaktadır.

ŞEKİL 39. Ürün Sorumluluğu Açıklamalarının Gösterge Bazında Dağılımı

ŞEKİL 40. Ürün Sorumluluğu Açıklamalarının Gösterge ve Yıl Bazında Dağılımı

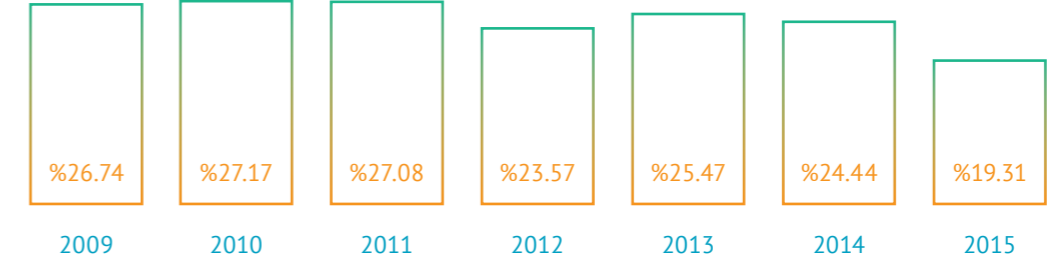

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ürünler ve hizmetler hakkında bilgilendirme	48.24%	33.22%	30.19%	27.83%	33.90%	28.59%	33.98%
Müşteri memnuniyetinin sağlanmasına yönelik uygulamalar	12.80%	22.26%	23.56%	24.82%	19.96%	20.75%	12.11%
Müşteri hizmetleri ve tesisleri hakkında açıklamalar	7.05%	9.11%	6.98%	11.07%	9.69%	12.22%	8.98%
Ürün ve hizmetler için araştırma ve geliştirme faaliyetleri hakkında açıklamalar	2.23%	5.65%	8.73%	7.51%	6.26%	6.86%	6.64%
Online bankacılıktaki gelişmeler hakkında açıklamalar	4.08%	5.31%	5.76%	5.61%	6.62%	7.61%	7.42%

Bu alt boyutta bankaların ürün ve hizmetleri hakkında yaptığı açıklamaların yüksek bir paya sahip olması, bankaların ürün ve hizmetlerini çeşitlendirmesi konusunda yıllar itibarıyla gösterdikleri gelişimi yansıtmaktadır.

YÖNETSEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇIKLAMALARI

Sürdürülebilirlik raporlarındaki yönetsel bildirimler, en üst düzey kurumsal yönetim organının kurumun sürdürülebilirlik açıklamalarının geliştirilmesi ve onaylanmasına katılım seviyesini ve bunun finansal raporlama süreçleri ile ne derece paralel hale getirilebileceğini ifade etmektedir. Bu doğrultuda, en üst düzey kurumsal yönetim organının kurumun ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik boyutlarına ilişkin performansının izlenmesine ve gerekli aksiyonların alınmasına ne şekilde katıldığına dair açıklamalar, yönetsel performansın değerlendirilmesinde büyük önem taşımaktadır.

ŞEKİL 41. Yönetsel Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Yıllara Göre Dağılımı

Toplam sürdürülebilirlik açıklamalarının %25'ini oluşturan yönetsel göstergelere ilişkin açıklamaların yıllar itibarıyla dağılımı incelendiğinde, 2015 yılında %19,31 ile en düşük, 2010 yılında ise %27,17 ile en yüksek seviyede olduğu görülmektedir.

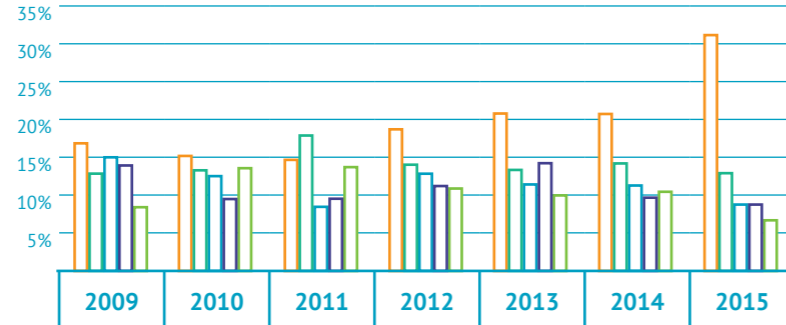
ŞEKİL 42. Yönetsel Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Gösterge Bazında Dağılımı

Bankaların kurumsal sürdürülebilirlik raporlarında, ilgili sürdürülebilirlik açıklamalarına ilişkin göstergelerin dağılımı incelendiğinde sürdürülebilir kalkınma için kurumsal politika ve stratejiler hakkında açıklama (%19,38), kurumsal yönetim uygulamaları hakkında açıklamalar (%14,35) ve kurumsal sürdürülebilirlik vizyon/misyon/amaçlar/hedefler hakkında bilgi (%12,18) göstergelerinin ilk üç sırada yer aldığı görülmektedir. Bu üç gösterge yönetsel boyuttaki toplam açıklamaların yarıya yakın kısmını oluşturmaktadır.

UYGULAMA 1

Kamu Bankaları & Özel Bankalar Farklılaşması

ŞEKİL 43. Yönetmelik Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Gösterge ve Yıl Bazında Dağılımı

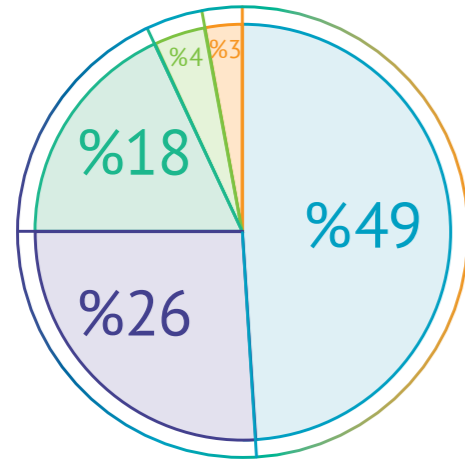
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sürdürülebilir kalkınma için kurumsal politika ve stratejiler hakkında açıklama	17.23%	15.56%	15.04%	19.08%	21.17%	21.11%	31.54%
Kurumsal yönetim uygulamaları hakkında açıklamalar	13.22%	13.66%	18.26%	14.40%	13.71%	14.57%	13.28%
Kurumsal sürdürülebilirlik vizyon/ misyon/ amaçlar/ hedefler hakkında bilgi	15.38%	12.89%	8.83%	13.21%	11.79%	11.65%	9.13%
Paydaşların katılımı	14.30%	9.86%	9.90%	11.58%	14.60%	10.04%	9.13%
Yönetmelik profili hakkında açıklamalar	8.78%	13.94%	14.08%	11.25%	10.34%	10.82%	7.05%

Yönetmelik boyutta yer alan göstergeler yıllar itibarıyla incelendiğinde, sürdürülebilir kalkınma için kurumsal politika ve stratejiler hakkında açıklama (%19,38), kurumsal yönetim uygulamaları hakkında açıklamalar (%14,35) ve kurumsal sürdürülebilirlik vizyon/misyon/amaçlar/hedefler hakkında bilgi (%12,18) göstergelerinin ilk üç sırada yer aldığı görülmektedir.

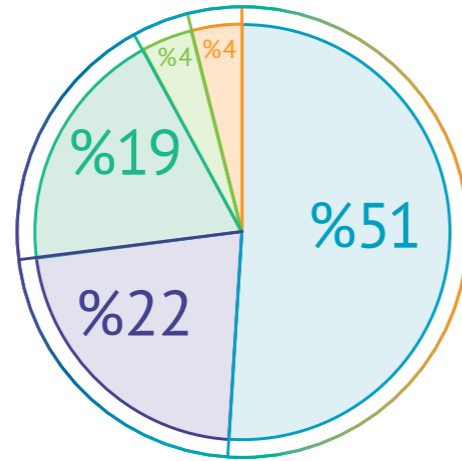
Çalışmanın bu bölümünde, sektörün sürdürülebilirlik uygulamalarının yıllar içerisindeki değişimi ve gelişimi bankaların statüleri açısından değerlendirilmiştir². Bu amaçla, kamu bankaları ve özel bankaların sürdürülebilirlik uygulamaları açısından farklı ve/veya benzer yönleri araştırılmıştır. Türkiye’de faaliyet gösteren bankalarda sürdürülebilirlik uygulamaları, banka yönetiminin konuya yaklaşımı, bu konudaki farkındalık, bilinç düzeyi ve aksiyon alma isteğine bağlı olarak önemli farklılıklar göstermektedir. Bankanın kamu veya özel statüde olması, bu farklılaşmayı etkileyen önemli faktörlerden biri olarak uluslararası literatürdeki bulgularla da desteklenmektedir. Özellikle kamu bankalarında toplum ve çevre duyarlılığının gelişmiş olması gereği ve beklentisi sebebiyle, bu kısımda bankaların gerçekteki durumlarının ne olduğu merak edilmektedir. Bu doğrultuda, araştırma aynı zamanda Türkiye’de sektörün bu açıdan durumunun tespit edilmesini hedeflemektedir.

Araştırmanın kapsamında, toplam 27 kurumsal sürdürülebilirlik raporu ile 9 banka yer almaktadır. Kurumsal sürdürülebilirlik raporu yayımlayan 2 kamu bankasının toplam 3 raporu ve 7 özel bankanın ise toplam 24 kurumsal sürdürülebilirlik raporu karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

ÖZEL BANKALAR

KAMU BANKALARI

Ekonomik Açıklamalar Çevresel Açıklamalar Sosyal Açıklamalar Yönetsel Açıklamalar Finansal Açıklamalar

ŞEKİL 44. Temel Sürdürülebilirlik Boyutları Bazında Kamu ve Özel Banka Karşılaştırması

Kamu bankaları ve özel bankalar ekonomik ve finansal sürdürülebilirlik boyutları açısından değerlendirildiğinde, bu boyutlarda açıklama ortalamalarının birbirine yakın seviyede olduğu görülmektedir. Bununla birlikte çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik boyutlarında ise kamu bankalarının açıklama ortalaması, özel bankalardan az da olsa daha yüksek bir düzeye sahiptir. Özel bankaların ise yönetsel sürdürülebilirlik boyutunda belirgin bir şekilde daha yüksek açıklama ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.

² Detaylı analiz sonuçları için bakınız Aras vd. (2018).

Aras, G. Tezcan, N. Kutlu Furtuna, O. (2018). Çok Boyutlu Kurumsal Sürdürülebilirlik Yaklaşımı ile Türk Bankacılık Sektörünün Değerlemesi: Kamu-Özel Banka Farklılaşması, Ege Akademik Bakış, 18,1.

EKONOMİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇIKLAMALARI

Bankaların ekonomik sürdürülebilirlik boyutunda **en çok açıklama yaptığı ilk üç gösterge** özel bankalar ve kamu bankaları kırılımına göre aşağıdaki Tablo’da verilmektedir.

Özel Bankalar	Kamu Bankaları
1. Yerli Ekonomideki Yeri	1. Yerli Ekonomideki Yeri
2. Ulusal Hazineye Katkısı	2. Altyapısal ve Kurumsal Gelişim
3. Altyapısal ve Kurumsal Gelişim	3. Ekonomik Katkı Raporu

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi, özel bankalar ve kamu bankalarının ekonomik sürdürülebilirlik boyutuna ilişkin yapmış olduğu açıklamalar değerlendirildiğinde, yıllar itibarıyla her iki statüdeki bankanın en çok açıklama yaptığı gösterge, bankanın “Yerli Ekonomideki Yeri”dir.

Bankaların ilgili sürdürülebilirlik boyutunda **en az açıklama yaptığı göstergeler** incelendiğinde ise özel bankaların ‘Diğer Ekonomi Açıklamaları’ ve ‘Dağıtılmayan Karlar Hakkında Bilgi’ göstergelerine ilişkin açıklamalarının oldukça düşük seviyede olduğu görülmektedir. ‘Dağıtılmayan Karlar Hakkında Bilgi’ göstergesine ilişkin açıklama yapan tek banka olarak TSKB dikkati çekmektedir. Kamu bankalarının ekonomik sürdürülebilirlik boyutuna ilişkin açıklamaları incelendiğinde, özel bankalara göre daha az açıklama düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, kamu bankalarının ‘Dağıtılmayan Karlar Hakkında Bilgi’, ‘Sermaye Sahiplerine Yapılan Ödemeler’, ‘Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Sürdürülebilirlik Çalışmalarına Harcanan Miktar’ ve ‘Diğer Ekonomi Açıklamaları’ kriterlerinde hiç açıklama yapmadıkları tespit edilmiştir.

FİNANSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇIKLAMALARI

Bankaların finansal sürdürülebilirlik boyutunda en çok açıklama yaptığı ilk üç gösterge özel bankalar ve kamu bankaları kırılımına göre aşağıdaki Tablo’da verilmektedir.

Özel Bankalar	Kamu Bankaları
Kredi Portföyü Hakkında Bilgi	Fon Toplama ile ilgili Bilgiler
Fon Toplama ile ilgili Bilgiler	Sermaye Yapısı
Sermaye Yapısı	Geçmiş Yıllara göre Finansal Büyüme

Özel bankalar özelinde kredi portföyü hakkında, yatırımcılarına ve paydaşlarına en fazla bilgi sunan bankaların başında Akbank, Garanti Bankası ve TSKB gelmektedir. Bununla birlikte Garanti Bankası’nın ve Yapı Kredi Bankası’nın araştırma döneminde, Kar Payı Politikaları hakkında sürdürülebilirlik raporlarında herhangi bir bilgiye yer vermediği, kamu bankalarının ise bu göstergeye ilişkin en az bir açıklamaya yer verdiği görülmektedir.

ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇIKLAMALARI

Bankaların çevresel sürdürülebilirlik boyutunda yapmış olduğu açıklamalar Enerji Tüketimi ve Tasarrufu ile Doğal Çevre alt boyutları bazında incelendiğinde, her iki alt boyuta ilişkin açıklama düzeyinin (toplam çevresel sürdürülebilirlik açıklamaları içindeki yüzdesi) kamu bankalarında daha yüksek olduğu görülmektedir. Çevresel sürdürülebilirlik boyutunda bankaların **en çok açıklama yaptığı ilk üç gösterge** özel bankalar ve kamu bankaları kırılımına göre aşağıdaki Tablo'da verilmektedir.

Özel Bankalar	Kamu Bankaları
Sera Gazı Salınımını Azaltma Girişimleri	Ürün ve Hizmetlerin Çevresel Etkilerini Azaltmaya Yönelik Girişimler
Ürün ve Hizmetlerin Çevresel Etkilerini Azaltmaya Yönelik Girişimler	Kurumsal Çevre Politikaları
Kurumsal Çevre Politikaları	Enerji Kullanımı Verimliliği

Özellikle, Garanti Bankası ve TSKB'nin sürdürülebilirlik raporlarında çevresel sürdürülebilirlik konularına ilişkin yapmış olduğu açıklama düzeyi diğer bankalara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Özel bankalar özelinde çevresel boyutta ilişkin yapılan açıklamalarda, 'Çevreyi Güzelleştirme Faaliyetleri', 'Yeşil Projeler için Düşük Faiz Oranları' ve 'Çevre Dostu Faaliyetlere Yapılan Yardımlar' göstergelerinin en az açıklama yapılan göstergeler olduğu görülmektedir. Kamu Bankaları'nda da bu göstergelere paralel olarak 'Yeşil Projeler için Düşük Faiz Oranları' göstergesine ilişkin yapılan açıklamalar düzeyinin düşük olduğu içerik analizi bulguları arasında yer almaktadır.

SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇIKLAMALARI

Araştırma dönemi ve kapsamı çerçevesinde yapılan içerik analizi sonuçlarına göre, hem kamu bankaları ve hem de özel bankaların yapmış olduğu toplam sürdürülebilirlik açıklamaları içerisinde sosyal sürdürülebilirlik açıklamalarının payı yaklaşık %50 ile ilk sırada yer almaktadır. Dikkat çeken bu bulgu, Türk bankacılık sektöründe sosyal farkındalık konusunun yerini vurgulamaktadır.

Topluma Katkı, İnsan Kaynakları, İnsan Hakları ve Ürün Sorumluluğu olmak üzere dört alt boyutta ele alınan sosyal sürdürülebilirlik boyutuna ilişkin yapılan toplam açıklamalara bakıldığında, kamu bankalarının açıklama düzeyi açısından özel bankaların önünde olduğu belirlenmiştir. Alt boyut bazında bakıldığında ise özel bankaların İnsan Kaynakları alt boyutunda kamu bankalarına göre daha yüksek açıklama düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

Sosyal sürdürülebilirlik boyutunda bankaların en çok açıklama yaptığı göstergeler özel bankalar ve kamu bankaları kırılımına göre aşağıdaki Tablo'da verilmektedir.

Özel Bankalar	Kamu Bankaları
Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetlerinin Katkısı ve bu Faaliyetlerine Verilen Önem	Kırsal Kesim için Kalkınma Programları
Toplumsal Farkındalık Faaliyetleri	KOBİ'lerin Desteklenmesi ve Finanse Edilmesi
Kültür-sanat Alanında Yapılan Yatırımlar Hakkında Bilgi	Ürünler ve Hizmetler Hakkında Bilgilendirme
Müşteri Memnuniyetinin Sağlanması	Müşteri Memnuniyetinin Sağlanması
İnsan Kaynakları Planlaması ve Politikaları	İnsan Kaynakları Planlaması ve Politikaları

Sosyal sürdürülebilirlik göstergeleri arasında yer alan 'Yoksullar için Sağlık Tesisleri', 'Mağdur Olan Kadınlara Çeyiz Yardımı', 'Kırsal Kesimde Yaşayanlar için Ücretsiz Sağlık Sigortası', ve 'Dini Faaliyetlerin Gerçekleştirilebilmesi için İmkan Sunulması' göstergelerine ilişkin hem kamu bankaları hem de özel bankaların açıklamasının bulunmadığı görülmektedir.

YÖNETSEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇIKLAMALARI

Araştırma dönemi ve kapsamı çerçevesinde yapılan içerik analizi sonuçlarına göre, toplam sürdürülebilirlik açıklamaları içerisindeki payı, sosyal boyuttan sonra en yüksek olan ikinci sürdürülebilirlik boyutunun hem kamu bankaları hem de özel bankalar özelinde Yönetsel Boyut olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, özel bankaların bu boyuta ilişkin yapmış olduğu açıklamaların, yapmış oldukları toplam sürdürülebilirlik açıklamaları içerisindeki payının kamu bankalarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yönetsel sürdürülebilirlik boyutunda bankaların **en çok açıklama yaptığı göstergeler** özel bankalar ve kamu bankaları kırılımına göre aşağıdaki Tablo'da verilmektedir.

Özel Bankalar	Kamu Bankaları
Sürdürülebilir Kalkınma için Kurumsal Politika ve Stratejiler	Sürdürülebilir Kalkınma için Kurumsal Politika ve Stratejiler
Kurumsal Yönetim ve Uygulamaları	Kurumsal Yönetim ve Uygulamaları

Özel bankalar statüsünde yer alan TSKB'nin en çok açıklama yapılan yönetsel göstergelerde açıklama düzeyi açısından ön plana çıktığı görülmektedir. Sonuç olarak, tüm boyutlar birlikte değerlendirildiğinde sosyal fayda, toplumsal ve çevresel farkındalık konularında kamu bankalarının, özel bankalara nazaran daha fonksiyonel olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte, yönetsel boyutta ise özel bankaların ön plana çıktığı gözlemlenmektedir.

UYGULAMA 2

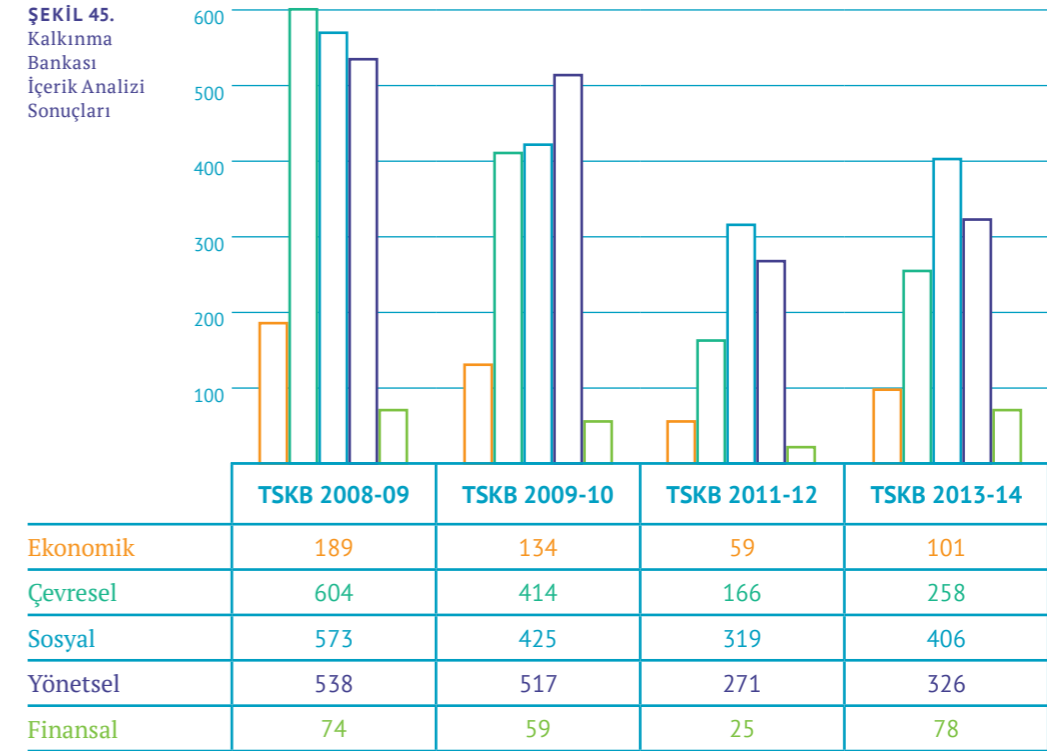
Kalkınma Bankası Örneği

Araştırma kapsamında yapılan bir diğer çalışmada, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB) ele alınarak, kalkınma bankası özelinde sürdürülebilirlik açıklamalarının yıllar itibariyle gelişimi incelenmiştir³.

TSKB tarafından 2008- 2014 döneminde yayınlanan 4 rapor analiz edilmiştir. İçerik analizinin sonuçları Şekil 45’de verilmektedir. Bankanın, 2008-2009 döneminde en çok çevresel boyutta, 2009-2010 döneminde yönetsel boyutta, 2011-2012 ve 2013-2014 döneminde en çok sosyal boyutta açıklama yaptığı görülmektedir. Araştırma dönemi boyunca en az açıklama yapılan yılın 2011-2012 olduğu görülmektedir. 2011 yılında yaşanan krizin etkileri bu dönemde kendisini göstermektedir. Diğer bankalarda olduğu gibi, finansal boyut tüm dönemlerde en az açıklama yapılan boyut olmuştur. Ayrıca ilk üç dönem boyunca toplam açıklama sayısı azalmış, son dönemde ise artış göstermiştir.

TSKB, 2015 yılına ait sürdürülebilirlik raporunu yayınladıktan sonra 2017 yılında ilk entegre raporunu yayınlayarak Türk finans sektöründe ilk Entegre Rapor hazırlayan banka olmuştur.

ŞEKİL 45.
Kalkınma
Bankası
İçerik Analizi
Sonuçları

³ Detaylı analiz sonuçları için bakınız Aras vd. (2018).
Aras, G., Tezcan, N., Kutlu Furtuna O., 2017. Measurement of Corporate Sustainability Performance: Evidence from Turkish Development and Investment Bank, 8th European Business Research Conference, 24-25 April 2017, Paris, France.

UYGULAMA 3

Türk Bankacılık Sektöründe Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansı Karşılaştırması

Bankacılık Sektöründe düzenli olarak her yıl sürdürülebilirlik raporu yayınlayan banka sayısının fazla olmaması sürdürülebilirlik performansının ölçülmesi ve karşılaştırılması için gerekli, nitelikli verinin elde edilmesinde sıkıntı yaratmaktadır. Bu noktadan hareketle, sektör genelinde kapsamlı bir karşılaştırmanın yapılabilmesi için, rapor sayısının en fazla olduğu 2013 yılı dikkate alınarak bankaların kurumsal sürdürülebilirlik performansı ölçülmüştür. Türk Bankacılık sektöründe, katılım bankacılığı kapsamında sürdürülebilirlik raporu hazırlayan tek katılım bankası olan Türkiye Finans Katılım'ın, ilk ve tek raporu 2013 yılında yayınlanmıştır. Bu durum, hem bankalar arası hem de geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı kapsamında performans karşılaştırmasına olanak sağlamaktadır. İlgili yılda kurumsal sürdürülebilirlik raporu olan katılım bankası (Türkiye Finans Katılım) ile geleneksel bankaların (Akbank, Garanti Bankası, İş Bankası, Şekerbank, Yapı Kredi Bankası, Ziraat Bankası) sürdürülebilirlik uygulamaları analiz edilerek, performans ölçümü yapılmıştır⁴.

Finansal sistemde sağladıkları nakit akışı ve sahip oldukları aktif büyüklüğü bakımından dikkate değer paya sahip olan katılım bankacılığı faaliyetleri, Türkiye'de 1985 yılında özel finans kurumları olarak başlamış 2005 yılından bu yana katılım bankacılığı adıyla devam etmiştir. Türkiye'de şu anda üçü özel sektöre, ikisi devlete ait beş katılım bankası faaliyette bulunmaktadır (TKBB Faaliyet Raporu, 2017). Faizsiz alternatif finansal araçlar sunan katılım bankacılığı sisteminin finans piyasaları için tamamlayıcı özelliği bulunmakta, faizsiz fonların mali sistem içine katılmasını sağlamaktadır.

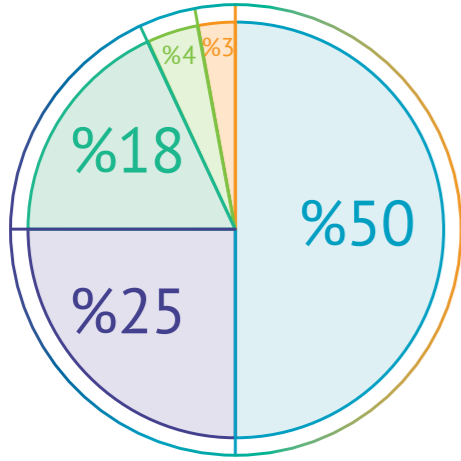
Türkiye'de hem bankacılık sektörünün genelinde hem de geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı kapsamında faaliyet gösteren bankaların kurumsal sürdürülebilirlik performanslarının, çok boyutlu yaklaşım ile karşılaştırılması için, beş boyutlu kurumsal sürdürülebilirlik modeli kullanılmıştır. Performans ölçümü için sırasıyla aşağıdaki adımlar takip edilmiştir.

- 1. ADIM:** İçerik Analizi
- 2. ADIM:** Sürdürülebilirlik göstergelerinin ağırlıklarının belirlenmesi – Entropy Yöntemi
- 3. ADIM:** Kurumsal sürdürülebilirlik performansı ölçümlerinin gerçekleştirilmesi – TOPSIS Yöntemi

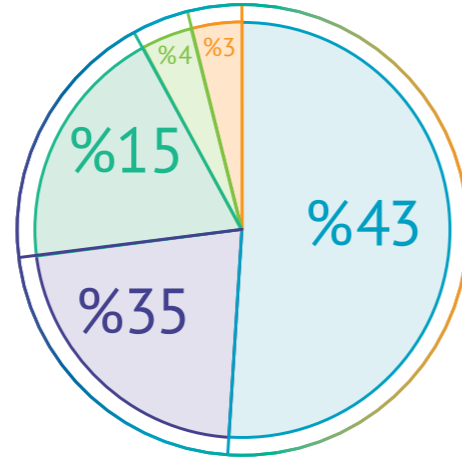
⁴ Detaylı analiz sonuçları için bakınız Aras vd. (2016).
Aras, G. Tezcan, N. Kutlu Furtuna, O. (2016). Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığında Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansının TOPSIS Yöntemiyle Karşılaştırılması, Yönetim Dergisi: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü, cilt.15, ss.1-23, 2016.

1. ADIM: İÇERİK ANALİZİ

GELENEKSEL BANKALAR

KATILIM BANKASI

Ekonomik Açıklamalar Çevresel Açıklamalar Sosyal Açıklamalar Yönetmel Açıklamalar Finansal Açıklamalar
ŞEKİL 46. Temel Sürdürülebilirlik Boyutları Bazında Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Karşılaştırması

Ekonomik ve finansal sürdürülebilirlik boyutlarında geleneksel ve katılım bankalarının açıklama ortalamaları birbirine yakın değerlerde olup, çevresel, sosyal ve yönetmel boyutta farklılaştığı görülmektedir.

İçerik analizi ile elde edilen sonuçlar sürdürülebilirlik boyutları kapsamında incelendiğinde; ekonomik boyutta İş Bankası, çevresel boyutta Garanti Bankası, finansal, sosyal ve yönetmel boyutta Akbank en çok açıklama yapan bankalar olmuştur. Toplam açıklama sayısında ise, Akbank ilk sırada yer alırken, Şekerbank son sırada yer almaktadır.

Katılım Bankası olarak Türkiye Finans Katılım toplam açıklama sayısı bakımından en az sayıda açıklamaya sahip ikinci banka olmakla birlikte, çevresel boyutta “Enerji Projeleri Yatırımları”, “Enerji Tasarrufu Sonuçları”, yönetmel boyutta “Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Sürdürülebilirlik Hakkında Kurumsal Algı”, “Kurumsal Ödül - Tanıtım Sistemleri” son olarak finansal boyutta ise “Kurumsal Finansal Performans Yorumu” göstergelerinde açıklama sayısı bakımından ilk sırada yer almaktadır.

2. ADIM: SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÖSTERGELERİNİN AĞIRLIKLARININ BELİRLENMESİ

Araştırma kapsamında, gösterge ağırlıklarının belirlenmesinde diğer yöntemlerden farklı olarak karar vericinin öznel yargısını dikkate almayan, göstergelerin orijinal değerlerini kullanarak her bir göstergenin göreceli ağırlığını basit hesaplamalarla sunan ve objektif ağırlık belirleme yöntemi olarak adlandırılan Entropi Ağırlık yöntemi kullanılmıştır.

Sürdürülebilirlik performansları yıllık bazda hesaplandığı için, gösterge sayıları ve banka sayısı aynı olsa bile, açıklama sayılarının değişkenliğine bağlı olarak, gösterge değerleri de değiştiği için, ağırlıklar da değişmektedir. Bu durum yıllar itibarıyla bankaların karşılaştırılmasında gerçekçi sonuçların elde edilmesini engellemektedir. Bu amaçla, araştırmada sürdürülebilirlik göstergelerinin önem derecelerinin belirlenmesinde çeşitli duyarlılık analizleri yapılmış ve analiz kapsamında dahil olan tüm raporlar (27 rapor) kullanılarak elde edilen ortak entropi değerleri ile hesaplanmış performans değerlerinin daha temsili olduğu görülmüştür. Ortak entropi değerlerinin hesaplanması ile hem bir nevi ortalama değer elde edilmiş, hem de raporlar arasındaki farklılıklar ortadan kaldırılmıştır. Bu noktadan hareketle, karşılaştırma yapabilmek amacıyla araştırma kapsamında yapılan performans ölçümü çalışmalarda ortak entropi değerleri kullanılmıştır.

TEMEL BOYUTLAR BAZINDA HESAPLANMIŞ AĞIRLIKLAR

	Ekonomik Sürdürülebilirlik Boyutu	Çevresel Sürdürülebilirlik Boyutu	Sosyal Sürdürülebilirlik Boyutu	Yönetmel Sürdürülebilirlik Boyutu	Finansal Sürdürülebilirlik Boyutu
2013 (7 Rapor)	0.3679	0.1380	0.0361	0.0977	0.3603
2014 (6 Rapor)	0.2602	0.2182	0.0613	0.0465	0.4138
2012 (4 Rapor)	0.2643	0.3041	0.0737	0.1487	0.2092
2013 (4 Rapor)	0.3863	0.1277	0.0291	0.0237	0.4331
2014 (4 Rapor)	0.3734	0.3125	0.0354	0.0534	0.2252
27 Rapor	0.4152	0.2156	0.0814	0.0864	0.2013

ALT BOYUTLAR BAZINDA HESAPLANMIŞ AĞIRLIKLAR

	Topluma Katkı Açıklamaları	İnsan Kaynakları Açıklamaları	İnsan Hakları Açıklamaları	Ürün Sorumluluğu Açıklamaları	Enerji Tüketimi ve Tasarrufu Açıklamaları	Doğal Çevre Açıklamaları
2013 (7 Rapor)	0.1845	0.0243	0.5978	0.1934	0.7471	0.2529
2014 (6 Rapor)	0.0616	0.2486	0.2483	0.4415	0.8134	0.1866
2012 (4 Rapor)	0.1256	0.0535	0.7156	0.1052	0.8342	0.1658
2013 (4 Rapor)	0.2969	0.0456	0.3681	0.2894	0.8903	0.1097
2014 (4 Rapor)	0.1663	0.1384	0.5737	0.1216	0.8180	0.1820
27 Rapor	0.1437	0.1941	0.5146	0.1476	0.8046	0.1954

3. ADIM: PERFORMANS ÖLÇÜMÜ

Araştırma kapsamında, bankaların sürdürülebilirlik performanslarının ölçümü için belirlenen 5 boyutta ele alınan göstergeler “Çok Kriterli Karar Verme” (ÇKKV) yaklaşımı çerçevesinde analiz edilmiştir. Günümüzde çok kriterli karar verme problemlerinin çözümü için kullanılan çok sayıda teknik bulunmakla birlikte, TOPSIS yönteminin diğer yöntemlere göre sahip olduğu, aşağıda belirtilen bazı önemli üstünlüklerinden dolayı bu çalışmada TOPSIS yöntemi kullanılmıştır.

- Bankaların sürdürülebilirlik performans göstergelerinin hem nitel hem nicel veriler içermesi ve TOPSIS yönteminin de nitel ve nicel verilerin birlikte değerlendirilmesine imkân tanınması,
- Birçok yöntemde gösterge sayısının çokluğunun karışıklığa sebep olması, bununla birlikte TOPSIS yönteminin bu çalışmada olduğu gibi çok sayıda göstergenin birlikte değerlendirilmesine imkân tanınması,
- TOPSIS yönteminin, diğer ÇKKV yöntemlerinde olduğu gibi alternatiflerin (bankaların) yalnızca sıra değerlerini değil bunun yanında performans değerlerini sayısal olarak vermesi ve buna bağlı olarak alternatifler arasındaki farklılıkların, benzerliklerin daha iyi anlaşılmasına ve yorumlanmasına imkân tanınması,
- Uygulama kolaylığı ve sağlam matematiksel bir temele sahip olmasından dolayı, bu çalışmada TOPSIS yöntemi tercih edilmiştir.

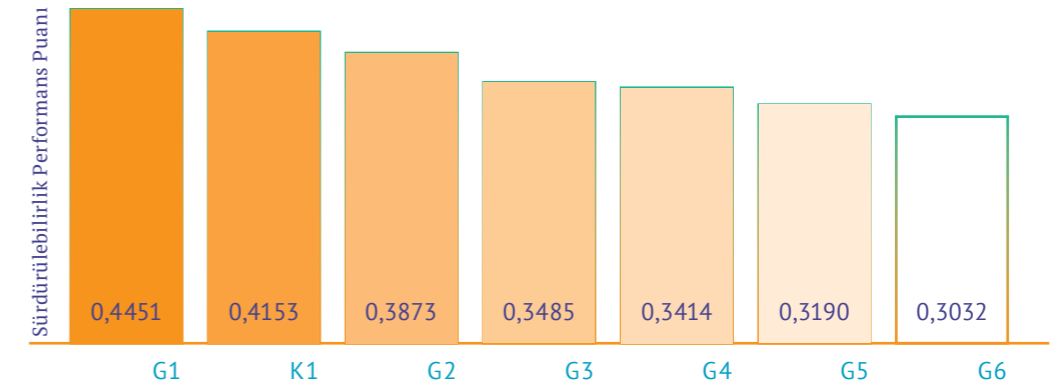
Hwang ve Yoon tarafından 1981 yılında geliştirilen TOPSIS yöntemi ile karar verirken seçilen bir alternatifin ideal çözüme yakın olması ve ideal olmayan çözüme de uzak olması beklenmekte ve alternatiflerin belirlenen göstergeler doğrultusunda sıralaması yapılmaktadır. Araştırmada kullanılan TOPSIS yöntemi ile beş boyutta ele alınan sürdürülebilirlik göstergeleri tek boyuta indirgenmekte ve bankaların görece sürdürülebilirlik performanslarından yola çıkarak sürdürülebilirliğin öncü göstergeleri belirlenmektedir. Araştırmada raporların, yıllar itibarıyla de değerlendirilmesi, bankaların kurumsal sürdürülebilirlik performanslarının gelişimi ile birlikte eksik olan yönlerinin de tespit edilmesine ve ayrıca bankalar için iyileştirici öneriler sunulmasına imkân tanınmaktadır.

Önerilen çok boyutlu kurumsal sürdürülebilirlik modeli ile geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı alanında sürdürülebilirlik performansları, İçerik Analizi ve TOPSIS yöntemi kullanılarak ölçülmüş ve karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

TOPSIS analizinde, yöntemin uygulanması için gerekli olan gösterge ağırlıkları olarak hesaplanan ortak entropi ağırlıkları kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik boyutlarında G1 bankası, çevresel boyutta G2 bankası, yönetsel boyutta G3 bankası olmak üzere bu boyutlarda geleneksel bankalar en yüksek performansa sahip iken finansal boyutta ise K1 katılım bankasının en yüksek performansa sahip olduğu görülmektedir. Boyut bazında alınan performans puanları, Entropi yöntemi ile elde edilen ağırlıklar ile çarpılarak toplanmış ve böylelikle bankaların kurumsal sürdürülebilirlik performans puanları elde edilmiştir. Elde edilen puanlar, bankaların sürdürülebilir performansa sahip olması için tüm boyutlarda dengeli bir performans göstermeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Bankaların, tek bir sürdürülebilirlik boyutunda göstermiş oldukları yüksek performans, genelde de yüksek bir sürdürülebilirlik performansına sahip olacaklarını garanti etmemektedir.

TEMEL BOYUTLAR	G1	K1	G2	G3	G4	G5	G6
Ekonomik Boyut	0,5372	0,3995	0,4479	0,3008	0,3569	0,2861	0,2712
Finansal Boyut	0,4003	0,5358	0,2428	0,2817	0,2669	0,3281	0,2382
Çevresel Boyut	0,3806	0,3287	0,4327	0,3959	0,3997	0,3441	0,3635
Sosyal Boyut	0,4528	0,3659	0,3764	0,4040	0,2792	0,3650	0,4022
Yönetimsel Boyut	0,2605	0,4733	0,3303	0,5633	0,3539	0,3490	0,3650
Toplam Puan	0,4451	0,4153	0,3873	0,3485	0,3414	0,3190	0,3032

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERFORMANSI ÖLÇÜMÜ SONUÇLARI

ŞEKİL 47. Bankaların Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansı Puanları

G1, G2, G3, G4, G5, G6 geleneksel bankaları, K1 katılım bankasını temsil etmektedir.

BÖLÜM 5

Değerlendirme ve Öneriler

Günümüzde firmaların kurumsal performanslarının bütünsel olarak ölçülebilmesi, geleceğe ilişkin risklerin tahmin edilmesi ve analizlerinin yapılabilmesi için finansal veriler kadar finansal olmayan bilgilerin de değerlemelerde dikkate alınması gerekmektedir. Bu nedenle, firmaların kurumsal sürdürülebilirlik raporları hazırlamaları ve bu raporların finansal raporlar ile entegre (entegre sürdürülebilirlik yaklaşımı) bir şekilde sunulmasına ilişkin uygulamalar giderek yaygınlaşmaktadır. Bu aynı zamanda, sürdürülebilirlik raporlarında yer alan faaliyetlerin analizi ve değerlendirilmesi için izlenecek yol haritasının belirlenmesi açısından da büyük önem taşımaktadır.

Araştırmanın kapsamında sürdürülebilirliğin temel boyutları olarak bilinen çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlara ek olarak finans ve yönetim boyutlarının eklenmesi ile beş boyutlu bir model oluşturulmuştur. Literatürde ilk defa önerilen bu çok boyutlu yaklaşım ile Türkiye’de Bankacılık Sektörü’nün sürdürülebilirlik değerlemesi yapılmıştır.

Araştırmada, sürdürülebilir bir bankacılık sisteminin oluşturulması ve finansal sistemin daha sağlıklı işleminin sağlanması amacıyla bankalar için öneriler sunulmuştur. Yukarıda yer alan sürdürülebilirliğin farklı boyutlarına ilişkin bilgilerin ayrı ayrı raporlanıyor olması karar vericilerin bilgi ihtiyacını karşılamamaktadır. Finansal ve finansal olmayan boyutları içeren bu bilgilerin etkileşimli ve karşılaştırılabilir şekilde sunulması yatırım kararlarının alınmasında kolaylaştırıcı bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. İlave olarak, elde edilen sonuçların sürdürülebilir değer yaratmada bütünsel ve entegre bir şekilde değerlendirilmesi tüm paydaşlar açısından önem taşımaktadır.

Sürdürülebilirlik faaliyetlerinin değerlendirilmesi ve ölçümü konusunda çeşitli zorluklar söz konusudur. Özellikle analize uygun verinin sağlanamaması, konu ile ilgili çalışmaların sınırlı sayıda kalmasına neden olmaktadır. Bu noktadan hareketle çalışmanın bir diğer amacı, bankaların sürdürülebilirlik performanslarını ölçmek için girdi niteliği taşıyan güvenilir verinin elde edilmesidir. Araştırmanın bir sonraki adımında, içerik analizi ile elde edilen sonuçlar, bankaların sürdürülebilirlik performanslarının değerlendirilmesinde temel alınarak bankaların karşılaştırmalı sürdürülebilirlik performansları ve yıllar itibarıyla gelişimi ortaya konulmuştur.

Araştırmada bankacılık sektörünün analiz kapsamına alınmasının temel nedeni, sektörün sürdürülebilirlik performansının aynı zamanda reel sektörü, finans piyasalarını ve tüm ekonomiyi doğrudan etkileyebilme gücüne sahip olmasıdır. Bu çerçevede, bankaların sürdürülebilir yatırımları finanse etmek ve müşterilerini bilinçlendirmek konusunda sorumlulukları da giderek önem kazanmıştır. Bankaların iyi yönetilmesi, sağlamlığı ve sistem içindeki etkinliği aynı zamanda reel sektörün sağlıklı büyümesinin de temel güvencesidir.

2014 yılından itibaren açıklanan BIST Sürdürülebilirlik Endeksi, Türkiye’de sürdürülebilir kalkınmayı hedefleyen işletmeler ve sürdürülebilir yatırım yapmayı amaçlayan sorumlu yatırımcılar açısından önemli bir gelişmedir. 2019 yılı sonu itibarıyla 62 şirketin yer aldığı endekste ağırlıklı olan sektörün, 9 banka ile bankacılık sektörü olduğu görülmektedir.

Analizler, bankaların sürdürülebilirliğin beş boyutuna yönelik yaptıkları açıklamaların ağırlıklı olarak *sosyal sürdürülebilirlik* boyutunda yoğunlaştığı, kamu bankalarının özel bankalara oranla, sosyal açıklamalara daha fazla ağırlık verdiğini göstermiştir. Kamu bankaları ve özel bankaların sosyal

sürdürülebilirlik açıklamalarının ağırlıklı olmasının, bir anlamda bankaların sosyal etkiye yönelik sorumluluklarından ve kamu bankalarının bu açıdan farklı rollerinin bulunmasından kaynaklandığı söylenebilir. Kamu bankaları aynı zamanda çevresel boyut ile topluma katkı, ürün sorumluluğu alt boyutlarında daha çok açıklama yapan taraftır. En az açıklama yapılan boyutlar ise ekonomik ve finansal sürdürülebilirlik boyutlarına ilişkindir. Yönetmelik açıklamaların ise özellikle kamu bankalarında daha az olduğu belirlenmiştir.

Çalışmada, sektörün geneli ile birlikte katılım bankacılığı da analiz kapsamında yer almaktadır. Katılım bankacılığında ilk ve tek sürdürülebilirlik raporunun 2013 yılına ait olması nedeniyle tüm kurumları kapsaması açısından ilgili yıl temel alınarak sürdürülebilirlik raporu yayınlayan tüm bankaların açıklamaları içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar, geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı arasında belirgin bir fark olmadığını göstermektedir. Bankaların kurumsal sürdürülebilirlik performans puanlarına göre açıklama sayısı bakımından son sıralarda yer alan katılım bankasının, kurumsal sürdürülebilirlik performans puanının ise yedi banka içerisinde ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Bu durum, sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamaların sayısından çok niteliğinin önemli olduğunu gösteren bir başka bulgudur. Ayrıca, tek bir boyutta iyi bir performansa sahip olmanın toplam kurumsal sürdürülebilirlik performansı açısından yeterli olmadığını göstermektedir.

Hem nicel, hem nitel veri analiz teknikleri yardımı ile elde edilen entegre performans değerlendirme yaklaşımı, bankaların sürdürülebilirlik performans seviyelerini çeşitli boyutlarda izlemelerine, düşük performansın nedenlerini tespit etmelerine, güçlü yönleri tanımlamalarına ve fırsatları belirlemelerine yardımcı olmaktadır. Bu şekilde, her bir banka özelinde, en iyi sürdürülebilirlik uygulamalarını belirlemek, gerekli düzeltici eylemleri formüle edip uygulamak mümkün olmaktadır. Ayrıca, objektif değerlendirme metodolojisi ile banka yöneticileri kaynakların etkin kullanılıp kullanılmadığını ve gelecekteki kaynak tahsisini değerlendirme imkânı bulmaktadır.

Sürdürülebilir bankacılık uygulamalarının gelişmesi için gönüllülük esasına bırakılan uygulamaların yasa ve ilkelerle düzenlenmesinin başlangıçta sürecin gelişimine katkı sağladığını diğer ülke uygulamalarından görmek mümkündür. Buna ilave olarak sürdürülebilir kalkınma politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması son derece önemlidir. Aynı zamanda finansal kuruluşların ve bütün paydaşlarının sürdürülebilirlik konusunda bilinçlendirilmesi bu alandaki gelişmeleri önemli ölçüde hızlandıracak ve etkinleştirecektir. Bu süreçte kamu bankalarının kapsayıcılığı ve kamusal sorumluluklarından kaynaklanan duyarlılıkları nedeniyle, sürdürülebilirlik alanında öncü olması önem taşımaktadır.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine sürdürülebilir finansman yaklaşımı ile katkı sağlayan ürünler ve hizmetlerin sektörde son yıllarda çeşitlendiği de görülmektedir. Yenilenebilir enerji projeleri finansmanından, toplumsal cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi için geliştirilen ürünlere, tarım sektörü kredilerinden yerel ve kırsal kalkınmayı destekleyen hizmetlere kadar geniş bir yelpazede hizmet sunan bankacılık sektörü güçlü bir finansman kaynağıdır. Sektörün böylelikle sağladığı gücün, toplumun gelişmesini sağlayarak sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunması, bu alandaki gelişmeleri önemli ölçüde hızlandıracak ve etkinleştirecektir.

2006 yılında BDDK ve TBB tarafından düzenlenen ve kurumsal sürdürülebilirlik faaliyetlerinin daha sistematik biçimde yönetilmesini sağlayan Bankacılık Sistemi Etik İlkeleri Kılavuzu'nun yayınlanmasından bugüne kadar geçen sürede her iki kurumun da teşvik edici uygulamalarının ve düzenlemelerinin olduğu görülmektedir. Özellikle halka açık olmayan bankaların sürdürülebilirlik konusunda yaptığı açıklamaların artırılması için TBB'nin rolü son derece önemlidir. Şu an için sektörde iki bankanın yayınladığı entegre faaliyet raporu uygulamasının yaygınlaşması önem taşımaktadır. Entegre Raporlama çok sayıda ilgili kesimi bulanan bankaların tüm paydaşlarını daha etkin ve nitelikli olarak bilgilendirmesine ve sektörde sürdürülebilir güvenin sağlanmasına önemli katkıda bulunacaktır.

Bu konudaki gelişmeleri hızlandırması açısından gerek BDDK'nın, gerekse halka açık bankalar açısından SPK'nın ve Borsa İstanbul'un teşvikleri ve kılavuzluğu son derece önemlidir. Dünyadaki gelişmelere bakıldığında da benzer şekilde ilerleme kaydedildiği görülmektedir. Etkin ve nitelikli bilgi paylaşım yöntemi ve araçlarının benimsenmesinin hem uluslararası yatırımların ve sorumlu yatırım fonlarının Türkiye'ye çekilmesine hem de ekonomiye kaynak sağlanmasına çok büyük katkı sağlayacağı açıktır.

Kaynaklar

Aras, G. Ingle C. 2017. Corporate Behavior and Sustainability: Doing Well by Being Good, *Finance, Governance and Sustainability: Challenges to Theory and Practice Book Series*, Routledge UK.

Aras, G. 2015. "Causality and Interaction: Sustainable Markets and Sustainable Business" in *Sustainable Markets for Sustainable Business: Global Perspective for Business and Financial Markets, Finance, Governance and Sustainability: Challenges to Theory and Practice Book Series*, Routledge UK, 2015

Aras G. ve Crowther D. 2009a. "Corporate Sustainability Reporting: A Study in Disingenuity?", *Journal of Business Ethics*, 87, 279-288.

Aras, G. ve Crowther, D. 2008. "Making Sustainable Development Sustainable", *Management Decision*, 47(6), 975-988.

Aras, G. ve Crowther, D. 2010. "Gower Handbook of Corporate Governance and Social Responsibility". Gower: Aldershot.

Aras, G. ve Sarioğlu, G. 2015. Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama. İstanbul: TÜSİAD.

Aras G., Tezcan N., Kutlu Furtuna Ö., 2018. "Multidimensional comprehensive corporate sustainability performance evaluation model: Evidence from an emerging market banking sector", *Journal of Cleaner Production*, no.185, pp.600-609.

Aras G., Tezcan N., Kutlu Furtuna Ö., 2018. "The value relevance of banking sector multidimensional corporate sustainability performance", *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, pp.500-509.

Aras G., Tezcan N., Kutlu Furtuna Ö., Hacıoğlu Kazak E., 2017. "Corporate sustainability measurement based on entropy weight and TOPSIS: A Turkish banking case study", *Meditari Accountancy Research*, vol.25, no.1, pp.391-413,

Aras G., Tezcan N., Kutlu Furtuna O., 2018. "Çok Boyutlu Kurumsal Sürdürülebilirlik Yaklaşımı ile Türk Bankacılık Sektörünün Değerlemesi: Kamu - Özel Banka Farklılaşması", *Ege Akademik Bakış*, Cilt 18, DOI: 10.21121/eab.2018131895

Aras G., Tezcan N., Kutlu Furtuna O., 2016. "Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığında Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansının TOPSIS Yöntemiyle Karşılaştırılması", *Yönetim Dergisi: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü*, Cilt.15, ss.1-23,

Aras G., Tezcan N., Kutlu Furtuna O., 2017. Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansının Ölçülmesinde Alternatif Bir Model Önerisi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama, *Yayınlanmamış Araştırma Raporu, TÜBİTAK Proje No:115K708*

Aras, G., Tezcan, N., Kutlu Furtuna O., 2018. Extended Corporate Sustainability Disclosure: Turkish Banking Sector, book chapter entitled "Ethics, ESG and Sustainable Prosperity", edited by: Duc Nguyen and Sabri Boubaker, published by World Scientific Press, (Yayın Aşamasında)

Aras, G., Tezcan, N., Kutlu Furtuna O., 2017. Comparison of Corporate Sustainability Performance of Turkish Conventional and Participation Banking with TOPSIS Method, International Conference on Business, Economics and Finance (ICBEF), Brunei, Brunei Darussalam.

Aras, G., Tezcan, N., Kutlu Furtuna O., 2017. Measurement of Corporate Sustainability Performance: Evidence from Turkish Development and Investment Bank, 8th European Business Research Conference, Paris, Fransa.

Aras, G., Tezcan, N., Kutlu Furtuna O., Hacıoğlu Kazak, E., 2016. Corporate Sustainability Indicators: A Turkish Banking Uygulama Study. 20th Conference of the Environmental and Sustainability Management Accounting Network (EMAN), Lüneburg, Germany.

Aras, G., Özsoğün Çalışkan, A., Esen E., Kutlu Furtuna, O. 2019. Türkiye'de Entegre Raporlama: Mevcut Durum, Paydaşların Algı ve Beklentileri, ACCA, CFGS, KPMG.

Aras, G. Dünya Gazetesi Köşe Yazıları, Momentum. <https://www.dunya.com/yazar/prof-dr-guler-aras/1065>, Son erişim tarihi: 01 Temmuz 2019.

Beck T. ve Levine R. 2004. "Stock Market, Banks and Growth: Panel Evidence", Journal of Banking and Finance, 28(3), 423-442.

Deegan, C. ve Unerman, J. 2006. Financial Accounting Theory (European edition). Boston, MA: McGraw-Hill.

Elkington, J. 1997. Cannibals with Forks: Triple Bottom Line of 21st Century Business. Chichester UK: Capstone Publishing Limited.

Eccles, R.G. ve Serafeim, G. 2014. Corporate and Integrated Reporting: A Functional Perspective. DOI. 10.2139/ssrn.2388716

European SRI Study 2018 Eurosif Raporu, <http://www.eurosif.org/wp-content/uploads/2018/11/European-SRI-2018-Study.pdf>, Son erişim tarihi: 10 Nisan 2019.

EY. 2017. Is your nonfinancial performance revealing the true value of your business to investors?. https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2017/04/EY_Is_your_nonfinancial_performance_revealing.pdf

Global Compact. "Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi". Global Compact Network Türkiye. <http://www.globalcompactturkiye.org/global-compact-turkiye/10ilke/>, Son erişim tarihi: 14 Ocak 2019.

Global Reporting Initiative (GRI). <https://database.globalreporting.org/>, Son erişim tarihi: 15 Ocak 2020.

Global Sustainable Investment Alliance. 2018 Global Sustainable Investment Review. http://www.gsi-alliance.org/wp-content/uploads/2019/03/GSIR_Review2018.3.28.pdf

Governance & Accountability Institute Inc. (G&A). 2019 Research. <https://www.ga-institute.com/press-releases/article/flash-report-86-of-sp-500-indexR-companies-publish-sustainability-responsibility-reports-in-20.html>

Guo, P. ve Yu, Y. "Sustainable Finance in China". <http://opim.wharton.upenn.edu/gc/philadelphia/abstract/Guo.pdf>

Hacıoğlu Kazak, E. 2016. Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansının Ölçümü: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama. Yıldız Teknik Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

KPMG. 2017. Survey of Corporate Responsibility Reporting. <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/be/pdf/2017/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf>

Krippendorff, K. 2013. Content Analysis: An Introduction to Its Methodology (Third Edition). SAGE Publications.

La Porta, R, Lopez-de-Silanes F. ve Shleifer A. 2002. "Government Ownership of Banks", Journal of Finance, 57, 265-301.

Levine, R. 1997. "Financial Development and Economic Growth Financial Development and Economic Growth: Views and Agenda", Journal of Economic Literature, 35, 688-726.

Levine, R., ve Zervos, S. 1998. "Stock Markets, Banks and Economic Growth", The American Economic Review, 88(3), 537-558.

Maclean, R. ve Rebernak, K. 2007. "Closing the Credibility Gap: The Challenges of Corporate Responsibility Reporting", Environmental Quality Management, DOI. 10.1002/tqem.20137

Milne, M.J. ve Adler, R.W. 1999, "Exploring the Reliability of Social and Environmental Disclosures Content Analysis", Accounting, Auditing & Accountability Journal, 12(2): 237-256.

Ocean Tomo LLC. 2017. Intangible Asset Market Value Study. <https://www.oceantomo.com/intangible-asset-market-value-study/>

Sobhani, A.F., Amran, A. ve Zainuddin, Y. 2009. "Revisiting the Practices of Corporate Social and Environmental Disclosure in Bangladesh", Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 16, 167-183.

Sobhani, A.F., Amran, A. ve Zainuddin, Y. 2012. "Sustainability Disclosure in Annual Reports and Websites: A Study of Banking Industry in Bangladesh", Journal of Cleaner Production, 23(1),75-78.

Sobhani, A.F., Amran, A., Zainuddin, Y. ve Baten, A. 2011. "Corporate Sustainability Disclosure Practices of Selected Banks: A Trend Analysis Approach", African Journal of Business Management, 5(7), 2794-2804.

TBB, 2016. "Türkiye'de Bankacılık Sistemi". Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

TBB. 2006. "Türkiye Bankalar Birliği Etik İlkeler Kılavuzu". Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

The Equator Principles III Report. 2013. <http://www.equator-principles.com/index.php/ep3>,
Son erişim tarihi: 01 Eylül 2016.

Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB). 2016 Faaliyet Raporu. http://www.tkbb.org.tr/images/Documents/BDR/TKBB_BDR_2015-2016.pdf

United Nations (UN). 2015. 2030 Agenda for Sustainable Development: 17 Sustainable Development Goals. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/>

University of Oxford and Arabesque Partners. 2014. From the Stockholder to the Stakeholder: How Sustainability Can Drive Financial Outperformance. https://www.smithschool.ox.ac.uk/publications/reports/SSEE_Arabesque_Paper_16Sept14.pdf

Waddock, S. 2008. "Building a New Institutional Infrastructure for Corporate Responsibility". Academy of Management Perspectives, 22(3), 87-108.

World Commission on Environment and Development (WCED). 1987. Our Common Future. Oxford: Oxford University Press.

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARI

Akbank Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporları (2009- 2014). <http://www.akbank.com/tr-tr/Yatirimci-iliskileri/Sayfalar/Surdurulebilirlik-Raporu.aspx>, (10.04.2016).

Garanti Bankası Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporları (2010,2011-2012,2013,2014,2015, http://www.garanti.com.tr/tr/garanti_hakkinda/surdurulebilirlik/surdurulebilirlik_gelismeleri/raporlar.page, (17.03.2016).

İşbankası Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporu (2012,2013,2014) [http://www.isbank.com.tr/TR/hakkimizda/surdurulebilirlik/raporlarimiz/Sayfalar/ raporlarimiz.aspx](http://www.isbank.com.tr/TR/hakkimizda/surdurulebilirlik/raporlarimiz/Sayfalar/raporlarimiz.aspx)

Şekerbank Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporu (2013), <http://www.sekerbank.com.tr/hakkimizda/surdurulebilir/surdurulebilirlik-raporu> (17.03.2016).

Türkiye Finans Bankası Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporu (2013), <https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/hakkimizda/surdurulebilirlikraporumuz/files/TF2013sur.pdf>, (15.02.2016).

TSKB Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporları (2008-2009, 2009-2010, 2011-2012, 2013-2014), <http://www.tskb.com.tr/tr/surdurulebilir-bankacilik/tskb-de-surdurulebilirlik/surdurulebilirlik-raporlari> (15.04.2016).

Vakıfbank Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporu (2015), <http://www.vakifbank.com.tr/surdurulebilirlik-raporlari.aspx?pageID=1254> (10.05.2016).

Yapı ve Kredi Bankası Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporları (2010,2011,2012,2013,2014), <https://www.yapikredi.com.tr/yapi-kredi-hakkinda/kurumsal-sosyal-sorumluluk/surdurulebilirlik-raporlari.aspx>, (12.05.2016).

Ziraat Bankası Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporları (2013,2014) <http://www.ziraatbank.com.tr/tr/Bankamiz/Surdurulebilirlik/Pages/SurdurulebilirlikRaporlari.aspx> (15.06.2016).

EK: BANKACILIK SEKTÖRÜ KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÖSTERGELERİ LİSTESİ

GRI Raporlama Çerçevesi, literatür taraması sonuçları (Sobhani, 2012: 83-85) ve üst düzey yöneticiler ile gerçekleştirilen mülakatlar sonucunda, Türk Bankacılık Sektörü'ne özgü, Ekonomik-Finansal Çevresel-Sosyal- Yönetmelik üzere beş boyutu temsil eden toplamda 139 Kurumsal Sürdürülebilirlik göstergesi belirlenmiştir.

E	Ekonomik Sürdürülebilirlik Açıklamaları	GRI G4-EC1-9
E1	Ulusal ekonomiye katkı açıklamaları	GRI G4-EC1&EC8
E2	Altyapısal ve kurumsal gelişim hakkında bilgi	GRI G4-EC7
E3	Yerli ekonomideki yeri hakkında açıklamalar	GRI G4-EC8
E4	Küresel ekonomideki yeri & etkisi hakkında açıklamalar	GRI G4-EC8
Ç	Çevresel Sürdürülebilirlik Açıklamaları	GRI G4 EN1-30, UNEP-FI, EPFI, Sobhani ve diğ.(2012)
Ç1	Enerji Tüketimi ve Tasarrufu Açıklamaları	GR G4-EN3-7, Sobhani ve diğ. (2012)
Ç1.1	Enerji tasarrufu politikaları	GRI,EN14
Ç1.2	Enerji projeleri yatırımları açıklamaları	GRI G4-EN31
Ç1.3	Yenilenebilir enerji yatırımları açıklamaları	GRI G4-EN6,EN7, EN31
Ç1.4	Enerji tüketimi hakkında bilgi	GR G4-EN3-4
Ç1.5	Enerji tüketimini azaltmaya yönelik girişimler	GRI G4-EN6
Ç1.6	Enerji tüketimi hakkında farkındalık yaratma	Sobhani ve diğ.(2012)
Ç1.7	Enerji kullanımı verimliliği	GRI G4-EN7
Ç1.8	Enerji tasarrufu sonuçları hakkında bilgi	GRI G4-EN6
Ç2	Doğal Çevre Açıklamaları	GRI G4-EN1-2, 8-30, UNEP-FI, EPFI
Ç2.1	Kurumsal çevre politikaları	GRI G4-35-37, EPFI (2013)
Ç2.2	Çevreyi koruma gerekliliği	GRI G4-EN13
Ç2.3	Çevre yönetmeliğine uyum	GRI G4-EN13
Ç2.4	Atıkların geridönüşümü & arıtma tesisleri için yapılan yatırımlar hakkında bilgi	GRI G4-EN27
Ç2.5	Çevresel finansman açıklamaları	UNEP-FI (2015)
Ç2.6	Temiz bir çevre için gerekli adımların oluşturulması ve desteklenmesi	GRI G4-EN27
Ç2.7	Ağaçlandırma faaliyetleri	GRI G4-EN27
Ç2.8	Sera gazı salınımını azaltmaya yönelik girişimler	GRI G4-EN19
Ç2.9	Ürün ve hizmetlerin çevresel etkilerini azaltmaya yönelik girişimler	GRI G4-EN27
Ç2.10	İklim değişikliği hakkında bildirimler	GRI G4-EC2
Ç2.11	Su tüketimi hakkında bilgi	GRI G4-EN8
Ç2.12	Kağıt tüketimi hakkında bilgi	GRI G4-EN23
Ç2.13	Karbondioksit tüketimi hakkında bilgi	GRI G4-EN15-17

S	Sosyal Sürdürülebilirlik Açıklamaları	GRI G4, UNEP-FI, ACCA, Sobhani ve diğ. (2012)
S1	Topluma Katkı Açıklamaları	GRI G4-SO1-11, ACCA, UNEP-FI, Sobhani ve diğ. (2012)
S1.1	Toplumun gelişimine verilen önem	GRI G4-SO1
S1.2	KSS faaliyetlerine verilen önem	Sobhani ve diğ.(2012)
S1.3	KOBİlerin desteklenmesi ve finanse edilmesi	ACCA
S1.4	Kırsal kesimler için kalkınma programları	Sobhani ve diğ.(2012)
S1.5	Kadın girişimcilerin desteklenmesi ve finanse edilmesi	Sobhani ve diğ.(2012)
S1.6	Yoksul kadın ve çocuklar için finansal destek	Sobhani ve diğ.(2012)
S1.7	Engellilerin toplum yaşamına erişimi için yapılan düzenlemeler	Sobhani ve diğ.(2012)
S1.8	Genel ve teknik eğitim desteği	Sobhani ve diğ.(2012)
S1.9	Spor ve kültürel faaliyetlere sponsor olma	Sobhani ve diğ.(2012)
S1.10	Toplumsal farkındalık faaliyetleri	UNEP-FI (2015)
S1.11	Yolsuzlukla mücadelede alınan önlemler	GRI G4 SO3-5
S1.12	Kültür-sanat alanında yapılan yatırımlar	GRI G4-SO1
S1.13	Girişimcilerin desteklenmesi ve finanse edilmesi	GRI G4-SO1
S2	İnsan Kaynakları Açıklamaları	GRI G4 LA1-16, Sobhani ve diğ. (2012)
S2.1	İnsan kaynaklarını geliştirmeye verilen önem	GRI G4 LA10
S2.2	İnsan kaynakları planlaması ve politikaları	GRI G4 LA10
S2.3	Çalışan tazminatları, refahı ve bağışlar hakkında bilgi	GRI G4-EC2
S2.4	Emeklilik tazminat hükümleri hakkında açıklamalar	Sobhani ve diğ.(2012)
S2.5	Kadın/erkek çalışan bilgisi	GRI G4-LA1
S2.6	Kurumsal üst düzey yetkililerin yönetici profili	GRI G4-LA1
S2.7	Şirket içi eğitim birimi faaliyetleri	GRI G4-LA11
S2.8	Çalışanların katıldığı eğitimlerin niteliği ve niceliği hakkında yapılan açıklamalar	GRI G4-LA1
S2.9	Çalışan etik ve ahlakına verilen önem ve konuyla ilgili yapılan düzenlemeler hakkında açıklamalar	GRI G4-56-58
S2.10	Çalışan devir oranı ve çalışanların geliştirilmesi hakkında açıklamalar	GRI G4-LA1
S2.11	Çalışan memnuniyetinin sağlanmasına yönelik faaliyetler	GRI G4-LA11
S2.12	Daha iyi performans için ödül ve tanıma sistemleri	GRI G4-LA11
S2.13	Çalışan profili (çalışanların sayısı, yaşı, kıdemi, eğitim durumu)	GRI G4-LA12
S2.14	İnsan kaynakları iletişimi hakkında bilgi	GRI G4-LA4
S3	İnsan Hakları Açıklamaları	GRI G4 HR1-12,LA1-16
S3.1	Sağlıklı ve güvenli çalışma ortamı sağlamak için yapılan düzenlemeler	GRI G4-LA6
S3.2	Kazalardan korunmak için alınan önlemler, kaza istatistikleri açıklamaları	GRI G4-LA6
S3.3	Annelik ve babalık izni hükümleri	GRI G4-LA2
S3.4	Toplu pazarlık için örgütlenme özgürlüğü ile ilgili açıklamalar	GRI G4-HR4

S3.5	Çocuk işçi çalıştırılmamasına yönelik yapılan düzenlemeler	GRI G4-HR5
S3.6	İnsan hakları politikası	GRI G4-HR1-5
S3.7	Kadın hakları ve fırsat eşitliği hakkında açıklamalar	GRI G4-HR3
S4	Ürün Sorumluluğu Açıklamaları	GRI G4-PR1-9, Sobhani ve diğ. (2012)
S4.1	Müşteri memnuniyetinin sağlanmasına yönelik uygulamalar	GRI G4-PR5
S4.2	Müşteri hizmetleri ve tesisleri hakkında açıklamalar	GRI G4-PR3
S4.3	Yeni ürünler hakkında bilgilendirme	GRI G4-PR3
S4.4	Ürün ve hizmetlerin çeşitliliği hakkında bilgi	GRI G4-PR3
S4.5	Ürünler ve hizmetler hakkında bilgilendirme	Sobhani ve diğ.(2012)
S4.6	Ürün ve hizmetler için araştırma ve geliştirme faaliyetleri hakkında açıklamalar	GRI G4-PR2
S4.7	Online bankacılıktaki gelişmeler hakkında açıklamalar	Sobhani ve diğ.(2012)
S4.8	Müşteri şikayetleri hakkında düzenlemeler, müşteri şikayetlerinin dinlenmesi ve çözümü ile ilgili açıklamalar	GRI G4-PR8
S4.9	Tedarikçi ilişkileri ve ilişkilerin düzenlenmesine yönelik açıklamalar	GRI G4-SO9, Sobhani ve diğ. (2012)
S4.10	Güvenli ve çağdaş teknolojik alt yapının sağlanmasına yönelik düzenlemeler	GRI G4-PR2
Y	Yönetimsel Sürdürülebilirlik Açıklamaları	GRI G4, UNEP-FI, ACCA, Sobhani ve diğ. (2012)
Y1	Yönetimsel profil hakkında açıklamalar	GRI G4-3-4
Y2	Yöneticilerin profili hakkında açıklamalar	Sobhani ve diğ.(2012)
Y3	Kurumsal sürdürülebilirlik vizyon/misyon/amaçlar/hedefler hakkında bilgi	ACCA
Y4	KSS ve sürdürülebilirlik hakkında kurumsal algı	Sobhani ve diğ.(2012)
Y5	Sürdürülebilir kalkınma için kurumsal politika ve stratejiler hakkında açıklama	ACCA
Y6	Risk ve belirsizliklerin yönetimi	GRI G4-37, UNEP-FI (2015)
Y7	Paydaşlarının katılımı	GRI G4-24-27
Y8	Sürdürülebilirlik konularında özel sektör & kamu ortaklığı	Sobhani ve diğ.(2012)
Y9	KSS ve sürdürülebilirlik performansını açıklama süreci hakkında bilgi	ACCA
Y10	Kurumsal yönetim uygulamaları hakkında açıklamalar	ACCA
Y11	Kurumsal ödüller	ACCA
F	Finansal Sürdürülebilirlik Açıklamaları	GRI G4-7,G4-13, G4-EC1, ACCA, Sobhani ve diğ.(2012)
F1	Sermaye yapısı hakkında bilgi	GRI G4-7,G4-13, Sobhani ve diğ. (2012)
F2	Kar payı politikaları hakkında bilgi	ACCA
F3	Fon toplama hakkında bilgi	Sobhani ve diğ.(2012)
F4	Geçmiş yıllara göre finansal büyüme açıklamaları	Sobhani ve diğ.(2012)
F5	Kurumsal finansal performans yorumu açıklamaları	Sobhani ve diğ.(2012)
F6	Kredi portföyü hakkında bilgi	GRI G4-EC1

Özgeçmişler

CFGS Hakkında

ÖZGEÇMİŞLER

PROF. DR. GÜLER ARAS

Yıldız Teknik Üniversitesi *Finans, Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik Merkezi* kurucu direktörlüğünü yürüten ve Finans Anabilim Dalı'nda profesör olarak görev yapan Güler Aras, uzun yıllar İİBF Dekanlığı ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü görevlerini sürdürmüştür. Üniversite Senatosu ve Üniversite Yönetim Kurulu üyesi, Fakülte Yönetim Kurulu üyesi ile akademide çok sayıda araştırma merkezinin kuruculuğunu ve yönetim kurulu üyeliğini yapmıştır. İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde çeşitli üniversitelere misafir profesör ve araştırmacı olarak davet edilen Prof. Aras, 2014-2015 döneminde **Georgetown Üniversitesi McDonough School of Business Center for Financial Market and Policy**'de misafir profesör olarak bulunmuş, önemli proje ve araştırmalarını orada sürdürmüştür.

Prof. Aras, Routledge tarafından yayınlanan *“Finance, Governance and Sustainability”* ile *“Corporate Social Responsibility”* kitap serilerinin editörlüğünü yapmakta olup, uzun yıllar *“Social Responsibility Journal”* dergisinin editörlüğünü yürütmüştür. Çok sayıda akademik derginin yayın kurulunda bulunmakta olan Aras aynı zamanda Emerald tarafından yayınlanan *“Journal of Capital Market Studies”* dergisinin kurucu editörlüğünü yürütmektedir. Finans, sermaye piyasası, bankacılık, sürdürülebilirlik, kurumsal yönetim ve entegre raporlama alanlarında yayınlanmış, 25'in üzerinde kitap, çok sayıda makale ve tebliğleri olmak üzere 300'den fazla eseri ve çeşitli ödülleri ile ulusal ve uluslararası tamamlanmış çok sayıda projesi bulunan Profesör Aras'ın yürütücülüğünü yapmış olduğu *“Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansının Ölçülmesinde Alternatif Bir Model Önerisi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama”* başlıklı projesi, TÜBİTAK Başarı Öyküleri arasına seçilmiştir. Prof. Aras'ın son kitaplarından olan *‘Sustainable Markets for Sustainable Business: Global Perspective for Business and Financial Markets’* (2015), *‘Transforming Governance: New Values, New Systems in the New Business Environment’* (2016), *‘Corporate Behavior and Sustainability: Doing well by being good’* (2017) ve *‘Women in Corporate Boards: An International Perspective’* (2018) Routledge tarafından yayınlanmıştır. Aras aynı zamanda *Dünya Gazetesindeki* köşesinde düzenli olarak yazmaktadır.

Prof. Aras, *‘Entegre Raporlama’*, ve *‘Kurumsal Sürdürülebilirlik’* konularında önemli çalışmalara imza atmış olup, bu konulardaki gelişmelerin Türkiye'de öncülüğünü yapmaktadır. Türkiye Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin (IIRC) resmi üyesi olan **Türkiye Entegre Raporlama Ağı'nın (ERTA)** kurucusudur ve hali hazırda bu inisiyatifin başkanlığını yürütmektedir. Aynı zamanda **Accountancy Europe Kurumsal Yönetim Çalışma Gurubu** üyesi olan Prof. Aras, AFA, AOM, SASE, AEA, SFS, TKYD, UFE gibi çok sayıda ulusal ve uluslararası mesleki ve akademik organizasyonun kurucusu, üyesi ve yönetim kurulu üyesidir. Prof. Aras, mevcut görevlerinin yanı sıra çeşitli kamu kurum ve kuruluşunun çalışma komisyonlarında aktif olarak görev almıştır. **Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Kalkınma Bakanlığı** çalışma ve strateji komisyonlarında ve **Kalkınma Planları Hazırlık İhtisas Komisyonlarında** görev yapmıştır. Prof. Aras, 2015 yılından bu yana **Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği**'nde Bağımsız Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev yapmaktadır.

DOÇ. DR. NURAY TEZCAN

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İstatistik Bölümü'nden ve Yıldız Teknik Üniversitesi İşletme Yönetimi yüksek lisans programından mezun olmuştur. Doktora eğitimini, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü "Sayısal Yöntemler" bilim dalında tamamlamış, 2015 yılında "Nicel Karar Yöntemleri" alanında Doçent ünvanı almıştır. 2005 yılında Haliç Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. 2009 yılından bu yana aynı üniversitenin İşletme Enformatiği Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Çalışma alanları, parametrik olmayan regresyon, sınırlandırılmış bağımlı değişkenler, istatistiki analiz, çok değişkenli istatistiki yöntemler ve çok kriterli karar verme yöntemleridir. 2015 yılından itibaren Yıldız Teknik Üniversitesi Finans Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik Uygulama ve Araştırma Merkezi (CFGS) bünyesinde yürütülen araştırma projelerinde araştırmacı olarak çalışmaktadır. Bu kapsamda, 2015-17 döneminde YTÜ CFGS bünyesinde, Prof. Dr. Güler Aras yürütücülüğünde "Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansının Ölçülmesinde Alternatif Bir Model Önerisi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama" başlıklı TÜBİTAK projesinde araştırmacı olarak görev almıştır. Ayrıca, 2016 yılında düzenlenen 7th European Business Research Conference adlı etkinlikte "Assessment of Emerging Countries in terms of Health Indicators" başlıklı tek yazarlı ve 2017 yılında düzenlenen International Conference on Business, Economics and Finance (ICBEF)'de "Comparison of Corporate Sustainability Performance of Turkish Conventional and Participation Banking" başlıklı ortak yazarlı çalışmaları ile en iyi bildiri ödülü almıştır.

DOÇ. DR. ÖZLEM KUTLU FURTUNA

Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Muhasebe Finansman Anabilim dalında 2005 yılında Araştırma Görevlisi olarak göreve başlamıştır. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe ve Finansman (İngilizce) anabilim dalında doktora programını tamamlayarak doktor unvanını almıştır. 2014 yılı itibariyle Yıldız Teknik Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görevini sürdürmektedir. Çalışma alanları arasında Sermaye Piyasaları, İşletme Finansı konuları, Kurumsal Yönetim ve Kurumsal Sürdürülebilirlik gelmektedir. 2015-17 döneminde YTÜ CFGS bünyesinde, Prof. Dr. Güler Aras yürütücülüğünde "Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansının Ölçülmesinde Alternatif Bir Model Önerisi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama" başlıklı TÜBİTAK projesinde araştırmacı olarak görev almıştır. 2016 yılında düzenlenen 7th European Business Research Conference adlı etkinlikte "Insights from Corporate Cash Holdings in Emerging Markets" başlıklı ve 2017 yılında düzenlenen International Conference on Business, Economics and Finance (ICBEF)'de "Comparison of Corporate Sustainability Performance of Turkish Conventional and Participation Banking" başlıklı ortak yazarlı çalışmaları ile en iyi bildiri ödülü almıştır. 2017 yılından itibaren Yıldız Teknik Üniversitesi Finans Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik Uygulama ve Araştırma Merkezi (CFGS)'de Müdür Yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

ARŞ. GÖR. EVRİM HACIOĞLU KAZAK

Evrım Hacıoğlu Kazak, lisans eğitimini Haliç Üniversitesi Matematik Bölümü'nde burslu olarak tamamladıktan sonra Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Yüksek Lisans Programı'ndan 2016 yılında mezun oldu. Doktora eğitimine Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı'nda devam eden Hacıoğlu, 2019 yılı itibariyle Yıldız Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Muhasebe ve Finansman anabilim dalında Araştırma Görevlisi görevine başlamıştır. Arş. Gör. Evrim Hacıoğlu Kazak, aynı zamanda 2015 yılında başladığı Yıldız Teknik Üniversitesi Finans, Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde (CFGS) Proje Asistanı görevini sürdürmektedir.

2015-17 döneminde YTÜ CFGS bünyesinde, Prof. Dr. Güler Aras yürütücülüğünde "Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansının Ölçülmesinde Alternatif Bir Model Önerisi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama" başlıklı TÜBİTAK projesinde bursiyer olarak görev alan Hacıoğlu, bunun yanı sıra Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması alanında çeşitli projelerde yer almıştır. Evrim Hacıoğlu Kazak, doktora tez çalışmasını Kurumsal Sürdürülebilirlik, Yapay Zeka – Makine Öğrenmesi alanlarında sürdürmektedir.

CFGS HAKKINDA

Finans Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik Araştırma ve Uygulama Merkezi (Center for Finance Corporate Governance and Sustainability-CFGS), Prof. Dr. Güler ARAS'ın öncülüğünde Yıldız Teknik Üniversitesi Senatosu'nun 13.06.2013 tarih ve 2013/05 sayılı toplantısında alınan karar ile ve 01.08.2013 tarihli ve 28725 sayılı Resmi Gazetede yayımı ile kurulmuştur.

CFGS, işletmelerin temel hedeflerine yönelik olarak, finans, kurumsal yönetim ve sürdürülebilirlik alanlarında tüm paydaşlar için katma değer yaratan bir çözüm merkezi olmayı amaçlamaktadır. Merkez, akademi ve iş dünyası işbirliği ile finans, kurumsal yönetim ve sürdürülebilirlik ile ilgili çözümler sunabilen ve bu amaçla üretilecek araştırma ve uygulama projeleri için başlıca başvuru yeri olmak hedefindedir. CFGS'nin başlıca faaliyet alanları, araştırma ve ulusal ve uluslararası düzeyde yayınlar yapmak, yaygın etkisi olan seminer, konferans, sempozyum düzenlemek; kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının ihtiyaçlarına yönelik projeler üretmek danışmanlık hizmetleri vermek ve ilgili ulusal ve uluslararası araştırma ve uygulama kuruluşları ile işbirliği yapmaktır.

CFGS

YTÜ Finans Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik Merkezi

 center-for-finance-governance-and-sustainability-cfgs

 cfgs.org.tr/wp

Grafik Tasarım:

Selin Estroti Design Studio

 selinestroti.com

